

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН
ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

САДРЖАЈ

- Њ. В. Краљ поздравља отварање Општинске Штедионице.
Поздрав Београда Њ. В. Краљу и Господину Председнику Краљевске Владе — поводом доношења закона о називу и подели Краљевине на управна подручја.
Свечано отварање Општинске Штедионице — Уводни говор Председника г. Милоша Савчића.
Кроз Београдске Музеје — М. Михајловић-Световски.
Значај комуналне статистике — Милорад Тошић.
Организација исхране Београда — Влада Миленковић.
Школске кухиње у Београду — Влада К. Петровић.
Београдске чешме — Грађа за историју Београда — Бранислав Нушић.
Збрињавање малолетника у Београду — Слободан Ж. Видаковић.
Београд као престоница — проф. Јован Ђорђевић.
Метода рада савремених градских библиотека — Д-р Марија Илић.
Закон о атару Београдске Општине — Д-р Лазо М. Костић.
За бољу хигијену београдских станова — Никола М. Илић.
Заклетва општинских службеника.
Научна хроника:
Теорија и класификација града — Добривоје М. Стојадиновић.
Писмо Југословенског Новинарског Удружења Суду Општине града Београда — поводом уступљеног плаца за Новинарски Дом.
Писмо г. Марк Еро, председника „Поали д' Ориан“ — упућено потпредседнику г. Д-р Стојадиновићу.
Комуналне занимљивости широм света.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:

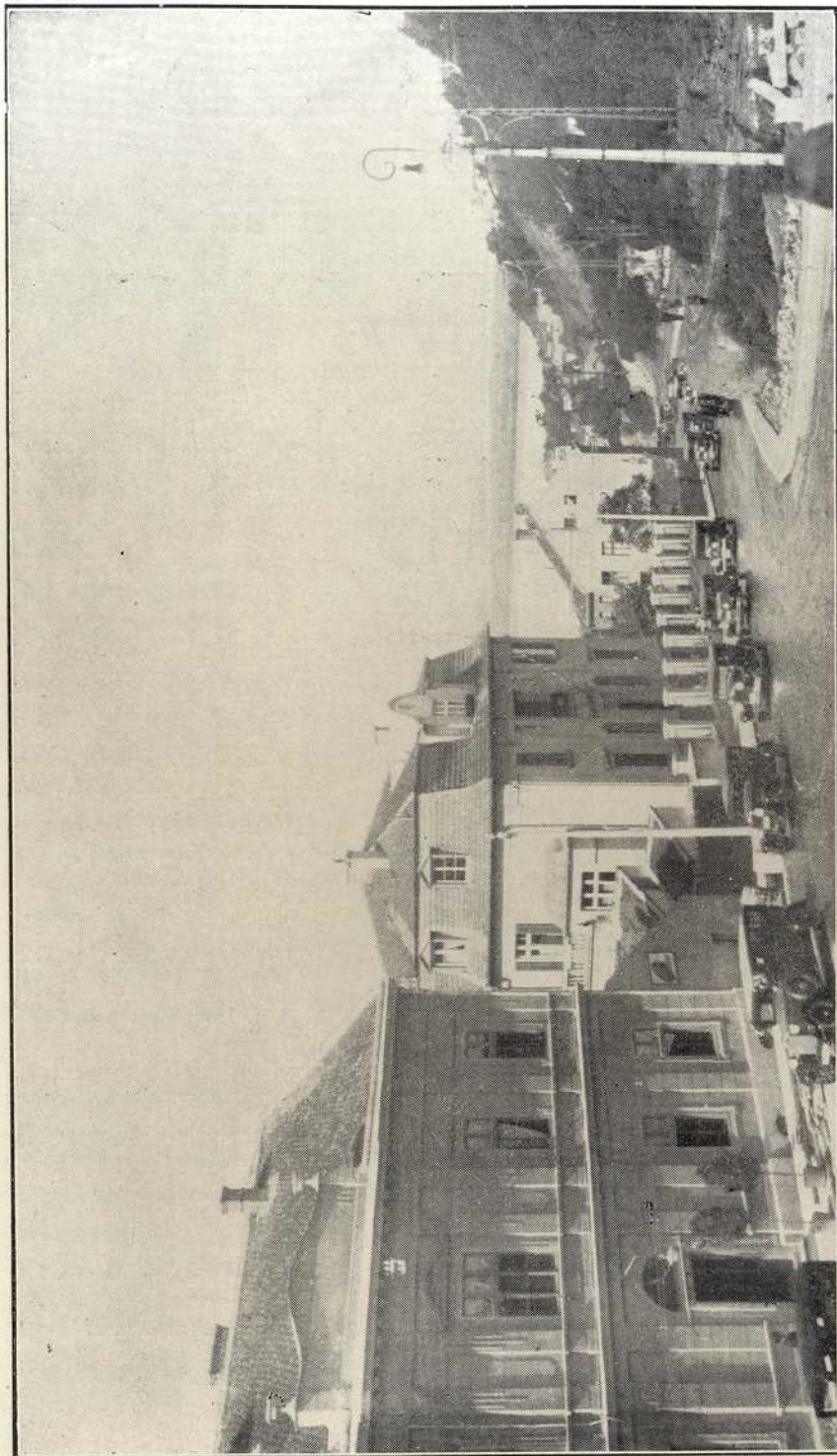
- Рад Општинског Одбора — Записник седнице од 3. октобра 1929. год.
Рад Санитетског Одељења за прво полугође 1929. год.
Кажњени од стране Санитета Општине Београдске.
Службене вести.
Одобрени планови зидања од 23. септембра до 10. октобра 1929. год.
Пијачне цене на дан 15. октобра 1929. год.
Службени огласи.
Приватни огласи.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НОВИ БЕОГРАД

ПАДИНА КОД ХОТЕЛ „НАЦИОНАЛА“ ДАНАС.

Слика г. Бенчића.

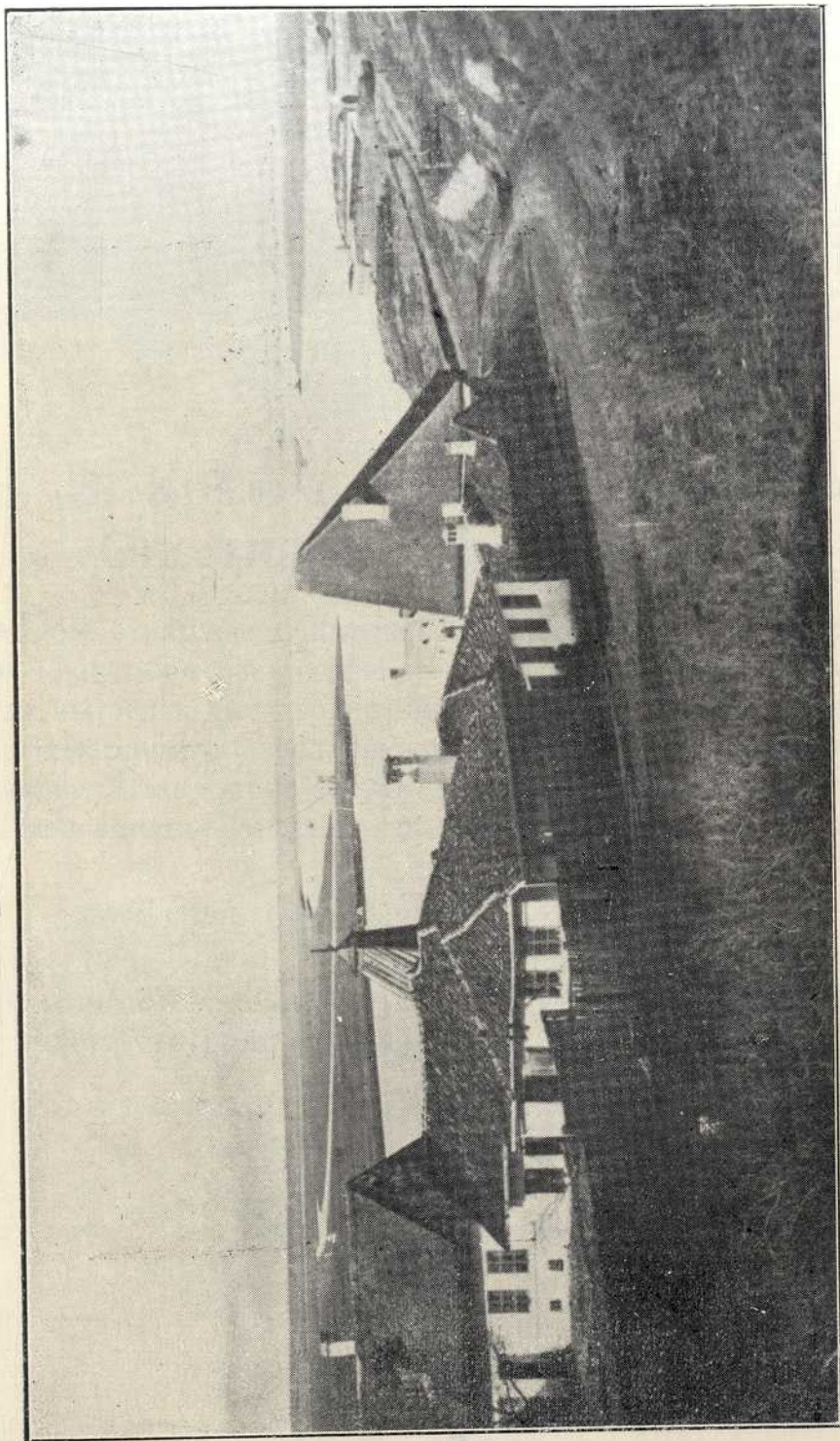

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

СТАРИ БЕОГРАД

ИСТА ПАДИНА ПРЕ 38 ГОДИНА.

Репродукција старих снимка,
својина проф. универзитета Д-р Ал. Костића, председника „Фото-клуба“.

Издази двапут месечно	Београд, 15. октобра 1929.	Год. XLVII — Број 17-18
Годишња претплата 100.— дин. На пола године . . . 60.— дин. На три месеца . . . 30.— дин.	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Претплату слати унутрицом администрацији: Таксени Одсек О. Г. Б. Југовићева улица број 1.

Њ. В. Краљ поздравља отварање Општинске Штедионице

Поводом отварања Општинске Штедионице, које је свечано обављено на дан 1. октобра ове године, Његово Величанство Краљ, старајући се очински за напредак свих грана нашег националног живота, благоизволео је, поред нарочитог изасланика који је присуствовао свечаном отварању Општинске Штедионице, упутити, преко Господина Министра Двора, Господину Председнику Општине града Београда и писмо следеће садржине:

„Господине Председниче,

Његово Величанство Краљ са искреним задовољством поздравља отварање Општинске Штедионице уз топле жеље за прегалачки рад те установе на корист београдских грађана.

Министар Двора,
Б. Д. ЈЕФТИЋ, с. р.“

Поздрав Београда Њ. В. Краљу

поводом доношења Закона о називу и подели Краљевине на управна подручја

ЊЕГОВОМ ВЕЛИЧАНСТВУ АЛЕКСАНДРУ I КРАЉУ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД

У име Београђана хитам да изјавим Вашем Величанству — Љубљени Краљу најтоплију благодарност на мудрог историском делу проглашавањем Наше Краљевине Југославијом, чиме је потпуно запечаћено народно и државно јединство. Овим великим актом Вашег Величанства испуњена су срца радости Ваших верних и лојалних поданика.

Живела Краљевина Југославија

Живео Наш славни Краљ

Живео Краљевски Дом

6. октобра 1929.

Председник
Београдске Општине,
МИЛОШ САВЧИЋ, с. р.

Поздрав Господину Председнику Министарског Савета

Господину

ПЕТРУ ЖИВКОВИЋУ

Председнику Министарског Савета, Министру Унутрашњих Дела, Почасном Ађутанту Његовог Величанства Краља, Дивизиском Генералу.

БЕОГРАД

У највећем одушљењу част ми је у име града Београда поздравити Вас као главног сарадника Његовог Величанства Краља на извођењу великог историског дела проглашавањем наше Краљевине Југославијом, са најлепшим жељама за срећну будућност Југославије, која је тим значајним актом загарантована.

6. октобра 1929.

Председник
Београдске Општине,
МИЛОШ САВЧИЋ, с. р.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Свечано отварање Општинске Штедионице

— Уводни говор председника г. Милоша Савчића —

Првог октобра ове године свечано је отворена Београдска Општинска Штедионица.

Отварању су присуствовали, поред чланова Суда и Одбора Општине Града Београда и Управе Штедионице, и гости: Њ. Св. Патријарх Димитрије, изасланик Њ. В. Краља пуковник г. Сарић, представници Министарства Трговине и Финансија начелници г.г. Зебић и Мил. Тошић, Гувернер Народне Банке г. Бајлони, Генерални Директор Народне Банке г. Новаковић, Председник Удружења Банака г. Др. Влада Марковић и други представници престоничких привредних и трговачких организација.

По богослужењу, које је извршио прота г. Божић, Њ. Св. Патријарх Димитрије одржао је један пригодан говор у коме је подвукао колико је наш народ милостив и хуман по својим основним душевним особинама. За доказ томе служи и пример самог оснивања ове престоничке установе, која има на првом месту да помаже своје сиромашне и материјално немоћне грађане.

После Њ. Светл. Патријарха, г. Савчић, председник Беогр. Општине и председник Управног Одбора Општ. Штедионице, извршио је свечано отварање Општ. Штедионице града Београда овим говором:

— У својству председника Општине града Београда и председника Управног Одбора Општинске Штедионице, част ми је поздравити Вас и заблагодарити вам на присуству приликом освећења и отварања Општинске Штедионице.

Пре него што будем са неколико речи изложио значај ове културно привредне установе, дозволите ми да вам предложим, да претходно упутимо поздравни телеграм Њ. В. Краљу, а који гласи:

„Његовом Величанству Краљу Срба, Хрвата и Словенаца АЛЕКСАНДРУ I

Београд.

Поводом данашњег освећења и отварања Општинске Штедионице престонице Вашег Величанства, Управни Одбор Штедионице сматра за своју дужност да у почетку рада ове важне установе поздравни свога Краља, узвишеног и моћ-

ног заштитника наше народне привреде. Живео наш дични Краљ, живео Краљевски Дом!

Председник Управног Одбора
Општинске Штедионице,
МИЛОШ САВЧИЋ“

Београдска Општина из својих средстава основала је Штедионицу и Заложни Завод као потпуно самосталну кредитну установу. Ова установа је новина за предатну Краљевину Србију, јер до сада није је било ни у једној вароши у њеним старим гравицама. Ја се надам да ће њена појава бити од велике важности и добити за социјално-привредни напредак Београда.

Циљ ове установе је да даје јефтине кредитне сиромашним и економски слабијим слојевима грађанства града Београда и да једновремено омогући правилно функционисање општинске финансијске службе. Помоћу ове установе надам се да ће се код грађана нашег града Београда постепено развити осећај штедње, јер је штедња једна од врло важних фактора за јачање и развијање привреде. Ова установа мораће употребити нарочите методе и развити нарочиту пропаганду, да се штедња што пре одомаћи у свима слојевима грађанства. Свакако, Штедионица ће имати да се бори са тешкоћама, које би имала и да није данас економска криза, јер је сваки почетак тежак, па ипак сам уверен да ће она, опрезним вођењем и активним радом успети да савлада све тешкоће и да задобије поверење грађана и стекне заслужан кредит.

Кредит и поверење прате велики улози. Ја се надам да ће наши имућни грађани пружити Штедионици довољно улога и тим показати да ову установу цене и верују у њен просперитет. Од коликог је значаја кредит може се видети из примера који нам пружају Загреб, Љубљана и Сарајево. Тако Штедионица у Љубљани за 40 година свога рада има данас 388 милиона динара улога; Загребачка Штедионица за 15 година свога рада има 323 милиона, а Сарајевска за 6 година рада има 12 милиона динара. Прве две су без капитала, а Сарајевска управља општинским трамвајем и другим уредима. На овако сјај-

ном успеху може се овим варошима само честитати.

Статутом је прошла Општинска Управа предвидела делокруг рада Штедионице и она ће се, у главном, бавити овим пословима: вршиће есконт по јефтиној камати; даваће зајмове на залог; вршиће исплату и наплату за трећа лица; примаће улоге на штедњу; вршиће благајничку службу за рачун Општине; даваће хипотекарне зајмове; вршиће куповину и продају девиза и бавиће се и свим осталим банкарским пословима.

ти потпуно аутономна установа, да на рад у њој Општинска Управа нема утицаја и не може чинити никакве поступке који могу довести њену самосталност у питање. Сем тога треба подвући такође да Општина својом имовином гарантује за све улоге и за све радње које Штедионица буде обавила. Код тако јасно одређеног положаја Општинске Штедионице према Општини Београдској, не може бити више сумње да неће добити поверење и помоћ својих грађана, у толико пре што улагачима не могу доћи у питање.

Изасланик Њ. В. Краља, делегати Министарства и Суд Општине Београдске.

Како Штедионица нема акционара којима би била обавезна давати дивиденду, то нема ни потребе да тежи за што већом материјалном зарадом. С тога ће она бити у могућности да даје по најнижој камати, есконтне, ломбардне зајмове, зајмове на залог и хипотеку. Општина има дакле намеру да овом установом помогне првенствено сиромашну и економски слабију класу грађана нашег града.

Поред начина рада и вођења ове установе, важно је још подвући да ће Штедионица би-

Капитал Штедионици од 30 милиона динара Општина је уплатила, и то једним делом у готовом новцу, а други већи део је у обвезницама ратне штете. Сем тога Општина предаје Штедионици све своје фондове и дотираће је у готовом новцу сваке године приходом од општинских јефтиних станова.

Новом уредбом и администрацијом Општина је предвидела да Штедионица врши благајничку службу за рачун Општине, на тај начин што ће општинска благајна полагати сав приход Штедионици. Од добивеног

WWW.UNILIB.RS

прихода Штедионица ће првенствено изузими потребне суме за исплату анuitета по општинским зајмовима. Остале суме Штедионица ће, по налогу Општине, исплаћивати за рачун Општине њеним предузимачима и свима онима које од ње имају потраживања. За све финансијске операције Општине града Београда према Штедионици, Општина ће се сматрати као и сваки други Штедионичин клијенат. Све општинске вредности, ма које врсте биле, чуваће се у трезорима Штедионице као остава.

Вршећи Штедионица благајничку службу и водећи рачуна о исплати анuitета општинских зајмова, самим тим пружа зајмодавцима веће гаранције за евентуалне будуће општинске зајмове, што све доприноси да Општина стиче већи кредит и поверење код финансијског света и тиме пружа јој се могућност да побољша економско-финансијско стање града Београда.

На основу свега до сад реченог излази да ће од установљења Штедионице бити користи како за Општину града Београда, тако исто и за сиромашнију и економски сла-

бију класу грађана, и да ће она почињући данас свој рад припомоћи јачању привредног стања грађана града Београда.

У то име ја са нарочитом радошћу поздрављам отварање ове наше значајне установе са пуном вером у њену будућност и са узвиком:

Нека је срећан почетак рада
Општинске Штедионице!

Када је г. Савчић завршио свој уводни говор и када су се умирили аплаузи од поздрављања, у име Министра Трговине поздравио је отварање и будући рад Опш. Штедионице начелник г. Зебић, а у име Министра Финансија честитао је оснивачима Опш. Штедионице и пожелио им сретан рад представник Министарства — начелник г. М. Тошић. Г. Бајлони је поздравио Опш. Штедионицу у име Народне Банке, а г. Д-р Влада Марковић, као председник Удружења Банака, честитајући Београду на оснивању његове Опш. Штедионице, истакао је приправност свих новчаних завода Београда да искрено и несебично помажу у будућности рад ове значајне и корисне престоничке установе.

БИБЛИОТЕКА

М. Михаиловић-Световски

Кроз Београдске Музеје

— Занимљивости Народног Музеја —

Нека нас ништа не чуди, ако нам понеки странац скрене пажњу на богатство или какве реткости наших, београдских музеја. То је већ познато, да су странци у много пута већи зналци музејских вредности једнога града, но мештани, који су век провели у њему. Колико пута ми пролазимо равнодушно широком улицом Милоша Великог, остављајући на левој страни Музеј Српске Земље и Етнографски Музеј, а на десној, мало даље, у бр. 58, дискретни и ничим истакнути Народни Музеј, који се губи у низу раскошних „хотел партикилије“. Из дана у дан, остављамо га „за сутра“. Али тако раде и Римљани са Ватиканском ризницом, тако раде Парижани са Лувром, Минхенци са њиховом чувеном Пинакотеком; живот им прође а да они и не привире у зграде, које им служе на част.

Кад се ипак решимо да отворимо гвоздену капију Београдског Народног Музеја, прво нам се заустави поглед на богатом лапидаријуму. Неко камење беласа се у зеленилу траве енглеског парка, који је својим зеленилом обгрлио зграду Народног Музеја. То су, било жртвеници и олтари умрлим, римским боговима; било надгробни споменици из српског средњег века. Многе лепе спомен плоче, са гробова оних који у старом Београду уснуше вечно са крстом у срцу или пођоше у сусрет Алаху, да са њим живе у

Бакус, нађен у Стоби.

баштама вечно зрелог воћа, смештене су сад ту, изложби векова. Неке су донете и са гробља наших Јевреја. Но оставимо за новембарски, тмурни дан, ту посету давно умрлим. Кад задува ветар с банатских равни, преко Дунава и Сазе, кад се спушти небо и зацрни све пред нашим оком, тад ћемо их посетити. Тад ћемо бити ближе њима, ближе смрти.

Чувар нас чека, уђимо сад у музеј. Мрачни, нелепи хол. Назиремо ипак весели поглед једног сатира у мрамору, који на нас мотри, нове, чудне и непознате људе. До скоро је био у тами, под црном земљом Стоби. Тек је две године, како га је г. Влада Петковић извео поново на светлост сунца. Сад је ту сам, без нимфи, са носталгијом у срцу, лепи, васкрсли сатир. Близу њега су две егип-

Један кут дворане с портретима. Прва два представљају Карађорђево кћери: гђу Кљакић и гђу Бојанић, од У. Кнежевића.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Књегиња Персида, мати блаженопочившег Краља Петра — Великог Ослободиоца.

ђанске мумије. Нису били поданици Рамзеса II. Много су доцније живели, у време Христа. Можда су у Александрији виђали како игра Таис и желели је у врелим ноћима. Ко зна? Њихова тајна још није расветљена. Што даље идемо, по том приземљу музеја, све дубље роњемо у Земљу, у бездан људске историје, у мрачну, мистичну праисторију. Ево нас међу витринама, где су остали и пред наше очи доспели нејасни а често лепо спомени на давно умрле, длакаве и животињски сурове људе, који нису знали за плач, а још мање

за смех. Можда су нам они неки далеки род. Становали су ту, тако-рећи у предграђу данашњег Београда, у Винчи, крај Дунава, где су данас виногради и питомина. Данас се тамо иде аутомобилом или аутобусом за часак. Винча је једва 16 километара далеко од престонице, али онда, кад је било Винче, Београда сигурно није било. То је место данас најбогатије и највредније преисторијско налазиште у нашој земљи. Витрине су пуне малих жртвеника, статуета из глине, витких, савремене, модерне линије. Тад, кад је свуда владало каме-

У. Пређић: Дете на мајчином гробу.

но царство, ту је живео весело народ, који је волео своје богове и у част њихову приређивао свечаности, облачећи се раскошно у кожу звериња. Жене нису заборављале огрлице. Видећете их нанизане. Од камена су. Такав је био шик. Доцније тек, јавиле су се јувелирске радње, које су ковале бразлетне и ћердане од чистог, тешког злата. Па и минђуше. Све је то лежало под земљом, стотинама векова, док пре једно тридесет година, сељаци нису случајно почели да крче земљу и чепркају мало дубље у утробу Гее. Налазили су најпре ножеве од кремена, којих је било толико, да су чак почели и у вароши да продају. Тако је и Музеј дошао до сазнања и отпочео ископавања. Та ископавања трају и дан-данас. Само са том разликом, што их не врши Народни Музеј у својој режији, већ постоји енглеско око које мотри над ископинама, јер су Енглези дали извесну субвенцију, до 300.000 динара, да се наставе радови. Баш ових дана, изгледа да је дошло до изванредних налаза. Винча ће нам вазда пружати изненађења, јер богатијег налазишта немамо.

Сем Винче, Музеј чува спомене и из **Градаца**, код Лесковца, опет из каменог доба, нарочито карактеристичну и вредну статуету: Мати са дететом на сиси. Први пут је тај мотив дојења уклесан у камен. Но још је много торза. Ти стари Лесковчани били су више инспирисани уметници, но трговци.

Онда **Плочник**, код Прокупља. Са њим смо већ у бакарном добу. Виђамо бакрено по-

суђе. Људи су се профинили. Почели су се тетовирати, што се чак запажа и по бакреним статуетама, које су нам од њих преостале.

Чока код Сенте, опет је богато налазиште посуђа, ваза, као што има и у **Арадцу** код Великог Бечкерека, маса ванредно лепих црвених здела. Види се, да су вазда у тим равницама дани и ноћи протицали у изобиљу и да су се гозбе настављале кроз векове. То су биле прве потребе ондашње, преисторијске Војводине.

Код **Шида**, у месту **Привина Глава**, сачуване су у огромном броју разне гвоздене алатке, а међу њима маса искварених, које је требало оправити. Данас кад их гледамо, могли би готово реконструисати оно примитивно доба, кад су понеки агенти, путујући из места у место, носили робу и мењали је, а примали старе алатке на оправку. Да не би вукли тешко гвожђе свуда уз пут, они су га закопавали на познатим местима, да га при-

Сатир из Стоби.

Један портре Данијела.

повратку кући, ископају и понесу. Али, сигурно се догађало, да се многи са тога пута није вратио кући, било да му је неко од тадањих друмских разбојника одузео живот, било да га је однела старост или бољка. Може бити, да се неки нису више сетили места где су закопали своје благо, и та заборавност је веома корисна по потомство, јер њу искоришћују највише Музеји нашег доба. Тек, пред овим ископинама из Чоке, Арадца, Привине Главе и из Чуруга, на Тиси, видимо ка-

ко је и у оном незапамћеном људском добу цватио богоугодни живот, пун кусања и изобиља. Јер погледајте оно силно сребрно прстење, наруквице са укусним филигранима, копче и ниске злата око врата, све то из друге периоде гвозденог доба, па ће се видети, како је се морало живети сито и задовољно, у питоминама безпрегледне банатске равни.

Оставимо ли преисторију, у њеном дубоком и загонетном ћутању, попећемо се на један спрат више, у одељење које се зове Римско.

Далеко пре нас, завојевачи лепог носа, открили су две дивне и плодне земље и широке реке, које ми данас уживамо. Међу њима особито су нам Римљани оставили трага свога боравка. Пре нас они су проливали крв за ову земљу, преживљавали романе, приређивали фесте, горели од жудњи и страсти и када у тишини пролазимо музејом, сами, дође нам да по читаве сате пониремо погледом у оно сребрно посуђе, блиставо сјајно, са урезаним натписима, да гледамо у лампице одакле је ноћу мирисави пламичак обасјавао нага тела Хетера и поштованих матрона и да одгонетнемо вазе, римске и грчке за каква су цвећа послужила? Све је то данас дирљиво напуштено; сведочећи грозно о пролазности свега, сваке славе, сваке величине. Како нам је смешан сада један натпис на сребрној тепсији, где је урезано свуда околу „Анцилије Август увек побеђује“, а у средини једно сиксик (тако-тако)!

Нешто најважније у овом римском одељењу Београдског Музеја, то је Константино-

Нађено посуђе у преисторијском налазишту код Винче (околина Београда).

Портре заборављене краљице Констанце Маврозини, супруге краља Владислава.

ва глава, глава највећег, и најсветијег Нишли-је који се до сад родио! Православни василева, заштитник свете православне цркве у најмучнијој њеној доби, владар Истока и Запада, ту је у бронзаном профилу пред нама. Глава му је нађена код Ниша. Можда је то било колосално славље, кад се Константину дизао тај споменик у новом граду? Који су то вандале раздробили бронзаног императора и оставили нам, чудним случајем, само његову импозантну главу?

Што још изискује нашу пажњу, то је у

лепом мрамору Нептунова глава, нађена у Стоби. То ће нас налазиште можда прославити. Јер ванредан је сатир, минијатурни, у бронзи и једна Венера, такође бронза. Нађен је ту и један импозантни Бахус, од мрамора, жовијалан и леп, како су били сви ти љубитељи весеља.

У другом одељењу, већ смо далеко од римских тога, сандала и распојасаног живота. Ушли смо у Средњи век, у нашу византијску епоху, међу копије фресака. Жалити је, што још није пренет у престонички Народни

Глава цара Константина, родом Нишлије.

Музеј, наравно у копији, сав онај живопис у нашим напуштеним, царским манастирима. Одељење византијско у Музеју данас је доста сиромашно, али је, ипак, одељење с орнаментикама нашег средњег века доста богато мотивима. Копист би имао пуно посла.

Из старих манастира, донет је један ретки украс у бронзи, Двоглави орао, нађен у Марковом Манастиру код Прилепа, задужбини Краља Вукашина.

Ту је на Чувању и онај фатални златни прстен Тодорин, мајке цара Душана, нађен при скорашњим откопавањима задужбине царева код Призрена. Краљ Александар покло-нио га је Музеју.

На то доба сећају још шиљате и танке стреле, у галерији с оружјем и ланци за понизно робље, у које су Турци окивали рају, када су је пешнице водили друмовима, тамо-амо, можда и ка Цариграду или светским тржиштима с робовима.

Један спрат више улазимо у дворану с платнима. Ту је наше задње и савремено сли-

карство: Ђока Крстић, В. Бецић, Ј. Предић, Р. и Б. Вукановић, Кризман, Марко Мурат, Паја Јовановић, Медовић и Ј. Лалић; поред њих привлаче поглед изразита попрсја у мер-меру Вука Караџића и Краљице Наталје, од Убавкића. Све сликарско благо наше, наравно да није ту окупљено али има данас доста платна, која нису ни изложена, јер Музеј нема довољно зидова.

У другом одељењу је Данијел са једним својим Архангелом и два попрса пуначких београдских госпођа, уважаваних с почетком прошлог века. Пред очима је још велика галерија војвођанских сликара, који су као инспирисани оставили на платну ликове, који су једино остали за потомство, свих оних глава-ра државе и цркве, који су у Београду стварали ову земљу. Велико је ту дело Уроша Кнежевића, који је нашао за вредно да јури од једног до другог великаша, и да му ухвати часак за позу. Оставио нам је Књегинју Љубицу, Вучића-Перишића, Милана Обреновића, Алексу Ненадовића, Младена Миловановића, Книћанина, Стојана Симића, Жабарца, Луку Лазаревића, Симу Ненадовића, Ресавца, Узун-Мирка, Татара Богдана. Ми их ту видимо свечане, богате, моћне. Цео је први и други устанак ту; ванредна школа за ђаке!

Ту треба учити историју и разазнавати двосмислени поглед једног Вучића, чудног човека, који чека на свог Мороа, на благодарни животопис.

Вреди стати чешће пред лик финог и умног господара Јеврема и скромне му супруге, Томаније, сликане у црвеном либадету и с виолет цветком у руци. Уносио је господар Јеврем културу у празне српске куће и душе, из Милошеве епохе. Јоаким Вујић, кад је видео у Шапцу његове салоне, 1828 године, згрануо се. Као да се нашао сред Будима, међу мађарском аристократијом, међу једним Естерхазима. У време кад се код Милоша спавао на патосу, на сламарици, господар Јеврем је имао скупоцене источњачке ћилиме, миндеркуле и диване, велику библиотеку и клавир за своју кћер. Први клавир у Србији. Отворио је прву болницу, прву апотеку и завео хорско певање. Како да се не загледамо данас захвално у његове умне очи, пролазећи журно, испод његових ногу!

Застајемо још пред портретом Јелене,

Вук Караџић (мрамор) од Убавкића.

Карађорђеове супруге, и Књижињом Персидом, коју је Алексић сликао, затим двома Карађорђевићим кћерима, удатим, портретираних позно, у зрелим годинама. Н. Радонић је оставио један портрет Лукијана Мушицког, прелата с виолет одором и погледом, који сећа на кардинала Ришељеа. Но задивиће нас копија једне величанствено лепе краљице, Кон-

станце Маврозини, Венецијанке, однеговане на дуждевском двору и удате за Владислава, номиналног краља Србије у 1293 г. Портрет тај начини, с много усхићења, један вешт портретист шеснаестог столећа, Скјаболи. Случајно се за њега сазнало, по неким рукописима и Д-р г. Станоје Станојевић, познати наш историк, скренуо је пажњу на тај заборавље-

Божа Крстић: Утопљеница.

ни и шармантни лик, који ће задивити толике нараштаје иза нас.

Чудан је још портре Краља Петра у седмој години, малог принца, у униформи, са сабљицом и корбачем, каквог га замисли Арсеније Петровић.

Кад оставимо платна, видећемо толике драгоцености и реткости. Пашће нам уочи велика бриселска чипка из 18 века, коју је професор Пупин подарио Музеју, као спомен на дан венчања Краља Александра и Краљице Марије. Пасторални мотиви тако племенито и наивно обрађени. Редак рад. Видећемо Карађорђеву доламу и одело супруге му, њихово посуђе, Карађорђево оружје, кнез Милошево китњасто и златом вежено руво, заставе из устанка, прорешетане топчиће, готово смешне нама, данас, учесницима најстрашнијега рата. Ту је под стаклом и оштри јатаган Хајдук-Вељков и дрвена нога Вука Караџића, заједно с фесом, с гуслама јаворовим и искићеном чутурицом. Без њих Вук није ишао нигде.

Но много реткости није ни изложено, јер нема места. Много светло оружје лежи несређено у оружници, крај сребрних ствари династије Обреновића, старих бодежа, пишто-

ља, таламбаса, ђулади, печата правитељствујућих совјета, застава саских рудара и заоставштине Бранковића, ваљада оног лажног деспота, који сконча у Хебу. Под бројем X. 966 забележен је али није изложен четвороцевни, мали пиштољ с којим је кнез Михаило био убијен. А под бр. 644, чува се пиштољ од кога је пао Драшковић. Завијен је у платно и костим несрећног кнез Михаила, сав крвав од ране; ту је на гомили, крај толике, упаковане одеће бивших кнежева и властелинки. Сто, на коме је кнез Михаило потписао акт предаје градова од Турака, попет је готово на таван, забачен и служи једном младом чиновнику музеја.

Ту је већ прашина...

Вратимо се, боље, сликарској галерији и још једном прођимо салом, крај српских владара и владарки, поред војвода и прота који су умели јуначки коња јахати, оружје носити и крст часни љубити, и бацимо још један поглед на милостиве, војвођанске госпође, декортоване и забрађене- рано умрле или сликане у дубокој старости и црнини, изобразаног, недопадљивог лика. Још једном мамиће нас романтичарски таленат Ђуре Јакшића,

www.linij.rs
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чијих су девет слика ту. Али сликарски, од-
вућиће нас велики и љупки портре Краљице
Наталије у белој, балској хаљини од свиле,
с букетом розе и црвених пупољака руже у
левој, мекој и облој руци. У десној јој лепе-
за, с корицама од слоноваче. Пошла је свежа
на бал, у стари конак, кога више нема. Све је
то прошло ,давно минуло, све је већ музеј,
док она још тихо живи, пожртвовано и хри-
шћански, у малој улици Париза, авеније Ва-

вен, крај луксенбуршког парка. Ту је један
женски манастир и њено одмориште тела
и душе. Ту она вене и смежурава се све
више, у дубокој молитви. А младеж наша, она
која тек долази да живи, понеће је у успоме-
ни кроз Буковчеву визију: увек младу и за-
носно лепу, каква се указала једне децембар-
ске вечери свима гостима код Кнеза на балу,
док је војни оркестар свирао полку...

Милорад Тошић

www.unilib.rs
начелник Мин. Финансија

Питање комуналне статистике

Постоје две врсте статистике. Статистика текућа прати **кретање** извесних појава из дана у дан, из месеца у месец. Друга пак врста статистике проучава **стање** социјалне појаве у извесном одређеном моменту.

У једном и у другом случају статистичке операције се врше са извесним модификацијама: оне се морају прилагодити циљу, који се поставља, када се приступа статистичком истраживању.

Те су операције, у главном, по подели Левасера, следеће: Прво треба предузети мере за добијање сировог статистичког материјала. После тај материјал треба средити, да би се могао изразити у бројевима. Најзад, путем сравњивања добијених бројева, долази се до извесних закључака.

Немачки научници додају томе још четврту операцију: објављивања сређених података и добијених закључака. На ову примедбу се одговара, да нико паметан неће прикупљати са тешком муком сирови материјал, трошити време и новац на његово сређивање, радити на извођењу закључака — с тим да резултати тога рад труну у фијокама или остану на рафовима неке архиве.

На жалост, на основу тешког искуства наше административне и статистичке праксе можемо констатовати, да су милиони трошени на добијање и нови милиони на сређивање статистичког материјала, а да се после годинама чекало на кредит за публикацију од стотину хиљада динара, да овако добијени материјал постане приступачан јавности, пре него што је изгубио тоталну своју вредност.

Цитира ли ко податке о попису стоке из 1921. године, који су изашли из штампе крајем 1927. године? Сви се радије служе подацима Министарства Пољопривреде и Вода, и ако се зна, да су мање тачни, али који имају ту предност, што су — свежији!

Питање објављивања или публикације, које се појављује код штампања резултата пописа, који се од времена на време врше, још је од много веће важности за податке текуће статистике, чија је вредност у толико већа у колико су актуелнији.

Али код публикације података текуће статистике код нас, често се греша још и у другом правцу. Пошто се на основу података о раду којег државног или самоуправног предузећа или јавне установе могу донети закључци, који могу испасти неповољни за администрацију те установе или тога предузећа, то се сви податци ове врсте оглашују за пословну тајну и марљиво чувају од дискусије у јавности.

Међутим, проучавање социјалних и привредних прилика и истраживање коњунктурних кретања, могуће је само на основу једне разрађене и разгранате статистике свију појава, које се у привредном животу могу статистички ухватити. Наука може констатовати корелацију између статистичких редова, за које се то није могло ни наслутити.

Задржавамо се толико на споредном питању о објављивању и о штампању статистичких радова највише с тога, што је и за комуналну статистику неопходан предуслов, да се осигура редовно објављивање свију података, који се у Статистичком Одељењу прикупљају. У вези с тим, што је мало пре изнето, ове публикације треба да буду двојаке: с једне стране су потребне монографије, у којима се од времена на време објављују податци **пописа** и анкета разне врсте (попис становништва, занимања, анкета о становима и т. сл.). С друге стране пак потребни су месечни билтени за објављивање података **текуће** статистике. Изузетно могли би остати за веће вароши недељни извештаји у њиховим стручним, службеним листовима о ценама најважнијих продуката на пијаци дотичне вароши.

Дакле, штампање једног месечног билтена засебног, или у већ постојећем комуналном службеном органу (као што је то случај са Београдом, који данас има један од најуређенијих службених комуналних часописа Европе) неопходан је предуслов за успешан рад на комуналној статистици. Али, можда ће неко необавештен питати: шта да се штампа у овим и оваквим билтенима? Имамо ли за њих довољно материјала?

Ово се питање може постављати само из необавештености, јер треба знати, да добру трећину, ако не и више, градских буџета сачињавају расходи комуналних предузећа. А вођење ма каквих предузећа у садашње доба психотехнике и хронометраже немогуће је без тога што су Немци назвали статистичко проучавање рада самога предузећа.

Па пошто се у рукама Државе и самоуправних тела обично налазе саобраћајна и друга предузећа од необичне користи и важности за целокупан привредни живот целе Државе или пак дотичне самоуправне јединице, то су обично податци, који се односе на рад и на пословање ових предузећа, уједно и материјал од неоцењиве важности за сваког истраживача привредних прилика у опште.

Довољно је навести за то само један пример: Дирекција Железница, да би се уверила о ефикасности рада железничке мреже па и појединих линија марљиво проучава и пажљиво прати бројне податке, који се односе на свакодневни утовар вагона. С тога није никакво чудо, што се код нас ови податци прикупљају у Саобраћајном, а не у Комерцијалном Одељењу. Међутим, за проучавање опште привредне коњунктуре у земљи нема згоднијег инструмента од ових података.

Рационално вођење предузећа је немогуће без прикупљања ових података па и Београдска Општина располаже податцима о броју вожња на разним линијама трамваја, о утрошку воде на нашем водоводу, о потрошњи електричне струје и т. д. Дакле, материјал постоји већ сада. Потребно је само, да га марљиво прикупимо и **стално** објављујемо. Подвукао сам ову реч: стално с тога, што је континуитет статистичких публикација неопходан предуслов за проучавање статистичких радова. Не сме се, дакле, допустити никакав пропуст.

*

Према томе дужност комуналне статистике се састоји, у првом реду, у прикупљању статистичких података, који се већ сада прикупљају, сређују и обрађују у појединим општинским предузећима, установама и одељењима. Узгред буди речено: Статистичко Одељење или Централа не сме да се меша у детаље тога посла који се на лицу места води.

Заинтересовано предузеће извршиће тај посао увек боље, брже и стручније, него неопредно незаинтересована Централа. Централизам у том погледу може да буде само штетан.

Али поред туђих података, којима се може да послужи Статистичко Одељење, има много грана и много питања која су важна за сва друга одељења и којима се, можда, баш с тога ни једно од њих не може нарочито бавити. Да напомињем само питање о кретању становништва и његовом саставу.

Пре свега, податци о потрошњи воде, о потрошњи електричне струје, о вожњама на трамвају и т. д. могу се упоредити са податцима других градова само ако се израчунају на главу становништва, чији број треба да буде утврђен што тачније. Одељење за заштиту деце треба да зна број новорођених у граду, а Одељење Школско треба да зна број деце, која треба да похађају школу.

Поред статистике становништва има многобројна друга питања, које Статистичко Одељење може самостално проучавати или пак показати иницијативу, да се њихово проучавање прихвати у заинтересованим одељењима и установама. Питање је целисходности, да се изабере један или други систем те је с тога тешко утврдити у том погледу коју сталну праксу.

Може се само на основу искуства појединих већих градова, са чијим сам се уређењем упознао, као и са другим страним примерима начинити један списак питања, којима се обично бави комунална статистика. На нама је, да се доцније одредимо, које ћемо од ових задатака прихватити у првом реду, а које пак одгодити за доцније, које ћемо поверити варошком Статистичком Одељењу, а код којих извођење статистичких радња може да буде пренуштено другим установама или одељењима.

Прелазимо сада на претрес ових питања и главних објеката комуналне статистике.

I. Метереолошки извештај добија се обично са стране од специјалних установа ове врсте, а његово објављивање интересантно је и важно не само за градове, који имају претензију, да постану климатолошке станице за одмор странаца и туриста. Довољно је напоменути, да се у модерном планирању градова приликом просецања улица а нарочито широ-

ких двени-а води рачуна о правцу најјачих и најчешћих ветрова. Поуздано се може тврдити, да се о томе није водило рачуна, када је на плану Београда пројектована улица Краља Александра у њеном садашњем облику.

II. Општинско подручје и непокретна имовина обично сачињава предмет брига Катастарског Одељења. Ту долази израда плана вароши са тачном ознаком граница општинског атара и његових измена.

Општинско подручје се дели на три дела: а) улице и јавне путеве, паркове, тргове и др. који се искоришћују за јавни промет, б) општински плацеви незазидани и зазидани и то опет са зградама, који служе јавним циљевима или пак са зградама који се искоришћују издавањем у закуп и в) приватни плацеви и куће. За ове последње интересантно је утврдити цене по квадратном метру, проценат плаца који се налази под зградама, промене власништва а у вези с тим и парцелисање већих плацева и просечни размер једног варошког плаца.

Сви податци из главе II објављују се обично само једанпут годишње. Овом приликом посебно се води рачуна о засађеним површинама, парковима, баштама, плацевима резервисаним за деце игре, за спортско искоришћење и т. сл.

III. Станбено питање обухвата с једне стране податке о броју **станова у опште**, колико имају одељења (а понегде и м² површине), да ли су снабдевени купатилом, клозетом, електр. осветљењем, водом и т. д. С друге стране пак утврђује се бројно стање **слободних станова**. Напомињем, да се у модерној комуналној политици сматра, да број слободних станова треба да износи 3—3, 48% од укупног њиховог броја.

Међутим ови податци станбене статистике не би били потпуни, ако се не би ставили у везу са бројем особа, које се у свакоме стану налазе. А ово се може постићи само на основу једне разрађене статистике становништва. С тога

IV. Статистика становништва спада у најважније задатке Стат. Одељења. Нарочито је важно пратити кретање становништва, пошто је у великим градовима и природни прираштај становништва и прираштај због миграције друкчији него на селу.

Пошто се у варошима концентрише при-

вредни живот има много света који долази послом и борави у вароши само неколико дана. С тога се градови на страни интересују колико је путника дошло односно отишло железницом, лађом, авионом, аутобусима. Нарочита пажња обраћа се саобраћају странаца и туриста.

V. Саобраћајна статистика, поред горе означених података о путницима, обухвата и робу, која се у варош довози и из ње извози, а такође статистику саобраћаја који се обавља у границама општинског подручја: број возњи на трамвајима и аутобусима, број аутомобила и фијакера за јавни и приватни саобраћај, мотоцикла и велосипеда у приватној употреби.

VI. Из података о раду општинских предузећа добијамо потпуну слику а) о снабдевању водом, б) о снабдевању гасом (плином), в) о снабдевању електриком и то одвојено за осветлење и за моторе, г) о снабдевању месом у вези са радом општинских и приватних кланица, д) о снабдевању млеком и резултатима његове анализе, е) о мрежи канализације и њеном раду, с) о извозу сметлишта, ж) о поливању и чешћењу улица, з) о лову паса и уништењу палих животиња.

VII. Санитетска Статистика пружа податке о кретању заразних болести, о раду општинских лекара и општинских амбуланта, о кретању болесника у болницама, о прегледима станова, школа и школске деце, о извршеном калемљењу о раду „Капи Млека“ и сл. установа и т. д. па најзад и о општинском гробљу, а евентуално и крематорију.

VIII. Културно-социјална статистика односи се у првом реду на број наставника и ученика у школама свију врста а нарочито у основним. Библиотеке, читаонице и разни курсеви, позоришта и биоскопи треба да буду приказани као и домови за малолетнике, за странце, за следе и т. сл. установе. Овде спадају и мере за помоћ незапосленим, брзе рада, установе социјалнога осигурања и т. д.

IX. Статистика јавне безбедности односи се на број преступа и кажњавања на територију града, број самоубица, број пожара. Неки градови воде евиденцију о броју кафана са правом дочења пића, пошто се они сматрају као извор сваких нереда.

X. Привредна статистика може да се ограничи на рад градских пијаца, а може да

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

обухвати и рад кредитних установа (општинска штедионица и заложница) и задруга разне врсте, хипотекарно задужење непокретне имовине грађана, осигурање од пожара, рад поште, телеграфа и телефона, снабдевање угљем и животним намирницама.

XI. Финансијска статистика пружа из године у годину преглед о кретању прихода и расхода у појединим гранама општинског газдовања, даје приказ буџета и њиховог извршења.

* * *

Изнео сам у детаљима главна питања, којима ни из далека није исцрпљено све, што може да буде од интереса за комуналну политику, која се почела у последње време да бави и статистиком потрошње, и проучавањем пореске снаге неких становника и т. д. и т. д.

У сваком случају јасно је, да задатак градског статистичког одељења треба да буде двојак: с једне стране, оно мора да трчи из установе у установу, из надлештва у надлештво, да од њих прикупља све податке о њиховом раду, који према горњем могу да буду од ин-

тереса за комуналну политику. Про статистичких података биће прикупљен баш на овај начин, али јавност много би добила, ако би Општина преузела посао, да све те податке преко свога комуналног листа редовно објављује.

С друге стране пак Статистичко Одељење могло би водити и самостално извесне радове, пописе и т. д. а у првом реду треба да се позабави питањем о кретању становништва. „Познати самог себе“ — ово начело важи и за град Београд у истој мери и онолико, колико важи и за појединце. Па како је становништво града једини објекат његове комуналне политике, — мудро и озбиљно вођење ове политике захтева као неопходан предуслов, да се располаже стално и у сваком тренутку податцима о бројном стању градског становништва.

На овај начин створена би била база за даље изграђивање ове важне и значајне општинске установе, чија се функција не сме потцењивати. И страна пракса нам је за то најбољи пример, којој би требали да следујемо, ако нам лежи на срцу напредак наше престонице.

Владислав Миленковић

Организација исхране Београда

У прошлом чланку констатовали смо да је исхрана београдског становништва недовољна и нерационална. Да се то стање измени потребно је и напора и времена и средстава. Радикална промена у смислу побољшања и повећања данашње исхране београдског становништва моћи ће се извршити тек пошто се буду изменили економско-социјални услови. Проблем исхране у тесној је вези са здрављем, економским и културним напретком. Стога овом важном питању посвећују подједнако бригу и држава и општина. Крајњи циљ комуналне политике на социјално-економском пољу мора бити подизање благостања њених грађана. На томе се даље темеље тековине материјалне и духовне културе. Ништа се не претерује када се каже да је „исхрана становништва једно од мерила економског и културног напретка једне земље“ (др. Ст. Иванић — Проблем Исхране — Београд 1927. год.). Социјална и економска политика савремене државе и општине у центру својих задатака има, поред осталих, проблем и политику исхране. То се манифестује у многим социјалним и економско-политичким акцијама за подизање и унапређење народног благостања. Нашој општини овај задатак, такође, није стран и непознат. У комуналном архиву налази се више докумената који сведоче, да се питање исхране београдског становништва покретало и третирано и раније. Тако је председник општине из 1895. год. поднео опширан реферат општинском одбору о јевтинијем снабдевању Београда животним намирницама, који је у прошлим бројевима „Општинских Новина“ и штампан као докуменат за историју Београда.

За београдско становништво, у погледу исхране, важне су две ствари: да се рационално и довољно исхрањује. Да би се исхрана могла рационализовати потребно је, пре свега, да предмета исхране има у довољној количини. Количина и каквоћа исхране одговара социјалном и економском стању. Проблем повећања исхране београдског становништва, рекли бисмо, важнији је од питања рационализовања и побољшања исхране. Он је важнији у толико, јер се односи на привредни напредак Београда и његове околине. У вези је са подизањем и унапређењем пољопривредне радиности у београдској околини т. ј. свих оних места која су са својим производима упућена на Београд.

Данашњи систем снабдевања животним намирницама београдског становништва је рђав. Тај се систем заснива на прекупу, на једном ланцу посредничке трговине састављеном, за поједине производе, из безброј

алки т. ј. посредника. Прекупац је на селу, на путу, у вароши, на пијаци, па и од пијаче до потрошача. Законске мере противу ових су готово илузорне, као и противу зеленаштва. Оне утичу да се форма и начин забрањенога још више поопштри. И као што се противу зеленаштва најуспешније може борити изградњом здравог и доброг кредитног система, тако се и овој трговини мора супротставити нови систем снабдевања, који је једини у стању да је спречи. Колико се један артикал на тај начин поскупљује није потребно нарочито наглашавати. Има артикала које потрошач плати 2—3 па често и више пута од цене по коју је исти артикал изишао из руку произвођача. С друге стране треба нагласити да је веома мали број произвођача, нарочито из београдске околине, који долазе на пијаци са својим производима и ступају директно у везу са потрошачем. На тај начин у губитку су и потрошач и произвођач. Несумњиво је, да овакав систем снабдевања утиче да је исхрана београдског становништва недовољна и оскудна. Он утиче да се цене животним намирницама стално одржавају изнад висине, на коју би биле при боље уређеном снабдевању. Од данашњег система снабдевања једину корист црпе незнатан број људи, на штету огромног броја потрошача и произвођача.

Као што смо видели, организација снабдевања животним намирницама београдског становништва није питање, које интересује само нас, становнике Београда, већ и огроман број произвођача расутих у околини престонице. То нас питање мора у толико више интересовати, јер ако се једнога дана правилно реши, односно створе могућности за његово решење, онда ће београдска околина у погледу пољопривредне производње постасти и врло богатом, као што је тај случај преко Саве око Земуна, и уопште свих великих градова у прекосавским крајевима. А с тим у вези је и напредак Београда и његовог становништва како у економско-социјалном тако и културном погледу. Треба тежити да се оствари такав систем снабдевања, који би искључио безбројна посредништва и тиме утицао на повећање и побољшање и производње и потрошње.

Исто ово питање покренуто је пре извесног времена и у једном делу чехословачке јавности. Тамо је утврђено да разлика између цена, које добија произвођач и оних које плаћа потрошач, иде од 200 до 400 од сто. Почетком јуна месеца н. пр. у Прагу је коштао комад карфиола 7 до 8 круна, док је у исто доба произвођач продавао карфиол по

две круне комад. Указивало се да су нарочито неке врсте поврћа, благодаречи оваком систему снабдевања, постале луксузним артиклом, који могу трошити само богатији слојеви. Изношење овог проблема није остало без утицаја, јер су пољопривредници из околина великих градова одмах почели размишљати на који начин да обезбеде себи директну везу са потрошачем. Обзиром на просвећеност чехословачког земљорадника није искључено да ће ово питање већ у најкраће време добити своје решење. Поћи ће се, вероватно сним путем којим је ишла Америка, и којим данас иде Немачка. Велики градови Америке снабдевају се на тај начин што се сва производња околних фарма прикупља, концентрише, па потом распоређује преко нарочитих органа. Највећи део ових послова је организован на задружној бази. У Немачкој се сада ради да се спроведе слична организација у погледу снабдевања млеком и јајима.

Шта би требало код нас учинити? При данашњем стању свих елемената и чињеница, од којих зависи и успешно решење овог питања, признајемо, тешко је дати одговор. Сигурно је само да ми код тога немамо што да проналазимо. Имамо се једноставно користити искуством напреднијих народа и градова, па га само прилагодити нашим приликама. Али баш у томе и јесте највећа незгода. На име, наше прилике су толико слабе, да је прилагођавање ма кога од тих искустава, нарочито у области снабдевања добрима, готово немогуће. Немогуће би било, на пример, остварити систем снабдевања преко централних сабирница, које стоје између произвођача и потрошача. Ту треба и велике организације и доста средстава. Једини начин са којим би ми требали покушати, по нашем мишљењу, јесте стварање произвођачких и продајних задруга. Задружна производња и продаја поврћа, воћа, млека, јаја, живине и др. производа био би једини начин, за нас примењив, да се данашњи систем прекупа са огромним бројем посредника замени једним здравијим системом, који би произвођача и потрошача, ако не довео у непосредну везу, да оно знатно приближио и тиме омогућио повећање и производње и потрошње. Задатак би представништва земљорадничког задругарства у Београду био да о овоме промисли и одреди основе рада у правцу остварења ове идеје. Акција у овом правцу, верујемо, била би са највише симпатија примљена од београдског становништва, а престоничка општина изишла би јој у сусрет и свесрдно је

помогла. Повртарство, воћарство и живинарство, најинтензивније гране земљорада и сточарства, постале би најглавнија занимања пољопривредника који би снабдевали београдску пијацу. У историји пољопривредног развоја београдске околине то би био трећи период, који би много допринео и унапређењу самог Београда. Први је период био када се Београд снабдевао поврћем, воћем, млеком, живином, јајима и др. искључиво из преко-савских крајева. Сељак београдске околине уопште није имао шта продати нити је долазио на пијацу. Посматрајући то он није могао остати равнодушан. Почео је и сам да гаји воће и поврће, долазио постепено на пијацу и продавао. Тај други период још траје, али земљорадник још није свесан предности одличног прометног положаја свога газдинства. А да није свесан доказ је тај, што се још не бави културама биља и гранама сточарства, које би му донеле највише користи. У том правцу њега треба упутити. Битни услов за то јесте, пак, да му се створи могућност да од свога рада види одговарајућу корист. Један део велике добити, коју црли данашњи прекупни систем снабдевања, има се поделити између произвођача и потрошача, а све остало има отпасти у корист повећања производње и потрошње.

Други проблем, рационализација исхране, много је лакши и простији. Ту је потребна само пропаганда. Потребно је свакога убедити у велику вредност и корисност млека, јаја, млечних производа, поврћа и воћа. Довољно је да се ти производи једним бољим системом снабдевања учине јевтинијим, па ће они већ сами продрету у ширу потрошњу. Рационализацију исхране захтева здравље београдског становништва. И што би исхрана могла бити рационалнија то не допушта слаба просвећеност, која има за последицу да се са оним што се за храну потроши мало и рђаво једе, док би се стварно могло и мало више и боље појести. Да се то измени треба непрестано обавештавати најшире слојеве, вршити пропаганду и т. д.

Општина је дужна да ова питања има вазда на уму. Као што смо видели, о њима се и водило рачуна. Сматрамо, међутим, да су ови проблеми данас више актуелни но раније. Стога заслужују већу и озбиљнију пажњу. Јер поред осталог, дужност је савремене општине да се стара о снабдевању потребним и јефтиним животним намирницама својих грађана. Она има да утиче да се оствари што бољи и кориснији систем снабдевања.

Влада К. Петровић

WWW.UNILIB.RS

Школске кухиње у Београду

Треба напустити мало центар Београда, да заћи по оним бедним чатрљама у којима животаре једна бића којима је судбина доделила мучан живот и велику бригу. Немање ни најосновнијих услова за један приближно добар живот, сатирање тешким радом, брига за пород свој а често пута немање посла и зараде толико униште дух и самопоуздање једнога бића да оно често пута не преставља, по свом изгледу, ни приближно ономе нашта треба да личи биће које се човеком зове и за које треба да тврдите да живи у веку толиких изума и напретка, у веку кад треба да триумфује хуманост и милосрђе. Колико јуче читали смо у новинама како је неко нашао читаву једну породицу у некој шупи у коју добри људи не би затворили ни марву своју и учињен је апел да се скупе прилози и да се тој јадној породици помогне. Лепо је то помоћи ближњем своме, лепо је то кад они којима претиче одвоје и по коју лепту за оне који страдају. Али се на тај начин у начелу ништа не чини. Помоћи једном — добро је, али оставити још хиљадама њих, тако истих и још беднијих, значи завлачити главу у песак пред једним фактом, који тражи и друге жртве и други начин рада и више старања свију оних који су по свом положају позвани да воде рачуна о социјално слабијима и незбринутима. Друштво и општина треба да ублажују беду у свом кругу, треба да се побрину о становима оних економски слабијих, о прехрани радног света, о могућности бољег живота тих слојева друштвених, који на својој грбачи носе један велики део послова, који стварају напредак и добро. Та општа брига једних за друге доноси и пуно поверења између друштвених слојева и пуно љубави за заједничку сарадњу и пуно разумевања за опште циљеве у општини и држави. Шта је учинила бечка општина у том погледу то треба видети. После рата она је учинила силне напоре, створила пуно удобних станова за раднике, подигла толике клинике и кухиње да јој на томе могу позавидети и много богатији и напреднији градови. Шта општина бечка чини за децу то је за дивљење. Г. Глекл, председник школског одбора за град Беч, с пуно права је, држећи предавање пред једном нашом екскурзијом, рекао да је сада век детета и да општина бечка хоће и жели да се посвети напретку подмлатка и његовом телесном и духовном културом. Треба напоменути да бечка општина води рачуна о детету још док је оно у утроби мајчиној а чим се роди нови грађанин Беча већ улази у књиге и добија нарочиту диплому.

Кад говорим о беди која је код нас, од-

мах морам напоменути да је највеће зло код наше школске деце. Уђите у коју хоћете основну школу. Погледајте дечицу и одмах ћете видети бледа и испијена створења, запуштена у сваком погледу. Школски лекари констатоваће малокрвност, жлезде, шкροфилозу и све друго што није добро, али се узроци не отклањају; о томе, канда, нико и не води рачуна. Бедни станови у којима већина деце борави и до минимума слаба храна којом се деца хране као да никога не троне те да о томе више поразмисли. Тој бедној, слабо храњеној и анемичној деци, коју затворите читаво пре подне у четири учioniчка зида, да их накљукате програмом којим се много тражи, треба пружити бољу храну, ако им се мментано не може пружити бољи стан. Наставници се чуде што им поједине генерације заостају, што су деца све слабија а узроци су тако очигледни да их и слеп може видети. Ми одмах можемо деци дати бољу храну; ми одмах можемо основати школске кухиње за школску децу, нарочито за децу економски слабијих и оних које посао зове по цео дан ван куће. Колико има основних школа у Београду толико треба школских кухиња да би у њима сва деца добила, било бесплатно или са мало плаћања, добру, здраву и укусну храну. Поред хуманих друштава то питање треба да узме у своју руке и општина. Сећам се како је то питање одмах после рата у Београду решио наш познати социјални радник Др. Милош Поповић. Он је у прво време основао две кухиње у којима је справљана храна за сву децу која дођу да је траже. Он није питао ко је богат или сиромаш, већ је давао свакоме ко је исту затражио. И да се је тај рад наставио како треба данас би ми имали доста збринуте деце. Остатци тога рада Др. Поповићевог то су садашња објектишта у Ратарској и Бранковој улици, која збрињавају по 50—60 деце дневно и својим радом дају довољно доказа да су такве установе веома потребне. С тога општина мора учинити нешто у том погледу. Сваки пропуштени дан — сува је штета; свака изгубљена година преставља минус у развиту здравља код наше деце. Што више школских кухиња, то више здраве, вредне и за рад способне деце, то више изгледа за бољу будућност нашега подмлатка. У београдским основним школама данас има око 10.000 деце. Један велики део те деце треба помоћи, треба подићи, да би био спашен за будућност. Социјални одељак општине београдске треба добро да размисли о свему овоме а општина београдска треба у свом буџету да нађе места за једну новчану пот-

пору оваквим установама. То од ње тражи и хуманост и дужност према грађанству. Када сам пре годину дана био у Софији видео сам једну велику трпезу у којој добија храну око 300 деце. Исту су дивно организовали њихови свештеници. Како диван рад за слуге љубави, вере и помоћи ближњег свога. Зар и код нас не би тако што могло бити?! Зар ми имамо какве користи од голих расправа „Вера или сталез“ ако на делу не покажемо шта је у стању да учини и та вера и тај сталез. Зар општина не би тако шта могла установити и дати да у тим установама раде они који за тај посао имају и љубави и разумевања. Зар неколико стотина хиљада динара могу бити разлог да нам неколико хиљада деце пропада и ми да мирно то гледамо само с тога што нам некаква равнотежа буџета не да то или што би нам која хиљада више требала за неке свечаности, прославе или дијурне.

Београду би данас требало најмање 15—20 школских кухиња. Свака од њих морала би јити организована за најмање 200 школске деце а примала би и другу сиротну децу незапослену, бедну или болешљиву после изласка из болнице. Организација у тим кухињама морала би бити савршена. Лица која би у њима радила морала би бити пуно хумана и ни у ком случају не би смела тај посао радити за награду. Деца би се ту обучавала и реду и код њих би се развијао смисао за социјални рад. Она би се ту осећала као код своје куће; она би се ту васпитавала и у моралном и у хигијенском погледу. Те би кухиње морале бити пример чистоће, реда и свега лепога и кориснога. Те би кухиње ублажавале многу мржњу оних који пате у животу, према онима који само лепо живе а о ничему не брину.

Бечка општина, као што сам мало час рекао, пример је тога кориснога рада. Принцип је код њих да ни једно дете не осети не-

довољност исхране. Омладински уред отворио је у Бечу око 90 сала за ручавање школске деце. Свакодневно у тим салама ручава око 13.000 школске деце. Исхрана стаје 68 гроша што за сиротну децу плаћа општина а за мало богатије плаћају родитељи и то само трећину поменуте суме. За децу су тамо установљене зубне клинике, (10 зубних клиника у којима је лечено око 30.000 мањих дефеката на зубима, извршено 8.324 ревизије, 34.000 пломбирања и 12.000 других разних операција). Градско склониште за туберкулозу, за децу (којих је 10) примају туберкулозну децу коју лекари издвоје; за последње 2 године издвојено је 16.115 деце. У Бечу још има градских склоништа (32 са 87 одељења) у којима долазе сиромашна школска деца у ваншколско време, где се под надзором стручних лица васпитавају и образују. За време ферија од све школске деце образују се радне заједнице, које иду ван Беча у куће које су за то нарочито подигнуте. Годишње оде по 35.000 деце. Пре одласка све прегледа лекар. Бечка се општина брине и о деци која немају родитеља. Такву децу упућује у сиротишта и у васпитне заводе; обојих има 9. Бечка је општина само на збрињавање омладине потрошила у 1928 г. 29 милиона шилинга (наших 240.000.000 динара). Њен је циљ да се свима тим начинима помогне деци, да им се олакша успех у васпитању и образовању. Бечки учитељи свесрдно у овоме помажу општину.

Додирнуо сам једно питање са жељом да се и код нас пође једним путем који успеху води. Наш подмладак Црвенога Крста ради посао исхране деце и у томе има пуно успеха и пуно хвале. Хоће ли наша општина учинити своју дужност према омладини — деци нашој — зависиће од свију нас и појимања нашега о важности овога питања. На општини је да почне овај посао.

Београдске Чешме

— Грађа за историју старог Београда —

У староме Београду бунари су били врло ретка појава, готово их није ни било. Камено тло Београда није дозвољавало да се бушењем иде до оних дубина, до којих би се морало ићи са узвишенога положаја Београда. Бунар, који су још Римљани саградили у горњем граду кроз камену подлогу, да би допрли до ниво-а воде — представља и данас једну реткост нашега града.

Стари Београд се служио водом из Саве и Дунава а за пиће из чешама којих је био већи број у свима кутовима старог Београда.

Из Саве и Дунава разношена је вода сакама (буре измеђ два точка које је вукао један коњ). Те саке су се пуниле на Дунаву испод данашње електричне централе а на Сави испод самог Калимегдана. Буре на саки садржавало је близу сто литара воде (два акова) и та се количина продавала за један грош. Ако је један сакација успео да за дан прода седам до осам сака, био је задовољан и тим приходом је хранио и себе и коња. Савска и дунавска вода служила је кућама за прање посуђа, рибање патоса па и за кување. За прање рубља служила је кишница. Није било куће која у дворишту није под ђунком, који слази с кућног крова, имала буре у које се стапала кишница или, као што су то домаћице говориле, у које се „хватала“ кишница.

Услед тога што су сакације морале колима залазити у Саву и Дунав да би напунили своје саке, бивало је често дављења те да би се томе стало на пут а и да би се обезбедило да ови не захватају води гдегод удут, из бара, те уносе заразе у град, општина је београдска на обали баре Венеције, испод тадашњих дрвара, подигла 1885 године, једну нарочиту пумпу која је пунила један велики резервоар (буре) из којег су вириле цеви, те су сакације морале од тада из тих цеви пунити води зашта су општини плаћали по пет пара динарских за једну саку.

Вода за пиће доводила се водоводима (аквадук) којима су је још римљани довели са Булбулдера и из Малог Мокрог Луга. Била су два таква водовода (ђериза), оба зидана.

Онај први булбулдерски ишао је кроз Палилулу, секао некадању Митрополитову башту (блок између Хилендарске и Видинске улице) па преко Скадарске улице ишао ка граду. До скоро се у Скадарлији видео један свод који је засвођавао улицу, као остатак булбулдерског водовода. Други аквадук (ђериз) онај који је доводио воду из Малог Мокрог Луга ишао је преко данашњег Савинца, Цветнога Трга, крај Двора, затим Теразијама па данашњом Кнез Михајловом улицом ка граду. На узвишенијим тачкама тих водовода, Турци су подизали високе резервоаре (читаве куле) одакле се вода разводила лево и десно у споредније цеви. Те су се куле звале „теразије“. Једна од таквих „теразија“ била је испред данашње „Москве“; друга где је данас кафана „Руски Цар“ и трећа где је данас кафана „Грчка Краљица“. Највећа је била ова на Теразијама, која се најпозније и задржала те отуда и дала име читавоме томе крају вароши.

Та теразијска кула, као што поменуемо, дуго се задржала, јер ваља знати да су Теразије све до тридесетих година прошлога века, биле пуст крај Београда. Шанац који је ограђивао варош од поља, водио је преко данашњег позоришног трга и ту се свршавала варош; ван шанца било је поље и баре. (Пре сто година, 1830, београђани су ту, где је данас Краљев Двор, ловили у бари дивље пловке).

Те теразије, кула, служиле су уједно и као чешма, јер је у зид кулин била убудена једна гвоздена цев кроз коју је текла вода.

Таквих импровизираних чешама било је и по авлијама имућнијих газда, крај чијих је имања водио водовод те су се овим користили. Но главне чешме из којих се стари Београд снабдевао водом биле су ове:

1. *Теразијска чешма*. На место оне куле која је служила као резервоар, подигнута је половином прошлога века лепа и угледна чешма, која је затим названа теразијска чешма. Дуго је и дуго лежала на Теразијама сва оронута она стара и ниска кула, те је жеља београ-

ђана била да се она замени угледном чешмом. Чак и „Србске Новине“ од 1. јула 1858 године, говорећи о тој старој чешми, веле: „Приметити имамо да је некада била реч и о томе као да ће само високо правитељство наше речену чесму изнова подићи с неким спомеником“. Али та жеља остаде неизведена па је тек 1859 године, по своме повратку у Србију, прихвати Кнез Милош који се реши да је о своме трошку дигне. И он положи темеље великој теразијској чесми 18 јула 1859 године а доврши је 1860 године, која је година била и на чешми означена.

Чешма је та била за тадање Теразије одишта видан ако не и величанствен споменик. Висока око седам метара она је престављала осмоугаони базен из којег се издизао монументалан четвороугли стуб завршен чашом. На свакој страни стуба била је по једна лавовска глава а из њене чељусти извијала се лула кроз коју је текла вода.

При новоме регулисању Теразија, та чешма неповређена и очувана пренесена је у Топчидер и постављена код топчидерске цркве.

2. Делијска чешма. Снабдевана водом, која је текла кроз водовод који је са Теразија ишао Кнез Михајловом улицом, постојала је још једна чешма која се звала Делијска. Место на коме је била та чешма покрива данас зграда Академије Наука. Та се чешма налазила одмах на почетку улице Карацића, тамо од прилике где у ту улицу гледа данас излог радње Јаношевића, у близини протестанске цркве.

Веле да су ту чешму подигле делије које су становале у томе делу града, те по њима и носи име.

Из ђериза који је водио Кнез Михајловом улицом до града, разведена је вода низ Дубровачку улицу ка Варош-капији. На томе развођу била је једна мања чешма више Саборне Цркве (3) а друга ниже Државне Штампарије, која се звала Тоскина Чешма (4). Ова чешма носила је име по Тодору Тоскићу трговцу, који ју је о своме трошку а испред свога имања подигао.

На Сави за чудо није било ни једне чешме. Вероватно што за дуго тај крај није био ни насељен а и с тога што се за пиће служио речном водом те није имао потребе за чешме.

5. Чешма на Великој Пијаци. На средини бивше Велике Пијаци, од прилике где се у данашњем парку налази велика рондела, према Управи града Београда, постојала је такође једна чешма одводом из Делијске чешме.

6. Чешма Скадарлија. Онај аквадук који је ишао од Булбулдера, пролазио је, као што рекосмо, једним сводом преко улице Скадарлије. Ту, под самим сводом, била је мала чешма са једном лулом која се обично називала Чешма Скадарлија.

7. Чукур-чешма. У данашњој Добрачиној улици, тамо где се она сече са Симином улицом, нешто више данашње куће књижара Геце Кона, познаје се још и данас на једном месту нешто мало утонула калдрма. Колико год пута да се ту прави или оправља калдрма увек ће, после извеснога времена, утонути те означити траг некадање Чукур-чешме.

Чукур-чешма је била у рупи, испод калдрме, тако да се у њу слазило са улице, то с тога што је на томе месту које је узвишење од Скадарлије, пролазио водовод дубоко под земљом.

Чукур је турска реч и значи сува, према томе та би се чешма звала „Сува чешма“ а ко зна зашто је носила такво име, сем ако није које године пресушила.

Ту се на Чукур-чешми десио онај догађај шесетих година који је постао брига свих европских кабинета, који се кроз неколико година провлачио кроз дипломатске ноте европских сила и који је донео као последицу предају градова Србима. На Чукур-чешми је турски војник убио онога дечка — шегрта, из чега је плануо затим догађај који се у историји назива: бомбардовање Београда.

Предаја града Србима и исељење Турака из Београда један је врло велики догађај у историји наше престонице, чији значај ми данас не умемо толико да ценимо али су га огромно ценили наши претци, они који су живили под напереним цевима турских топова са градских бедема; они који су свако јутро сагледали како се пење турска застава на градској кули а свако вече слушали песму мујезинову.

Један од тих старих београђана, Ванђел Тома дувандија, завештао је тестаментом јед-

www.cip.gov.rs
ну хиљаду дуката, да се из тога новца, када нарасте до потребне суме, подигне догађају на бившој Чукур-чесми мали споменик. Тај новац, који је вероватно до сад нарастао до веће суме и сад још чека да се завештаочева воља оствари.

8. Сака-чешма. Булбулдерски водовод на своме путу ка граду пролазио је данашњом Јевремовом улицом, крај Кутулиног имања т. ј. крај оне куће у тој улици која је и данас још сачувана а у којој је била прва Доситијева Велика Школа. У тој кући, у дворишту, била је једна од оних чешама које су појединци у својим двориштима подизали користећи се тиме што водовод пролази под њиховим имањем.

Одмах испод те куће, недалеко од улице Краља Петра, налазила се већа чешма звана Сака-чешма. Та чешма носила је то име, јер је имала сем две луле при дну и једну доста високо што је омогућавало да јој прилазе и сваке те да пуне своју бурад и разносе воду за пиће у већој количини.

9. Мала Чешма. Нешто испод Сака-чешме, у данашњој Вишњићевој улици, испод имања Светомира Николајевића постојала је такође једна чешма која се звала Мала Чешма.

10. Чешма у јеврејској махали, била је од прилике на средини те махале према старој Синагози.

Осим побројаних, по моме сећању, на Баталцамији, где се сад зида нови парламентар, био је један напуштени бунар а чешама је још било у данашњој Далматинској улици, близу јеврејског старог гробља (1), па у Краља Милутина улици (12), у Краља Александра улици (13), у Палилули, близу данашње Магдићеве куће (14).

Вероватно да је било још погде чешама, којих се ја не могу да сетим.

То су од прилике чешме старог Београда. Њихов ипак мали број казује нам колико се у то доба, нарочито у време великих летњих жега кубурило у Београду са водом и од колике је благодети данашњи водовод који у сваку кућу и у сваку собу спроводи воду.

БЕОГРАДСКА СОЦИЈАЛНО-ХУМАНА ДРУШТВА:

WWW.UNILIB.RS

Слободан Ж. Видаковић

Збрињавање варошких малолетних преступника

— Рад београдског дома Малолетника —

После светског рата криминалитет је порастао у целом свету, а нарочито у многољудним градовима. Крвави помор човечанства изазвао је тешку економску кризу, и још тежу моралну. Број криминалоида, како их назива Ломброзо, порастао је до невероватних сразмера. Великоварошки хоштапле рај, пре рата редак и прогоњен из друштва, постао је сада једном врстом професије. У великим градским центрима, читаје фаланге културних и полукултурних људи, нарочито из редова поратне омладине, живи на начин који је у својој суштини варалачки и хоштаплерски.

Пред овим порастом варошког криминалитета застали су забринуте сви државници, научници, хуманисти. Сваки је на свој начин прописивао лек. Било је ту свачега: од безазлених предлога до полумера. Разуме се да се криминалитет, а специјално варошки, не да идеално искоренити при садашњим социјалним приликама. Њега и рађа и појачава на првом месту тешка криза живота. Њу ублажити значи ублажити и криминалитет.

Али хумани људи, налазе — и то с правом налазе — да и лична иницијатива у том правцу није на одмет. У сваком случају она ће благотворно помоћи напоре меродавних из области социјалне и комуналне политике на сузбијању развита варошког криминалитета.

Ти леи мотиви су руководили и неколико наших јавних радника те су пре десетак година створили у Београду Дом Малолетника.

Шта је управо тај дом? Нешто по замисли, а донекле и по унутрашњој организацији слично заводима за корекцију на западу. Разлика је у томе што су многи од тих завода ипак нека врста осуђеничке зграде, док су код нас они по својој похвалној психологији само хуманитарна установа, без сенке казних завода.

У овај Дом упућују се мушки малолетници, који се нађу у скитњи или живе од мањих и већих повреда закона. У заводу се прво лекарски прегледају, окупају, преобуку, у заводској амбуланти излече ако су болесни (а многи су због страховито прљавих околности под којима су живели пуни кожных оболења), категоришу и упуте на принудно односно обавезно изучавање заната. Ту у заводу остају док не изуче један користан за-

нат као и излече често своју ранијим животом већ нагрижену душу. Затим их Управа Дома отпушта из завода и упослава.

То је историја малих гамена од уличних кесароша и скитница до честитих и вредних чланова друштва!

Београдски Дом Малолетника треба више сматрати као угледну установу ове врсте за подражавање, а никако као установу која је решила код нас, па и за сам Београд, проблем малолетних криваца. Она је шта више далеко од тога. А није га решила само зато, што је овај Дом једина установа те врсте за две трећине југословенске територије, околност не много ласкава за нас. У београдском заводу има свега 77 питомаца, а малих гавроша, које и данас васпитава улица и варошка калдрма, има Југославија бар 20.000. Годишње их београдски Дом Малолетника прима од 20—30, а само их београдска полиција кад су веће једномесечне рације протера по неколико стотина.

То је још један доказ више да је питање ових установа за криминалистичку профиласку у варошима врло актуелно и врло важно.

Са варошким женским заводима, корекционим у правом смислу, стојимо у Београду још горе. Морално посрнуле малолетнице предају се Београдском Друштву за заштиту посрнућих девојака. Управо, уколико оно има могућности да их прими. У пркос тешких напора, достојних сваке похвале, друштво још није стекло свој Дом. Велики број посрнућих девојака по изласку из завода пробија се тешко кроз живот и оне морално слабије понова отпочињу свој стари занат. Има и сјајних изузетака, али су немоћни да покрију ово зло. Зато би у истој мери требало решити и проблем материјалног, озбиљног оснажења ових хуманих друштава, која би се, материјално осигурана, могла потпуно развити и тиме се успешно бринути за све несретне малолетнице, неостављајући их као до сада, на пола пута, најопаснијој животној борби.

На западу постоје нарочите варошке хумане установе, које пуштеним робијашима зналазе упослење и материјално их помажу да оснују какво било привредно предузеће. Ни ту помоћ, који код културних људи имају робијаше, код нас још немају женски и му-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

малолетници, и то оспособљени за поштен рад и користан живот.

У северним земљама: Градовима Данске и Шведске постоје нарочити фондови, помоћни увек јаким државним и општинским додацијама, из којих се на бази дугорочних зајмова отварају радње овим свршеним питомцима малолетних корекционих завода.

Из статистике, коју Управа Дома води минуциозно, види се једна поражавајућа околност: да су сви ти малолетни преступници деца искључиво сиромашних родитеља, (огромном већином из саме престоничке периферије) и готово сва физички истрошена, слаба и често наследно јако оптерећена. То је још један разлог више да се страхује за

Питомци Дома Малолетника са Испитном Комисијом

Јер, најзад, каква је корист од толиког труда и толиких материјалних жртава ако се изучени питомац пусти без ичега у живот, нарочито у ове дане тешке економске кризе?! Беда која и поштеног човека врло често отера на моралну низбрдицу, у толико ће лакше одвући ове младиће, који су своју животну каријеру почели као мали преступници!

* * *

Како је врло занимљив и карактеристичан развој рада београдског Дома Малолетника, кога београдска Општина као и држава стално материјално помаже, ми ћемо у изводу приказати извештај рада, који је Управа Дома врло исцрпно и савршено сређено упутила Суду Општине Београдске.

Данашњу Управу Дома Малолетника, примерно вредну и врло активну, сачињавају наши истакнути јавни радници: као председник г. Др. Чеда Митровић, ректор Университета. Чланови Управе су г.г. Б. Марковић, Жив. Лазић, Вој. Зајина. Секретар Одбора је члан управе г. Васа Лазаревић.

њихову сутрашњицу, ако се не реши рационално питање њиховог упославања!

Иначе, оно што је до сада урађено у овом београдском Дому Малолетника, а нарочито према могућностима са којима се располагано, заслужује у истини опште дивљење.

Ево и неколико статистичких извода из тог исцрпног извештаја:

У току ове године приновљено је 20 нових питомаца а било их је свега 77 ученика. Од тога броја пада на сам Београд 24.

По годинама старости млађих од 16 година било је 60.

Шта су учили пре доласка у Дом: основну школу 47 питомаца, занатску школу 5, гимназију и то: I разред 9, II разред 3, III разред 1, IV разред 1, без школе, 9, богословију 1, железничку школу 1. Свега: 77.

Шта уче сада у Дому: основну школу I. течај 10, основну школу II. течај 5. Свега 15. Занатску школу: I. разред 25, II. разред 24, III. разред 13. Свега 76.

Који су занат учили пре доласка у Дом:

Почели да уче неки занат 46, били скитнице 16, кочијаш 1, келнер 1, обичне слуге 13. Свега 77.

Који занат сада уче у Дому: обућарски 15, кројачки 22, столарски 13, штампарски 13, књиговезачки 14. Свега 77.

Чија су то деца: чиновника 7, служитеља 7, беспосличара 23, занатлија 21, сељака 8, кочијаш 3, трговац 2, железнички службеник 4, бив. официр (аустријски) 1. Свега 77.

Од разведених родитеља има ученика 6, ванбрачне деце 2, у родитеља су као једино деце 47, отац је жив код 39, мати жива код 54, отац погинуо у рату код 24, мајку нису запамтили 12, отац ноторни пијаница код 7, отац умро на робији код 1, отац сада на робији код 1.

Од свих ученика свега су 6 упућени у Дом од власти ван Београда, а 71 су упућени од власти у Београду и то: од Управе Града Београда 36, од Прв. Суда за Град Београд 25, од Општине Београдске 7, од Мин. Соц. Политике 2, од Црвенога Крста 1.

Изнете цифре напред речито говоре, да су ово све деца сиротиње, напуштена или услед немања једног или оба родитеља или услед родитељске беде и незапослености а делом и услед моралне запуштености родитеља и околине.

Карактеристично је такође, да је велики проценат деце рођене ван Београда, док су готово сву децу у Дом упутиле власти из самог Београда, што значи да је Београд као Престоница и велика варош постао после рата збиралиште напуштене деце и то говори, да се баш у Београду мора што боље организовати заштита напуштене деце.

Нарочито је потребно што пре и што правилније организовати одељак за малолетнике при престоничкој полицији и Дечји Одсек при Београдској Општини.

Сад се понова вратимо на податке рада Београдског дома Малолетника.

И ове су године у Дому радиле преко целе године уредно и основна и занатска школа.

У занатској школи је било три разреда. Занатска је школа почела рад 3. октобра 1928 год. Школа је трајала све до 22. јуна 1929. год. У школи је било три разреда. У I. разред је уписано 25 ученика, на испиту је било 23 ученика, од којих четворица понављају разред, двојица полажу на јесен понова по један предмет а седамнајест прелазе у II. разред.

У II. разреду је било уписано 24 ученика, од којих је један у току год. одпуштен из Дома а на испиту је било 23 ученика, од којих двојица понављају разред, четворица на јесен понова полажу испите из по једнога

предмета а седамнајест прелазе у III. разред. Тројица имају одличан успех, петорица врло добар а девет добар успех.

У III. разреду било је уписано 7 нових ученика а 5 продужних ученика, т. ј. оних који су пр. год. већ свршили III. разред, па су сада опет посећивали редовно предавање из трећег разреда. Сви ученици трећег разреда положили су испите и тако завршили занатску школу.

Ученици који су понављали или су пали из којег предмета дошли су у Дом у другој половини шк. год. те нису могли посећивати школу целе год. нити постићи већи успех и остављени су, да се преко ферија школског боље спреме.

Занатска школа у Дому је под надзором Министарства Трговине и Индустије. Издржава се из субвенције Општине Београдске. У прошлој год. ова је субвенција износила 30.000 динара а ове је године повишена на 50.000 динар.

Школе у Дому су радиле уредно. Имале су све наставнике као и све потребне књиге учила и очигледна средства. Збирка очигледних средстава увећана је са 17 поучних филмова са 51 чином и једним собним киноапаратом за наставу у учионицама. Бачка књижница је увећана са 134 а наставничка са 120 књига. Сада у ђачкој књижници има 1151 књига а у наставничкој 170 књига. За ђачку читаоницу прима се 8 а за наставничку 6 часописа. Ученичких недељних седница (за утврђивање кривица и одређивање казни) било је 42. Седница пак особља Дома било је 10. Недељом пре подне обично се посећује служба у Саборној Цркви, по томе се прави шетња кроз ворах или на Калимегдан до ручка. По подне се, када то време дозвољава, иде ради шетње и игре на Топчидерско Брдо или у Кошутњак. Суботом и недељом приређују се у Дому у вече редовно забавне вечери за ученике, на којима сами ученици рецитију, певају, свирају или представљају. Уз то се даје и по који поучан филм уз пригодно предавање. Ова предавања често држе људи ван Дома, који су иначе познати као велики пријатељи ове установе. Једаред месечно се дају бољи концерти (бесплатни) на које се позивају дечији родитељи и пријатељи Дома.

Занатске радионице у Дому су и ове године биле у режији приватних мајстора. Шефови радионица су остали исти. Домске радионице су за сада веће, боље, уређеније и снабдевеније него и једна слична радионица у вароши. Годинама се настојавало, да се ова најглавнија грана заводског уређења што боље изведе. Радионице су снабдеване свим најпотребнијим алатом. У кројачкој радионици су приновљене четири нове шивачке машине. У столарници је набављена нова машина за оштрење алата. У обућарници су такође на-

WWW.UNILIB.RS

бављене две нове шиваће машине. Уз то су набављене две штрикаће машине, једна за израду зимских а једна за израду летњих чарапа. До сада су чарапе куповане готове, а од сада ће се то радити у кући, што ће бити јевтиније и много солидније.

Радионице су у току ове године стекле већи број муштерија. Показале су већи просперитет и бољу организацију. У радионица-

успеле ван Дома, које се увек врло тешко налази.

Фонд Ученика Дома износио је на почетку ове год. 73.944.60 дин. У току године ушло је у Фонд 63.810 дин. што свега чини 137.754 дин. и 60 пара. У току године издато је из Фонда 14.786.40 дин. тако да је на крају године остало у Фонду 122.968.20 дин. Новац Фонда налази се код Државне Хипот. Банке.

Обућарска радионица Дома Малолетника

ма је запослен већи број спољних квалификованих радника. Неке радионице имају најзад по једнога плаћенога мајстора учитеља, који не ради сам, већ му је дужност стално обилажење ученика при раду и показивање, како би ученици пре и боље научили занат. У погледу радионица у садањој се згради дошло до максимума. На крају године и то 26. и 27. јуна полагали су неки ученици калфенске испите. Полагало је и положило са одликом: из штампарског заната 2 ученика; из столарског заната 2 ученика; из књигоvezачког заната 3 ученика и из кројачког заната 5 ученика. Комисију за ове испите чине један члан Одбора Дома (ове год. Секретар Одбора), мајстор шеф радионице у Дому и један мајстор из вароши кога одреди Еснаф. Присутни су увек један изасланик Министарства Правде и један представник Мин. Трговине и Индустије. Свршене калфе остају у Дому дотле докле им се не осигура добро

у Фонд улазе суме од кирија радионица и прилози добрих људи.

Од добровољних прилога је ове године добијено свега 2746 динара. Из Фонда је купљена једна кварц лампа за зимско сунчање деце за 7100 дин., један кино-апарат за наставу у учионицама за 1905 дин.; плаћено је осигурање намештаја у 1650 дин. издата је путна помоћ калфама у 647 дин. Фонд је ранијих година дао преко 300.000 дин. за дозиравање зграде Дома и организацију куће али како је сада то све довршено, то у будуће из њега неће бити сличних издатака, већ ће служити само за помагање свршених калфи.

Издржавање Дома било је правилно и довољно. Мада је у прошлогодишњем буџету Мин. Правде позиција за издржавање Дома

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИВЕРЖИКОТЕКА

www.unilib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

смањена на 350.000 дин. од 500.000 дин., ипак је на крају буџ. године од Министарства Правде добијено повећање још у 60.000 дин. У новоме буџету за ову годину за издржавање Дома одређена је довољна сума од 600.000 динара.

Укупни приходи ове су године изнели 737.042 дин. према 814.885.82 дин. у пр. години. Поред редовног издржавања Дома из Буџета Мин. Правде у 443.975.59 дин. добијена је још субвенција Општине Београдске за занатску наставу у Дому у 55.000 дин. и субвенција Мин. Трговине и Индустрије такође за практичну занатску обуку у 44.900 дин. Од Министарства Правде је добијена специјална помоћ из Фонда за подизање казних и сличних завода у 32.800 динара за куповину шиваћих и штрикаћих машина.

Издаци су ове године изнели укупно 619.169.14 дин. према 754.347.49 дин. у пр. години. Ове су године издаци знатно мањи, јер је прошле године за дозиравање зграде дато 103.255.38 дин.

Највише је издато за исхрану питомаца: 269.931.90 динара. Из извештаја о статистичким подацима Дома види се, да један дневни оброк хране стаје просечно око 9 динара. Са овом је годином у овој згради сасвим попуњен инвентар намештаја.

Дом сада представља једну солидно снабдевену установу ове врсте, што се и приликом посете Дому на први поглед може констатовати.

Са обезбеђених 600.000 дин. у Буџету Мин. Правде за издржавање Дома живот Дома у овој сразмери је и у будуће обезбеђен.

www.mn.gov.me
Проф. Јован Борђевић

Београд наша престоница

(Када и како први пут постаје престоница Србије)

Београд је данас престоница наше велике и простране државе нашег, готово, целокупног народа Југославије. Он је један од најстаријих градова на Балканском Полуострву. Београд се као насељени град помиње још у преисторијско доба. Важност положаја овога града уочили су још Келти и подигли су своју тврђаву у Београду, ту, где је и данас тврђава. Тада се наш Београд звао Сингидунум. У доба Христовог рођења Београд, као и наша Србија, били су под влашћу Римљана. После деобе римске царевине (375 год. после Христа) Београд је припао источној, римској царевини — Византији — Грчкој.

Грчки цар Јустинијан (у 6. веку) је нарочито утврдио Београд, и поставио јаку одбрану на Сави и Дунаву, јер су му ове реке биле северна, државна, граница, да би лакше спречио прелажења Авара и Словена у своју државу. Ну, и поред овога, Словени су продирали и у 7. и 8. веку по Хр. заузели земље на Балканском Полуострву у којима и данас живе. Код Словена се у 9. веку стари Сингидунум помиње под именом Белград. У 12. и 13. веку вођене су борбе између Маџара и Грка око Београда и остао је у власти Маџара у првој половини 13. века.

Београд је сада најважнији и највећи хришћански град на Балканском Полуострву. Његова важност је у нашем народу почела да расте има већ више од сто година, од дана када је под „вождом“ Кара-Ђорђећем, почео, као главни град, да ствара прву, слободну хришћанску државу на Балканском Полуострву. Али он је још од пре пет и по векова постао прва наша престоница, и ако, доиста, кратковремена, али се помиње као наша престоница.

Краљ Драгутин Немањић (унук краља Стевана Немањића — „првовенчаног“) је поделио државу са својим братом Милутином (1281. год.). За себе је задржао северну половину државе, а јужну половину, (око Топлице, Копачника и Новог Брда) је уступио своме брату. Но, Драгутин је убрзо за овим, добио од своје таште као зет (и, вероватно, вазал) маџарскога краља Мачву с Београдом и Срем и Соли и Усору у Босни (1284. год.). Тада је често боравио у Београду краљ Драгутин, или у Дебру на Сави, у Срему. Стога се и држи да је од тада Београд и постао престоница „све српске земље и приморја“, какву су титулу краљевску имали наши владари из породице Немањића. А Србија је и тада, као и данас, била приморска држава и важна су јој пристаништа била на Јадранском мору: Котор, Бар и Улцињ.

Као престоница Србије, деспотовине,

Београд постаје велики град, добро утврђен и уређен за владе деспота Стевана Лазаревића, сина кнеза Лазара. У другој половини 14. века Хрватска и Далмација су покушале да се отргну маџарске власти, под којом су докле биле. Наш је народ, у овим нашим двома областима, хтео да узме за владара напуљскога краља Ладислава и отпоче борбу противу тадашњег маџарског краља Жигмунда, наследника и зета бившег маџарског краља Лудвика Великог. Али су нека властела, са неким градовима и областима, била уз краља Жигмунда те се и отпоче борба у Хрватској и Далмацији између противника и престалица краља Жигмунда.

Противници краља Жигмунда затражише помоћи и од тадашњег босанског бана Стевана Твртка I. Он се и одазва томе позиву јер му се била указала згодна прилика да покуша освојити и здружити с Босном и ове две наше области.

У то доба у северној половини српске царевине, после смрти цара Уроша, поче утврђивати своју власт кнез Лазар, један од важнијих војвода и присталица бившег цара Уроша.

После погибије краља Вукашина, и деспота Угљеше, Мрњачевића на Марици (септембра 1371. год.) Турци потчинише под своју власт Вукашинову државу, у њој оставише Вукашиновог најстаријег сина Марка да краљује али су са војском, као посадом, посели неке градове (као Скопље, Призрен и др.) те је и кнезу Лазару већ претила опасност од Турака. Да увећа своју државу, ради боље одбране од Турака, кнез Лазар склопи савез са поменутиим босанским баном да заједнички нападну на властелу — одметнике бившег српског цара Уроша — и да им државице заузму. Тако су напали на властелина Николу Алтомановића чија је се државица пружила од реке Ибра до Дубровачке области.

Алтомановића су победити, његову државу поделили, али је већи део добио босански бан Твртко I. Река Дрина је тада постала граница између Босне и Србије. А кад је се бан Твртко I умешао у рат противу маџарског краља Жигмунда, у Далмацији, савез између њега и кнеза Лазара проширен је био и за ово ратовање. На основу овога савеза кнез Лазар је ратовао с Маџарима у Мачви и око Београда (1382—1385. г.). Летописци онога доба су забележили, да је кнез Лазар разорио Београд и друге неке градове у Мачви али своју власт стално није могао тамо утврдити. 15 јуна 1389 год. Србија је постала

вазал новог турског султана Бајазита али је царица — кнегиња Милица сачувала унутрашњу самоуправу Србије и ако под тешким условима: да помаже султана са 500 коњаника, кад год то затражи, да плаћа уговорени данак, и дала је Бајазиту за жену своју кћер Оливеру.

У ово доба је и мађарски краљ Жигмунд савладао буну у Хрватској и Далмацији, — вероватно да је се овде наш народ преплашио од велике турске опасности и потчињено се Жигмунду (1403. год.).

У Србији је добио власт, кад је постао пунолетан, Миличин и Лазарев син кнез Стеван „високи“, разуме се, под турском врховном влашћу.

У мађарској је владао краљ Жигмунд, уједно и изабрани краљ чески, али је био узет и унутрашњим пословима у Немачкој. Жигмунд је у овим државама имао доста противника а нарочито у Ческој, где је водио борбу противу Хусоваца — „хуситски ратови“.

Деспот Стеван је, као вазал, турском султану помагао с војском врло често. Тако је помагао Бајазиту у боју противу влашкога војводе Мирчета на Ровинама („Урвина“ наших народних песама), где су погинули краљ (краљевић) Марко и владалац области Пчиње, и Ђустендила, сестрић цара Душана, Константин Дејановић (1394); у боју код Никопоља (на Дунаву, у Бугарској), противу Маџара (1396); у борби противу Босне, у којој је владала краљица Јелена, удова краљ Стевана Дабиче (1398) и у боју код Ангоре (1402. год. у Азији). Овде је његов зет, султан Бајазит, био побеђен и заробљен и као заробљеник убрзо умро као роб силнога татарског кана Тимурленка.

После наше Косовске катастрофе и страшно опустошене и поробљене земље после ње, ова војна служба Турцима, и данак који се њима давао, били су тешки и претешки нашем народу за време првих година владе деспота Стевана Лазаревића. То је осећао и његов владалац, син великога родољуба — владара, косовскога мученика и хероја, цара Лазара. А после смрти султана силнога Бајазита, названог „муња“, насташе борбе око престола између његових синова и турска се држава распаде на два дела: држава на Балкану са Једреном и друга у Азији. Овакве прилике у турској држави хтео је деспот Стеван да искористи и да се ослободи службе Турцима. Преко својих изасланика, он је тада понудио мађарском краљу Жигмунду пријатељство и савез и овај је то радо прихватио (1404.). Сачувано је писмо краља Жигмунда, којим јавља своме пријатељу и присталици Филипу, херцегу Бургундије, да је кнез Стеван Лазаревић од Србије пристао уз њега, и како је противу Турака подигао војску и ка-

ко га је и он помогао те је одржао неколико победа над њима.

Да би јаче придобио за себе деспота Стевана, ради заштите и одбране јужне границе своје државе, краљ Жигмундо му је дао на управу и уживање, властелинство, Мачву и Београд. Како је, убрзо за овим, краљ Жигмундо потчињено под своју власт и Босну (1408. год.), он је настао да се што чвршће спријатељи са деспотом Стеваном Лазаревићем. Тога ради је дошао код Стевана у Београд и повели су преговоре за тешњи заједнички рад (1408. год.). Колико су дана провели заједно у Београду ова два суседна владара није нам познато, али се зна, да је деспот Стеван по том отпратио краља Жигмунда у Будим. Ту је опет деспот Стеван провео неколико дана као гост краља Жигмунда. За сада још немамо тачних података о правој садржини тога савезничког уговора али се може препоставити, да је се, у главном, тицао обавеза Стеванових да даје помоћну војску краљу Жигмунду, када год то он буде затражио. Има података да је деспот Стеван и вршио ову обавезу. Али је ова обавеза, давање помоћне војске, изазвала велико незадовољство у Србији онога доба. То је се видело из догађаја у Србији који су следовали одмах после закључења ових преговора. Јер, кад је деспот Стеван на сабору објавио овај свој рад са краљем Жигмундом, јавило се је велико незадовољство и протест. Вођа незадовољника са оваквим радом деспота Стевана био је његов млађи брат Вук. По овоме изгледа да је Вук Лазаревић био вођа оне странке која је хтела да се остане и даље у вазалству према Турцима.

Деспот Стеван је на овоме сабору у Београду придобио већину за свој рад али мир у земљи није настао. Тада је деспот Стеван преселио своју престоницу из Крушевца у Београд и отпочео је рад на његовом оправљању и уређењу.

Незадовољан Београдском саборском одлуком о раду деспота Стевана, његов брат Вук је отишао из Србије у Једрене, тадањем султану балканске турске државе, Мусулману. Он је ту изложио сав рад Стевана са краљем Жигмундом, и како је све то уперено противу Турака и затражио је помоћну војску да удари на свог брата и Србију. Султан је поверовао томе казивању и дао је помоћну војску Вуку Лазаревићу с којом је он дошао на свога брата Стевана и на Србију (1409.).

Тек после, срећно завршених ових сукоба са Турцима и својим братом деспот Стеван је могао на миру и безбрижније радити на уређењу своје нове престонице, Београда. Ми ћемо овде изнети, у важнијим потезима, сачуване историјске податке о ономе шта је деспот Стеван урадио на уређењу Београда. О томе нам је оставио доста података

животописац, учени калуђер, Константин, звани Философ. Он је био секретар деспотове дворске канцеларије, а доцније је живео и радио у манастиру Ресави, (Манасији), задужбини деспота Стевана. Деспот Стеван је и сам био веома образован човек, прибирао је и помагао учене људе да раде на књижевности. Средиште књижевнога рада био је тада поменути манастир Манасија (близу града Ђуприје). Ту је деспот Стеван често водио научне разговоре са калађерима, јединим ученим људима онога доба.

Поменути Константин Философ, говори у животопису Стеванову о његовом раду у држави, помиње и рад његов на уређењу и унапређењу Београда: „Пошто је Београд учинио својом престоницом, вели Константин Философ, овај благочестиви (деспот Стеван) се ни мало није одмарао но је неуморно радио на уређењу града, који бејаше један од великих, старих, градова, на красном месту, да му се ретко може наћи равна у васељени. Град захвата простран обим. Има пристаниште са лађама, као са крилима, опремљеним на царски начин. Има бедеме са свакојаким утврђењима. У град се врши довоз свакојаке хране са разних страна. Нигде сличнога овоме граду не нађосмо у мислима нити у погледу таква склоништа нити доласка помоћи водом и са сува, да и када би га много десетина хиљада непријатеља опсело, могла би му доћи помоћ. У својим унутрашњим заклонима могао је се спремити неопажен од непријатеља и да наједном изађе у борбу. Ја, ево, питам, нека каже ко, где има такав град? И деспот то увидевши и расмотривши, са журбом заврши уређење града како је желео. И ко би могао довољно писањем исказати какви бејаху положаји и лепоте, и добротe, за житеље овога града. Деспот је подигао много бедема (зидова) у граду, да би обезбедио људе који су унутра живели. А и изван бедема подизао је високе грађевине да су од њих „сенке падале на пределе“. И дворове и палате је снабдео кулама, кубетима и разним украсима. И ако ове куле и кубета имаћаху бољи изглед од царских палата, (писац вели) деспот Стеван се, по скромности својој, није тиме хвалисао.

Упоређујући рад вавилонског цара Навукодоносора, на уређењу града Вавилона, писац вели, да би и деспот Стеван могао да каже, као што је и поменути цар рекао, „зар не сздах ја све ово крепком десницом и моћном мишицом?“

Деспот Стеван је око града, споља, подигао изврсне опкопе иза двојних зидова. За тим, упоређујући Београд са градом Јерусалимом (Сионом) наводи, да оба ова града имају горњи и доњи град, један изнад другог, јер у васељени не видосма ништа слично Јерусалиму као овај град, нити истину говори, ако ко друкчије говори, само што се

место горе Јелеонске овде, покрај Београда, пружа рајска река Дунав. У доњем граду је свака сличност са местом под Сионом, где је живописни гроб Христов.

Трећи део града је, где је пристаниште царским лађама, који такође има мноштво утврђења.

Четврти део града чини кула налик на двор цара Давида и ровом и зградом и полагајем. Кад се овај део града прође, улази се у пети део града, где су сва царска скровишта.

Овome делу на истоку је шести део града — стуб, кула, која се, као неко изврсно чудо, види из свих даљних крајева, утврђена на зидовима.

На западу од овога је седми део с другим царским узвишеним домом. Овуда је овај благочестиви пролазио, кад год је тајно хтео доћи к лађама.

А горњи град има велика четврта врата: на истоку, на западу, на северу и југу а пета воде у унутрашњи град.

На истоку и југу су велика врата, са великим стубовима, и мостовима покретним на веригама (ланцима); на западу су мала врата такође с покретним мостом и тако исто и на северу; ова последња уводе у доњи град ка рекама Сави и Дунаву.

Пета врата која воде кули, у унутрашњи град, имају преко рова мост такође на ланцима.

Град је имао доста лак приступ само с југа а са истока, запада и севера био је утврђен врло јако рекама Савом и Дунавом.

Ван града, са истока, била је велика црква (црква митрополија) у крају где, силазећи као у кедорски поток (у Јерусалиму) налачи на Гетсиманију, — држи се да је била негде у дунавском крају. Ова је црква посвећена пречистој Владичици — Богородици. У тој цркви је било „опште жиће“, заједнички живот калуђера, а вероватно, школа за калуђере. Око цркве је било свакојаких садова различног дрвећа, дворови и обитељи. Цркву је деспот Стеван обдарио многим селима ради њеног издржавања. У њој је био и двор митрополита београдског а егзарха свих српских земаља и приморја. Константин Философ вели, да је ова црква била најбогатија од осталих у данима овога благочестивога деспота Стевана.

Деспот је саградио из основа цркву у Периволици (Палилула, Булбулдере?), опет ван града, и посветио је празнику „Три Јерарха“, ради сахране архијереја.

Деспот је сазидао склониште за болне и изнемогле, домаће људе и странце, где их хранише и даваше им одмора. У овоме склоништу је подигао и цркву на врло слаткој води и посвети је чудотворцу Св. Николи.

И у овом склоништу је подигао садове свакојаког воћа. Њему је такође даровао се-

ла и многа достојанства ради његовог издржавања.

У овако уређени град позва са свих страна својих најбогатије људе да се насељавају. Овим насељеницима даде ослобођење од свакојаких послова. Ово ослобођење од разних послова, потврди грађанима написмено и утврди га златним печатом на коме беше слика овога града.

Трговцима даде ослобођење од царина и проласка (мостарине?), што су доказивали књигом (листином) са печатом да су становници овога града. Измоли и утврди овакво ослобођење за трговце и од господара земаља око себе, па и од самога угарскога краља Жигмунда. И почеше од свих околних страна непрестано, с дана у дан долазити насељеници и за мало времена веома се густо насели овај град. Али у колико овај град биваше већи у толико се овај благочестиви човек вредних руку не насићаваше. Зато нареди да се још и од његових страна (области, које су њему припадале а не његовој властели) сабере и пошље народа да се насели у томе граду. И тако се све више град његов подизаше и увећаваше напредујући у занатству, трговини и просвети.

И тако, дакле, (наставља даље Константин Философ) за све дане живота овога благочестивога, град се овај просвећиваше и расташе да би се, као и за Јерусалим, могло и за њега узвикнути и рећи: „Узведи околу очи своје и види сабрана ти чеда“!

Београд је тада добио доста насељеника Дубровчана, Латина (из градова са Јадранског мора) Јермена, Јевреја и др. Дубровчани су имали своје магацине за робу, своје трговинске конзуле. Магацини су им били стоваришта за израђевине, које су доносили и распродавали, и за сировине, лој, восак, коже, метале и т. д. које су куповали по Србији и извозили у Дубровник. Служили су се караванима (кириџијама) за превоз робе.

За време оваквог напредовања и уређења Београда, деспот Стеван умре напрасном смрћу (19. јула 1427. год.). Деспот је био изашао

у лов и на путу недалеко од садашњег Младеновца, идући за Аранђеловац, припала му је мука, скинула га је пратња с коња али је, код цркве Црквинске, (близу садашњег села Стојника) издахнуо поменутог дана у 11 часова пре подне. Надгробни му се споменик тамо и сада чува. Тело му је донето у Београд а одатле пренето у његову задужбину манастир Манасију, где и данас почива.

Константин Философ бележи, да је у часу издахнућа деспота Стевана такав гром наједном изненада ударио у граду Београду, какав се никада није чуо, и страшан да је настала од тога часа тама, да се мислило да је ноћ и ако је било подне. Тек се мало просветлило при заласку сунчеву. Од превелике жалости људи падаху лицем к земљи, гребаху покнима своја лица да је из њих текла крв, плачући и ридајући не само као за господином својим но као за милим оцем. Многи чупаху своје браде и трзаху своје власи с главе. Одбациваху светло своје одело и облачеху се у бачене црне калуђерске ризе. А ако ове не би нашли, облачеху се у вреће но и њих кидаху у парчад од превелике туге за благочестивога. Војводе сечијаху своје коње и кидаху опрему своју. И угарски (маџарски) витозови, слуге његове, — најамници или добивели од маџарског краља), чупахући и бацајући власи из браде, вапијаху избезумљеним гласовима: „шта згрешисмо твојој држави, те нас тако наједном одгониш? Ко ме нас, дакле, шаљеш? Где ћемо наћи, као код тебе славе и красоте и многе дарове? Од сада се лишавамо сладости и красоте овога света; од сада се видимо сиромашни и туђи као и они у калуђерском лику“.

Жеља је била деспота Стевана да се сачува у Манасији. Константин Философ вели: „да је мноштво народа из Београда испратило свога деспота до његове задужбине, не плашећи се ни мало за своје животе од исмаилћанске (турске) војске, која је ту негде, у близини, била, да би га само положио у гроб, у месту где је он заповедио“.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Д-р Лазо М. Костић
WWW.UNILIB.RS

Закон о атару Београдске Општине

10. октобра 1929. године, прописан је и проглашен Закон о атару општине града Београда и о мерама за изградњу Београда и околине. И по својој форми, по своме називу и садржини, овај Закон представља једну реткост и у нашој и у иностраној законодавној пракси, нарочито у свом првом делу (чланови 1—4), који нас овде једино интересује. Разграничење општина није до сад вршено на овакав начин и у оваквој форми. Међутим, крупни су разлози руководили меродавне факторе да донесу овај и овакав закон.

Може бити да нећу погрешити ако те разлоге покушам да докучим и изложим.

1) Београд је, вероватно, једина престоница у Европи и једна од ретких општина чак и у самој нашој држави која није досад имала сигурно утврђен и јасно обележен свој атар. Један ће пример то најбоље илустрирати. У свим званичним публикацијама, и државним и општинским, па чак и међународним, стално се још од 1884 године понављало да површина београдског атара износи свега 12 квадратних километара. Тако је забележено и у публикацији „Претходних резултата пописа становништва Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца од 31 јануара 1921 године“, коју је издала Дирекција државне статистике неколико година доцније (стр. 4 табеларног дела). Тако је означена београдска територија и у најновијој међународној статистичкој публикацији коју је ове године издао Међународни статистички институт у Хагу (*Aperçu de la démographie des divers pays du monde, La Haye 1929.* — f. 57) и према њој је у истој публикацији израчуната густина становништва која изгледа огромна. Али је 1926 године Дирекција државне статистике упутила молбу Катастарском одељењу општине београдске да јој прибави што тачније податке о атару Београда, јер се у тачност званичних података сумњало. Катастарско одељење је онда вршило детаљно и тахиметриско катастарско снимање, и планиметром израчунало да површина Општине београдске са Топчидером и Кошутњаком износи свега 33 км² (равно 33.070 км²), па је о томе известило Дирекцију државне статистике 22 маја 1926 год. К.О.Бр. 18889. Али подаци од 12 км² још увек се провлаче кроз све званичне публикације.

Па ипак, највећа незгода није ни у томе Катастарско одељење је израчунало релативно тачно површину атара, али атара који оно сматра да припада Београду. У ствари, ако изузмемо реке као природне и видљиве границе, нигде друга граница Београда није била тачно утврђена. Са скоро свим суседним општинама на суву Београд се спорио о атару, и то спорио дуго и без наде да ће се ти спорови кад-тад докончати. То је био разлог да се, приликом пописа становништва у Београду одржаног 15 априла о. г., није могло оперисати са атаром као познатим и утврђеним појмом. Правилником о попису (Београдске Општинске Новине од 15 априла стр. 13), наређено је да попис обухвати и извесна насеља ван атара. Али докле допире сам атар? Како се то није знало, ушла је у чл. 1 Правилника оваква одредба: „Према томе, попис ће обухватити не само атар Општине Београдске како се он води у Катастарском одељењу општине, него“ и т. д.

Овај разлог, дакле, сам по себи би био довољан да оправда доношење Закона о атару општине града Београда и да једном за свагда учини крај распрама и спору око границе атара Југословенске престонице.

2) Међутим, кад се већ приступило доношењу Закона, отишло се и даље. Закон није само утврдио границу старог атара, него је у атар укључио и многа суседна насеља, и многе суседне ненасељене територије (на пр. острва на Сави и Дунаву). То је такође у духу данашњег стапања предграђа са градовима у иностранству. У Немачкој је тај процес познат под називом „Eingemeindungen“ и врши се без прекида још од неколико година пре Рата. Берлин је, на пример, тим стапањем добио у своје окриље неколико места која су сама за себе била велики градови (Шарлотенбург, Потсдам, Шенсберг и т. д.). Сличне и истоветне процесе видимо у Француској, Енглеској, Италији, па чак и Америци. Само се на тај начин може разумети у последње време огроман „пораст“ становништва и иначе великих градова света.

Овај процес је потпуно разумљив и свим одговара духу данашњег времена. Раније, још од Средњег века, градови су имали

извесне повластице (право држања панађура, наплаћивања трошарине и т. д.) и једну више или мање проширену аутономију на бази еснафског удруживања (цехови, Glden). Територија ван града потпадала је под феудног господара и њени становници били су без икаквих политичких права. Разумљиво је онда да су ти грађани (пургери, буржује) тешком муком примали и индивидуално досељавања страних лица у град, а ни помисли није могло бити о томе да се дозволи једно колективно примање читавих насеља ван уже градске територије. Грађани су били суревњиви на своје повластице; њих су могли уживати само они и нико други. Отуда су настала читава „предграђа“ у непосредној близини великих градова, насељена сиротињом и аргатницима који су радили за град и живели од његове милости. Демократске идеје XIX века и начело једнакости свих поданика исте државе (на које је проширен општи назив грађана, јер су само грађани раније уживали извесна права (сасвим су избрисали и уништили ту демаркациону линију између становника града и становника осталих насеља. Требало је онда отићи корак даље, па ту линију избрисати између града као таквог и околних насеља. То све није ишло без борби и спора; конзерватизам и традиције су учиниле да цео један век после француске револуције, која је највише допринела правном изједначењу и нивелисању држављана исте државне заједнице, наступи и могућност да градови као насељена места не буду више искључиви и суревњиви заточници својих територијалних граница, да градови према осталим насељеним местима постану оно што су раније „грађани“ постали према дојучерашњим неграђанима.

Вероватно да моменат за тај правни процес не би у Европи још наступио да није наступио један фактични процес који га је условио и предодредио. Сталним саобраћајним везама и изграђивањем градске околине у форми самих градова (што је раније такође била искључива привилегија градова) стварно се већ давно, у свим местима, изгубила она природна и видљива граница између града као утврђене и озидане територије и околних насеља. Нигде се већ није знало где престаје ранији град, а где настаје неко ново „ванградско“ насеље. Што је још важније, сами становници уже градске територије, грађани по

превасходству, најимућнији и најугледнији, настањивали су се често далеко ван уже градске територије, у пределима вила на околним брдима и пољанама. Њихов домицил је, према томе, био ван града. У исто време сиротиња из околине све више је настањивала запуштене и старе градске куће. Нестало је дакле, и територијалне и персоналне, једно мешање града и предграђа; границе и у једном и другом погледу ишчезле су биле сасвим. Ништа онда природније него их и правно избрисати.

Код нас, међутим, у Србији, никад није било тако видљивих разликовања градова у ужем смислу речи и становника околних насеља. Код нас је још мање могло бити сметње да се приступи процесу припајања граду околних територија. У Америци, где нема озиданих градова и градске традиције, дефинишу град као село које се обимом и становништвом знатно повећало (Др. Хомер Лингрен, Амерички систем организације градова и вароши у опште, „Савремена општина“ 1927). Код нас би се могло слично тврдити. Истина је да су скоро све наше вароши старијег датума, да потичу још из турског и претурског времена. Али су се данашње вароши развиле скоро потпуно независно од ранијих градова, само у њиховој непосредној близини. Одржавање турских гарнизона у српским градовима све до почетка друге половине XIX века допринело је много да се наше вароши развију независно и мимо постојећих градова.

Код нас је, дакле, још мање било разлога да се одржава демаркациона линија између вароши и околних места, која ипак представљају са варошима једну присну и пуну вредну и органску целину.

Овим Законом је та демаркациона линија за Београд коначно избрисана. Сва околна места где су становали људи који су живели од Београда и радили у Београду или за Београд, постала су одједанпут саставни део Београда а њихови житељи Београђани. Они неће више на ђермовима бити заустављани и њихови завежњи прегледани; они ће уживати сва права рођених и настањених Београђана.

Београд се, истина, знатно проширио, али толики је дефакто био Београд и раније. По новом атару, београдска ће површина износити скоро пуних 75 км² (приближно 74,828.000 м²) од чега ће на острва отпадати око 5 и по км² (Циганлија 2,904 км², Велико ратно острво

2,420 км², Хуја 0,344 км², укупно 5,668 км²). По своме пространству, Београд ће одговарати величини престонице једне моћне државе (Загреб има 66 км², Љубљана 38 км², Софија 26 км², Будимпешта 194 км², Варшава 121 км², Берн 52 км², Цирих 45 км², Женева 18 км², Беч 278 км², Копенхаген 72 км², Берлин 878 км²).

Што се броја становништва тиче, ту треба рећи да је попис од 15 априла о. г. обухватио највећи део проширене територије. Па ипак, непописани део и прираштај у пописаном делу могли би лако да изнесу око 25.000 становника, тако да ће се укупан број становништва Великог Београда заокружити у овом моменту по прилици равно на један четврт милиона. Општина Београдска ће несумњиво предузети мере да се утврди тачан број становника на непописаној територији новог Београда.

3) Посебне користи (и јавне и приватне) од овог утврђења и проширења атара Београдске општине (и овом приликом треба нагласити да се ради и о утврђењу граница које су биле несигурне и о њиховом проширењу), огромне су. Неке смо већ навестили, о многим се не може овде говорити. Али није сувишно навести бар један део њих.

По овом Закону настаје права и истинска могућност за меродавне факторе да дају правац даљем грађевинском развоју Београда, да уреде и укалупе његово техничко развијање. Примери зидања без реда и без обзира на хигијенске прописе у непосредној околини Београда најбоље ће показати досадашње грешке. Затим још нешто. И до сад, кад околна територија није потпадала под Београд или му је сумњиво и спорно припада, Београдска општина је морала намиривати колективне потребе околних становника и припомагати их у намиривању индивидуалних потреба. Она је саобраћајем везала била нека од тих места, она је давала осветлење и воду њиховим становницима, она је понегде калдрмисала улице и уредила приступне путеве, она је чак и школе подизала (на пр. огромна шко-

ла на Душановцу ван њене територије) и т. д. Порески обвезници Београда плаћали су и плаћали би и даље све то да овај Закон није донесен.

Један читав низ оваквих користи могао би се још овде навести: и користи за Београд и његову Општину, и за Београђане, и за становнике насеља која улазе у атар Великог Београда. Али ћу ја, као статистичар, навести само једну. Све до сад није могло бити ни речи о пуном развоју општинске статистике. Број становника се знао за једну територију, домаћај кретања становништва за другу (према подели на парохије и противпрезвитерате, број болести и фреквенција болница за трећу, број превозних средстава, иступних дела и т. д. за четврту (према територији Управе града). Како су се онда сви ти подаци могли сабирати и доводити у везу? Како је могао број порођаја, на пример, са уже територије бити супротстављен броју становништва са шире територије? Каква ће испасти та релација и тај релативни број? И како онда да се рачуна најелементарнији статистичко-демографски податак густине становништва?

Поред тога се није могло ни помишљати на организацију посла око пријаве становништва и вођења регистра завичајника кад се територије Управе града и Општине града Београда нису поклапале, а ова последња чак није ни била позната. И шта да се ради са оним члановима Општине београдске који су становили у „предграђима“ (а тих је био огроман број). Да ли њих назначавати као присутне или отсутне из Београда? И једно и друго решење било би према садашњем стању неправилно; једно би било противно праву, друго факту.

Овим Законом су отклоњене многе сметње пуном и снажном развоју Београда на свим пољима. Општина београдска добива њим моћно средство за своје даље акције, али једновремено и један низ крупних и значајних задатака. Треба веровати да ће их она и испунити.

Д-р Марија Илић

Методe рада савремених општинских и народних библиотека

Нови путеви, којим су пошле савремене научне и народне, нарочито градске библиотеке иду за тим, да обухвате најшире масе, да пробуде љубав према књизи тамо, где је уопште није било, или где није била довољно свесна, да служе народу у целини ширећи умно и душевно благо човечанства преко књиге. И само питање отварања нових библиотека не препушта се више случају, оно добија и обавезу, законску форму. — Овде је доста споменути Чехословачку републику, која је уз сву велику разграњеност народних и научних библиотека — донела 22. јула 1919. свој знаменити закон о библиотекама, према коме су све општине републике обавезане, да оснују и одржавају народне библиотеке, чији ће садржај достојно служити великом циљу: васпитања, образовања, забаве; које ће допринети духовном буђењу свих слојева народа, подизању његове душевне и моралне снаге, **опћенитости** културе, јачању народне свести. Одлучни мотив код доношења закона било је уверење, да ће се баш путем општинских библиотека, које у густој мрежи обухватају целу државу, постићи максимални успех. Закон је постао предметом поштовања у целом свету, а сами га Чехословаци сматрају својим најсретнијим законом.

Број општинских библиотека попео се у Чехословачкој на 15.355, док укупни број књига у тим библиотекама износи 5,444.884.

У читавом развоју рада савремених библиотека испољују се три момента, који се један с другим испреплићу.

Први и основни моменат то је **распрострањење**, које иде за тим, да уведе библиотеку у широку струју општих социјално-културних настојања. Поводећи се за оном:

„Ако гора не иде Мухамеду, иде Мухамед гори“, библиотеке нису више затворене установе у којима библиотекар стрпљиво исчекује читаоца, оне су постале активне организације, које читаоца неуморно истражују, испитују и проучавају његов укус и његове потребе.

Из првог принципа проистиче други: — Кад је већ једном библиотекар изашао из своје улоге аутомата за издавање књига, или учењака, који има у виду само књиге као такве и стоји по страни од целокупног живота и његових потреба, кад је постао социјални радник пар екселанс, ступио у читалачку масу, упознао разноликост њезиних интереса и потреба, уверио се, да интерес читаоца према књизи зависи од његова социјалног положаја, професије, прешао је библиотекар од прин-

ципа издавања књига у маси — **принципу диференцираног рада по групама** употребљујући према свакој оделитој групи специјалне методе рада.

„Рад по групама“ води са своје стране трећем моменту, **моменту личног руководства**; библиотекар, који је проникао у сврху и задаће читања, не ограничује свој рад на просто издавање књига, он га распростире на целокупни пут књиге, на сав процес и на саме резултате читања.

Да пожње успех, да доиста протури књигу у масу, да је научи читати и тим присаједини великом делу изградње читавог социјалног строја, библиотеке су на својим новим путевима изградиле и посебне методе рада, које су у пракси показале најбоље резултате. Овде спада: — Обавештавање читаоца, и програм домаћег читања, консултациони часови, конкурси за најинтересантнију књигу, за најбољег читаоца, вечери читалачке критике, рад са децом и радницима, рејонске и путујуће библиотеке, организација пропаганде књига од стране самог читаоца, предавања.....

Интересантно је поближе разгледати ове поједине методе рада, па бар и у најкраћим тезима.

Обавештавање читаоца, програм домаћег читања и консултациони часови.

Да корисна књига не би остала лежећи на полицама библиотеке, да би што потпуније испунила своју задаћу, библиотека обавештава све организације о књигама, брошурама, па и самим појединим чланцима из разних ревија, који спадају у круг интереса односне организације; младе се мајке обавештавају о свим књигама, које им библиотека може ставити на расположење, а у којим су садржане најкориснија упутства о нези и одгоју детета; у самој библиотеци се сваки месец излаже објава свих нових књига, као и књига, које се односе на извесну актуелну тему.

Да би посетиоцима што више изашле у сусрет, библиотеке организују специјалне консултационе часове, дају читаоцима сва могућа обавештења, савете и директиву шта и како да читају, састављају им програме домаћег читања, који се и штампају и разашилу свима читаоцима, који могу доћи у обзир. Програми се израђују у лепом и укусном облику у виду мале књижице, која већ и својом спољашњом опремом буди интерес код читаоца, а садржи податке о неколицини главних дела једног извесног подручја. О књига-

www.ма садржаним у том програму даје се анали-
за оним редом, који морају бити читане.

Читаоц као пропага тор добре књиге; узбуна на интересанту књигу!

Пошто се читалац обраћа за савет, шта и како да чита не само на библиотекар (далеко радије него на најсавршеније уређене каталог) већ и на свог познаника — читаоца, то библиотеке настоје да тај факт код ширења књиге искористе, да појаву рационализирају тим што ће и читаоца на на згодан начин увести у свој пропагандистички рад, заводе се т. з. **узбуне** на интересантну књигу. — Читалац, коме се извесна књига допала, позивље јавног неког од својих пријатеља, или познаника, да књигу прочита тим што уноси свој позив на „**списак узбуне**“ библиотеке, који је истакнут на видном месту у самој библиотеци, или на ком другом месту, где залазе читаоци библиотеке. Садржј је **позива** — **узбуне** једноставан, садржи име оног, ко изазивље, наслов и аутора књиге, која се препоручује, као и име онога, ко се изазивље:

Позивам Петровића, да прочита књигу

Тадића „Трагом велике прошлости“

Може је добити у библ.

Дне . . . Иванчевић

У библиотекама, које су завеле овај начин пропаганде с књигом, запажени су врло добри резултати. Књиге, које су унете у листу узбуне траже се и читају не само од стране изазваног лица, већ и од стране трећих читаоца, буде највећи интерес ради личног момента, који је овде унет на један веома згодан начин.

Конкурс за најинтересантнију књигу.

У организацији ове врсте конкурса истичу се два момента:

1) приправни организациони рад с читаоцем под библиотекарским руководством;

2) колективно организовани иступ самих читаоца на јавном састанку.

Приправни рад своди се на израду плаката за конкурс, који садржи све услове самог конкурса. Примерак овог интересантног плаката садржи приближно следећи текст:

Пријатељи читаоци!

Библиотека приређује конкурс за најинтересантнију књигу. Свако, ко жели суделовати у конкурс, мора спустити у шкрабицу лист у ком ће назначити, која је књига за њега најинтересантнија. Гласачки листићи ће се вешати на листи конкурса. Кад их се накупи педесет, прекинуће се даље примање. После тога ће се сазвати седница, која ће решити, која је од наведених књига најинтересантнија. Та ће књига у виду премије бити дана ономе, ко је навео и ко је најубедљивије доказао њене предности.

Библиотекар преписује из добијених гласачких листића називе књига, као и име учесника на конкурс на специјалне карте, те их извештава на „листи конкурса“ скупа са шемом питања, која служе читаоцима као погодно средство. Та шема садржи питања:

1. Каква је основна мисао књиге, 2. шта сте осећали и преживљавали читајући књигу, 3. да ли су поједини карактери тачни, 4. колико вам је књига користила....

Паралелно с овим библиотекар израђује и низ питања, који се односе на саме књиге конкурса. И библиотекар, а и сви учесници конкурса настоје, да књиге, које су изложене конкурс прођу кроз што већи број читаоца, како би се на тај начин за седницу припремило што већи број активних слушатеља.

Скупа с објавом, да је даљње конкурирање прекраћено, истиче се објава о дану и месту главне седнице.

На седници библиотекар образлаже значење конкурса, а за тим чита списак књига, које фигурирају на конкурс и установљује путем гласовања, колико је људи једну исту књигу читало.

Анализирање почиње од оне књиге, која је највише читана. Кулминација је читавог конкурса у добро спремљеној и добро вођеној дискусији.

Предност се ове методе састоји у томе, што овде пропаганду књиге врши цела скупина читалаца, што се формира тачно мишљење о књизи.

Конкурс за најбољег читаоца.

Овој интересантној методи рада данашњих библиотека вредно је посветити нарочиту пажњу, па ћемо се на њој мало дуже задржати.

У основи овог, као и осталих конкурса, лежи психолошки момент суревњивости, који се означаје, као важно средство за повишење организације, дисциплине, економије рада. Задаћа конкурса састоји се у тиме, да се читаоци привуку у библиотеку, науче боље читати, економично радити, те достигати најбоље резултате у послу самособразовања. Учествовати у конкурс могу и стални и случајни клијенти библиотеке, читаљи специјалисте, као и они, који „гутају“ све што им дође под руку. Што се тиче материјала за овај конкурс могу добро послужити и књиге и журналы и дневни листови, но како време за које треба прерадити материјал за конкурс не сме бити дуже од 2—3 месеца, то максимум књига и журналы, које треба прорадити, може износити 4—5 књига. Читатељ се не сме плашити, ни одвраћати одвећ великим материјалом, а не сме се губити из вида и чињеница, да краћи рок држи конкуренте у стању напрегнуто-сти и живахности.

Књиге, журнале и новински чланци, које добијају конкуренти, могу бити из једне јединствене области, или се пак односити на неколико различитих питања.

На конкуренте могу бити стављени различити захтеви:

1. Прочитати извесни број књига и чланака, те испунити анкетни упитник из кога се установљује, у колико је читаоц савладао прочитани материјал.

2. Саставити кратки конспект прочитаних књига.

3. Дати рецензију прочитаних књига.

4. Саставити изватке из прочитаног материјала за албум библиотеке.

5. Написати чланак о прочитаним књигама.

6. Одржати предавање о прочитаним књигама.

Премију добија читаоц, који је најбоље удовољио постављеним захтевима. Обично се установљују премије од неколико степен — 6 до 8 — и то од сваког степена по неколико. У дељењу награда одлучну улогу игра моменат не колики је материјал читаоц обрадио, већ: како га је обрадио. Дакле не квантитет, већ квалитет.

Препараторни рад конкурса врши комисија, која се састоји од три лица. Главна им је задаћа, да — на за то одређеном састанку с читаоцима — изнесу све услове конкурса, побуде интерес и изврше упис. Да би се што већи број читаоца предобио за конкурс, на састанку стоје сваком на увид одређене премије, из самог материјала читају се најинтересантнија места и даје кратка упута о начину рада, како би читаоци одмах видели у чему је интересантност и важност материјала, те како би им се дала директива, која је — особито код невешта читаоца — веома потребна!

На том се састанку бира и жири од неколико компетентних, те познатих лица.

Радњу самог конкурса врши жири и конкурсна комисија заједно. Дужни су објавити дан и сат за консултовање. Приступ је свима слободан, не само учесницима конкурса. Прегледавају радове и дају своје мишљење. И преглед радова врши се јавно. У тај је рад корисно привући и аудиторију, што се постиже на тај начин, да се писмени радови конкурентна излажу на увид с позивом на мишљење, који је рад најбољи. Аудиторија гласањем одлучује подједнако чије је предавање најбоље.

Да аудиторија не би била везана личним моментима, радови се излажу на увид под шифром.

На закључној вечери обе комисије преко председника приређују свечаност: деле награде, демонстрирају најбоље радове, изнесе разлоге ради којих је извесни рад однео пр-

венство пред другим. На читаву организацију овог вечера полаже се велика пажња, јер је циљ привући што већи број људи, добити нове учеснике, ободрити их за нови рад, рекламирати неколико добрих књига и журнала, упознати аудиторију са најсавршенијим начином рада над књигом и журналима.

У сврху учвршћења и осигурања даљег рада, наговешћује се између осталог приближно и дан и време следећег конкурса, радови се учасника умножавају и разашилу по јединим лицима.

Методe рада с децом.

Како рад библиотека међу децом заслужује ради своје важности и далекосежности, да му се посвети посебна пажња, то ћемо овде изнети само главне моменте рада, остављајући детаљнију разраду за засебни напис.

Код свих приказа рада библиотека с децом сусрећемо се с појавама, које испуњавају подједнако и радост и тугом. Добро организована и добро снабдевена библиотека може овде постићи огромни успех, но како се друге стране ни најбоља организација не може сама по себи суплирати нужни књижни материјал, то се у том случају распада сва добра воља и библиотекара и његових младих клијената, који су у стању — вођени љубављу према књизи —, да се и онде где не постоје специјални дечији одељци у библиотекама, односно специјалне дечије библиотеке, довијају разним лукавщинама, о којим прича кроника сваке библиотеке, само да дођу до књиге.

У раду библиотека с децом особита се пажња полаже на дечије литературно и научно популарно читање — у главном природне науке. — Читање се прати илустрацијама, које на децу врше велику атрактивну моћ.

Извештаји појединих библиотека сведоче о великом успеху овог рада. Из једног извештаја смољенске библиотеке видимо, да су деца на ове вечери долазиле у тако великом броју, да је велики део ради малог простора осатјао ван сале и тамо приређивао читаве мале демонстрације, бунећи се што и за њих нема места. Како деца критички прате и само читање и читаву организацију доказују многобројна писма што их деца шаљу управи библиотеке после сваке овакове читалачке вечери. У њима деца стављају примедбе: и да су слике биле нејасне, окривљују администрацију, што на вече на ком се читају ствари, које су по садржају одређене за децу старијег доба, припуштају и млађу децу, која у ствари мало што разумеју и којој је према томе досадно, сметају својим врпољењем, шапутањем, прегледавањем и т. д.

Код састављања програма показало се веома корисно упознавати децу — на њима

доступни начин — с главним класичним писцима и њиховим делима. Да се боље схвати дечији укус и упознају њихове жеље заводе се и сталне „шкрабице за писма“. У њих деца у свако доба могу спуштати своје писмене примедбе, тражити саопштења по најразличитијим предметима. Питања су разна, која често данима муче децу: и како је то Бог створио свет, како су дошли људи на земљу, зашто је поједино лице, које сусрећу читајући разне фантастичне, или хисторичке приче, поступило баш на онај извесни начин, а не другачије. — Читаво шаренило у ком се човек мало па мало разабире и уверава се, да није пољана украшена једнообразним, већ врло разноликим цвећем, које свако по себи представља оделиту личност, нови мали индивидум, који тражи посебно решење, посебну пажњу....

Међу децом организује се и посебна група, „млади пријатељи библиотеке“, који библиотеку у њеном раду помажу на све могуће начине. Они суделују и код приређивања концерата и код израде програма. Исто се тако стварају посебни „кругови“, који се деле на старије и млађе. Старија се групи дели на секције: драмску, историјску, библиотечарску, уметничку. Она приређује и самостална предавања, узима активни удео у читавом животу библиотеке: помаже код класифицирања и издавања књига, суделује у њеном политичко-просветном раду, саставља списак књига, које се препоручују као особито корисне и вредне, пропагира међу својим вршњацима мишљење о књигама, приређује изложбу књига, израђује плакате, саставља и бира лозунге.

Како и деца имају — управо као и одрасли — своје „теме дана“, како су журнало важно средство политичко-просветног рада, многе библиотеке заводе за децу „даске последњих догађаја“, праве недељне „зидне“ новине и то било на тај начин што на великом картону лепе разне изреске из свакодневних новина, или се пак из општег материјала прави ексерпт и извешава под насловом: „Што је интересантно у дневним новинама“. За овај се посао оснивају међу децом и посебни „редакциони колегији“ од 3—4 лица.

Да би књижни састав библиотеке што боље одговорио дечијем потребама и укусу, књиге се купују тек након тога, што је дечији укус проверен, воде се разговори са децом, врше испитивање преко шкрабице за писма, на вечерима читања, осим онога, који чита, присуствује још једно лице од стране библиотеке, које по изразу дечијег лица, кретњама суди ефект читања.

Како смо већ напоменули, овде је било могуће тек најкраћим начином дотаћи се појединих метода рада с децом. Стоји ван сваке двојбе, да се деца и на овом пољу мора посветити највећа пажња, јер велики број деце већ сама по себи воле и траже књигу. Кад

немају оно, што одговара њиховом добу, онда читају „по контрамарки“ оно, што стоји над њиховим добом и што касније веома често штетно делује.

*

Наравно, да с овим нису још ни из далека исцрпљене све методе рада савремених библиотека. Огромна је улога савремених библиотека на ликвидацији аналфabetизма, овде је њихов рад сав сконцентрисан у томе, да се не само боре против аналфabetизма као таквог, већ и да докажу важност читања; не само да неписменог науче читати, већ и да га науче, да своје новостечено знање искористи у практичне сврхе; да га упозори и увери о његовој личној користи и практичном добитку.

Исто је тако важан рад библиотека што га врше преко својих путујућих помоћника, књигоноша, који залазе у удаљене делове града, творнице и разна предузећа и настоје да спретном агитацијом пробуде љубав према књизи. Они имају и своје специјалне песмице, у којим се велича књига и њено значење. С њима иду у крајње, тек насељене периферије, приређују концерте, забаве и постижу са својим неуморним радом највеће резултате.

На свечане дане великих књижевника приређује се изложба књига, пишчевих целокупних дела, као и свих дела и листова, који су о њему кад били писали, што је не само добар пут за ширење љубави према књизи уопште, већ и према националној књизи нарочито.

Киндерфатер у једном свом лепом чланку о научним и народним библиотекама вели, да се чисто зnanствне библиотеке, које би биле доступне само и искључиво учењацима и релативно малом броју њихових ученика не могу одржати, да би постале музеји. Циљ је народне и специјалних научних библиотека је у сталном и неограниченом служењу народу, у томе да буду надопуна школе, да траже непрестано све нове и нове методе, како ће створити читатеље и оде где их још нема, или су тек у малом броју.

*

И ако се књижни фонд наших библиотека не може упоредити са фондом великих светских библиотека, како смо га изнели у ранијем чланку објављеном у „Опш. Новинама“ од 15. јула текуће године, ипак је велики део наших научних и народних, па и градских, општинских библиотека снабдевен с толиким бројем књига, да им омогућује велики и плодотворни рад. Колико су наше библиотеке допринеле ширењу и подизању културе лепо је запазио, како се цитира у „Народној Енциклопедији“, Божишић, који велики успех дубровачке литерарне делатности пре потреса од 1667 г. приписује заслугама дубровачких

библиотека и вели, да су образованост уна-
предили више мртви него живи учитељи, би-
блиотеке, које су се „у свакој властелинској,
као и у бољој пучанској кући сматрале као
неопходно потребно покућство“.

У идућем ћемо чланку изнети детаљнији
приказ међународног десетичног система кла-
сификације књига, а овде ћемо се још у крат-
ко осврнути на једну важну одредбу статута
загребачке универзитетске књижице из 1876
год., којом је — у сврху што већег ширења
просвете — омогућено читање књига не само
у књижици, већ и ван књижице, а и ван
града Загреб.

Статут је израдио познати дугогодишњи
библиотекар Констренчић, а санкционисао ве-
лики песник, политичар, правник бан Иван
Мажуранић. Видела сам много статута млађег
датума, но овај статут — без обзира на чиње-
ницу, да је стар неколико деценија — још и
данас, и по савесности обраде и по свим мо-
ментима, који су у њима предвиђени, заузима
одлично место. Статут сачињава читаву малу
књигу од 79 параграфа. У мотивацији прави-
лима стоје за то доба велике речи:

„Књижице су уопште врло знаменити
фактори вишег образовања у свакој земљи,
а за свеучилиште управо неопходно потреб-
не; ну пошто би и најбогатије снабдевена
књижица остала закопано благо, ако се не
уреди и не управља тако, да буде сваком
образованом држављанину, а особито свеучи-
лишној младежи приступна, издаје кр. зем.
влада, одел за богоштовље и наставу приле-
жећа правила, којим ће се задовољити силној,
већ одавно осећаној потреби ове земље“.

Држећи се основног принципа, да књи-
жица мора бити доступна сваком образова-
ном држављанину, статуирано је у парагра-
фу 40, да се књиге кр. свеуч. библ. могу упо-
требљавати: **у читаоници, код куће, изван За-
греба.** Да би се осигурао повратак књига,
студенти не могу добити потврде о заврше-
ном семестру док књижица не назначи у њи-
ховом индексу, да су све књиге вратили. Не
студенти дају извесни новчани полог, док је
за цео низ особа, које посуђују књиге изван
Загреба dostatно, да за њих гарантира било
месно школско равнатељство, било стареши-
на надлештва у коме се појединац налази на
служби. Од колике је благодати ова установа,
зна свако, ко се и мало бави науком, било да
то ради за лично задовољство, било ради не-
ке друге сврхе.

Кроз дуги низ година загребачка је уни-
верзитетска библиотека у многим погледу ва-

спитала своје клијенте: и књиге се релативно
брзо враћају, у читаоницама је примеран ред
и тишина, но остало је једно поље на ком ни-
шта нису могла помоћи ни статута, ни стро-
ги кућни ред, и све претње, ни аргусове очи
свих кустоса, а то је оно разноцветно подвла-
чење, чрчкање по књигама. Колико сам пута,
радећи као студент у истој библиотеци, крај
себе запазила колегу, или колегиницу, који су
— кад већ нису имали ништа подвући, јер је
цела страна од првог до задњег слова била
подвучена! — подвучене црте поново подвла-
чили, или у најмањем случају правили мале
„глосе“ са стране, стављали ускличнике, упит-
нике и т. д. све чега су се сећали, а што је
било бар донекле у стању да да видљиви траг
њиховом моменталном или трајном сваћању
и осећању, које се поклапало, или одступало
од оног што је говорио сретни аутор те тако,
услед разних шара и јероглифа, на око веселе
књиге. Да, ту ће чини се и остати труд уза-
лудан, мало је читаоца, нарочито читаоца са
урођеном нижом културом, који пре или по-
сле неподлегну овом ружном искушењу....
Истина је, да овој слабости треба и даље ста-
јати на пут; она се мора лечити бар колико
је то могуће.

Прво се седиште и наших библиотека на-
лазило по старим манастирима у које се књи-
га често и силом заклањала. Љубитељи ста-
рих издања, старих дела, које су монаси пи-
сали руком касно у ноћи, да како вели стари
руски монах Пимен: „Вједајут патомки право-
славних.....“ и сад радо ходочасте гледају и
проучавају благо, које се сачувало кроз ве-
кове. Колико је само људи посетило стари
самостан на Пољудима крај Сплита, да се,
сконцентрисан и смирен под упливом побож-
не манастирске тишине, у оној надаре песнич-
кој атмосфери, што је ствара велика природ-
на лепота и вечни шум манастирских цимпре-
са, нагне над књигом, који је пре неколико
векова у доба, кад се ни властито име није
смело писати на нашем језику, израдио све-
штеник пољудског манастира. И данас је зна-
менита манастирска библиотека у Дубровни-
ку, Фојници, Трсату, прва са 20, а друге две
са 10 и 11.000 књига. Од наших световних би-
блиотека, Библиотека Главног Генералног
Штаба — основана 1862 — има 14.000 књига;
Библиотека Народне Скупштине имала је
3.500 књига од којих понекоје у неколико сто-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тина примерака; Библиотека Београдског Правничког Факултета око 16.000 књига; Библиотека Академије Наука у Београду, датира још из 1887, има преко 110.000 књига; Београдска Народна Библиотека 100.000; Библиотека Матице Српске у Новом Саду 18.500; Библиотека Земаљског Музеја у Сарајеву 62.000; Универзитетска Библиотека у Загребу 200.000 књига и т. д.

Од градских библиотека важно је споменути специјално сплитску, која има преко 20.000 свезака, затим загребачку градску библиотеку, но морам одмах додати да су наше муниципалне библиотеке уопште тек у почетку, у стварању. Стоји отворено питање, да ли ћемо ми у догледно време доћи до слич-

ног закона, какав је за ово поље културног рада поједине муниципије, донела — како смо навели у почетку — савезна Чехословачка Република.

Литература: — Др. Антон Моуха: „Десет година библиотераског закона“, Прагер Пресе, бр....., 1929.; „Красниј Библиоцекар“, журнал библиоцечној цео-рији и пракцики, 1926. г., Москва Пименска 16; „Централблат фир Фолксвиблиотексвезен“, бр. 1—7, 1929. — Лајпциг, Ото Харасовиц; „О модерним Библиотекама“, Др. Илић, „Општинске Новине“ од 15. IV. 1929.; „Праксис дер бихерај“, Валтер Хофман, издање Мејер, Лајпциг 1929. г.; „Ди Дорфбихерај“, Франц Шривер, издање „Бихерај унд Билдунгспфлеге“, Стетин, 1926.; „Дер Фолксвиблиотекар“, Ханс Хофман, издање Мејер, Лајпциг, 1927.; „Народна Енциклопедија“ Ст. Станојевић.

Никола М. Илић, статистичар санитета О.Г.Б.

За бољу хигијену станова у Београду

Питање хигијене станова у Београду прилично је компликовано; те је зато и отежано његово правилно и брзо решавање.

Једна таква околност да се у Београду сваке године досели и за стално настани преко 10.000 нових обитавалаца, највише отежава повољно решење овог питања. Нарочито пак због тога, што се подједнако слободно може настанити у Београду и здрав и болесан и имућан и сиромаш. До данас ми још немамо у том погледу никаквог стандарта — правилника на основу кога би се вршила селекција, па би се издвајало макар оно, што је најопасније, оно што се мора изолирати од осталог дела здравог становништва, као што су на пример случајеви отворене туберкулозе. Мислим да се само због тога туберкулоза у Београду раширила до таквих димензија, а што је још горе, нема никаквих знакова да ће у скорој будућности почећи да опада. Не мања важна околност је висока кирија станова у новосазиданим кућама, која онемогућава социјално слабијем, то јест многобројном делу београдског становништва, да се њима користи. Ти социјално слабији на тај начин су упућени искључиво, са гледишта хигијенског на сумњиве станове у предатним кућама или оних послератних на периферији, које су се подизале без претходног одобрења и без испуњавања најелементарнијих прописа изолације од продирања влаге, те на тај начин они у више случајева пружају још убедљивијих доказа за хитну потребу примене строгог закона о нездравим становима и локалима, у којима се људи стално или привремено задржавају. И ако је овај закон релативно стар, и како није замењен новим, модернијим, ипак његово интензивније примењивање од стране санитетско полицијских рејонских комисија биће свакако од велике користи у будуће. Тиме ће се створити могућност да се једном за свагда сазна, колико је од тих предатних кућа непригодно за становање; колико је неисправно **услед влажности**, или би се требало и морало, на захтев санитетско-полицијске комисије у смислу чл. 9. и 10. горе наведеног закона, оправити о трошку кућевласника, као и све остало што треба учинити па да се зграде релативно нехигијенске, што пре доведу у колико могуће исправно и хигијенско стање. Мишљења смо, да би се за то могло у многоме користити постојећа и већ срећена статистика домова у Београду, на основу чијих података требало би приступити што пре увођењу картотеке нездравих кућа и станова, како би се на тај начин читав рад оздрављења Београда могао водити на савременој и науч-

ној бази — на бази статистичких обсервација. Верујемо да идеја оздрављења Београда са те стране биће и идеја водиља садашње Управе Санитета и да ће она свима снагама подпомогнути њено корисно остварење. Ради олакшања тешке ситуације у погледу станбених прилика у Београду је такође за препоруку увођење, од стране надлежних, једног стандарта за станове, којим би се по принципу класификације станова на велике, средње и мале, регулисала висина кирије за све зграде — које се са гледишта хигијенског смеју употребити за становање, тако да би тај стандарт био обавезан и за новосазидане куће. Макар да овако нешто личи и на неку врсту експропријације приватне својине, ипак његово увођење биће врло корисно и сасвим оправдано, у толико пре, што је тако и у великим градовима запада у многоме ублажена и регулисана станбена криза. Кућевласник ће на тај начин увек имати све своје станове издате, а боље је имати и примати нешто, али сигурно, у место данашњег „много“, али понекад и ништа. Увођење стандарта станова омогућиће великом броју из редова социјално слабијих, да се и они користе здравим становима новосазиданих кућа. На другој пак страни класифициране нездраве станове предатних кућа, ће се порушити или поправити, те ће се смањити њихово учешће у ширењу туберкулозе. Они ће се довести у исправно стање, ако за то буду имали услова, или ће се пак порушити, те ће се на њиховом месту подићи нове и здраве грађевине. О хигијенско-техничким начинима, помоћу којих би се неисправне предатне зграде довеле у што могуће исправније стање, могло би се много говорити. Овде вреди споменути један, свакако, код нас непознат метод оздрављивања болесне зграде, нарочито онда, када иста пати од своје најопасније болести — од влажности! Ово је у толико интересантније, што ће се у Београду наћи и сувише објеката за лечење по овом, тако речи, начину чисте „техничке хирургије“. Тај је начин по својој оригиналности нема себи равних у грађевинској техници, а примењен после рата на десетине хиљада домова, дао је увек одличне резултате. Његова примена неповлаче велике материјалне жртве, све се обавља брзо и не захтева исељавање становника из већ настањене куће.

На Западу је конструирана једна специјална машина — тестера, која се покреће електро-мотором и кроз тестерише зидове најдебљих кућа до самог темеља, остављајући један прорез потребне дебљине, који се од-

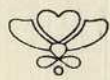
WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

мах затим испуњује специјалним изолирајућим материјалом. Ова тестера је наравно направљена од одговарајућег материјала, дугачка неколико метара и има дебљину, која одговара потребном прорезу. Да би се спречило померање зида за време рада саме тестере, пре уметања изолирајућег материјала, у прорез се најпре умећу гвоздени клинци, а пошто се стави изолирајући материјал, коначно се заливају заоставштине мањих прореза течним цементом. После овакве техничко-хируршке операције, до тада влажни зидови потпуно су осигурани од даљег продирања воде из земље и брзо се исушују. Као изолирајући материјал се употребљава специјално један састав, чије произвођење није скупо и дало би се организовати код нас у Београду. Да нису спасне ове операције за старе домове и највеће зграде, сведоче извршени огромни

радови овим начином и кад је дебљина зидова износила преко три метра.

Поред мноштва вишеспратних домова и фабрика, операцији протестеривања биле су подвргнуте и такве огромне и тешке грађевине као што су старе високе катедрале у Енглеској. На тај начин су спасене од пропадања велике уметничке творевине, израђене у зиду катедрала у Иберлингenu, близу Боденског језера, чији су зидови имали притисак 230.000 кгр. на мет.² Трешкови око изолирања релативно су мали. Нарочито преимущество овог начина изолације састоји у брзини извођења целог посла. Док се изводи цела операција протестеривања и изолације у кући, није потребно да се исељу становници, они и даље остају, као што радионице и фабрике, кад се у њима изводи изолација, обављају и даље свој свакидашњи посао, док тестера полако просеца темеље око целе зграде.

Заклетва општинских службеника

На дан 5. ов. мес. општински службеници и служитељи положили су заклетву, коју Закон поставља као услов за вршење општинских функција. Заклетва је обављена у великој одборској сали и на један веома свечан начин који одговара њеном карактеру, а нарочито с обзиром на важност која се придаје акту заклетве Суду, онако исто као што је

мери да и својим саветима допринесе побољшању односа на овој страни, он повлачи паралелу између стања у коме је било доста проневера и онога које нова Општинска Управа жели да постигне са савесним чиновништвом, па том приликом наглашава и наду да тих проневера неће више бити, већ да ће се сваки од службеника бацити на свој посао,

то случај и код саме Државе. Овога пута заклето је само чиновништво православне вере које је заступљено у највећем броју. Остале вероисповести биће заклете у току ове недеље. Заклетву је обавио прота г. Никола Божић. Присутни су били подпредседници г.г. Д-р Милослав Стојадиновић и Војислав Забјина.

Пре но што је приступио уобичајеном обреду, он је упозорио општинске службенике на значај заклетве, упуштајући се том приликом и у начелне напомене о потреби лојалног и савесног вршења дужности. У очинској на-

тако да наша Општина дође до сређивања и напретка. Пошто је упозорио на велики значај заклетве г. Божић читао је у одломцима текст заклетве, коју су службеници у огромном броју изговарали истовремено, а пошто је и то обављено реч је узео Потпредседник г. Д-р Милослав Стојадиновић.

Г. Д-р Стојадиновић је у своме говору изнео да заклетва није обична формалност, као што се то погрешно узима, него да има далеко већи значај као акт пун одговорности и обавезе коју прима лице које заклетву полаже. Жеља ми је, рекао је г. Д-р Стојадиновић,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

У у име Суда на овом свечаном скупу изјавим, да ће Суд после положене заклетве у још јачој мери тражити од службеника општинских пуну преданост послу и раду, без кога се ни једна јавна институција не може да замисли. Чиновништво не сме да се одаје ни интригама, ни политизирању, него има да врши своју дужност онако како је то диктовано законским прописима и обзирима према нашој престоници, чији нам напредак свима лежи на срцу. Никада и ни под којим околностима Суд није гонио и неће гонити службенике који марљиво, савесно и енергично врше своју дужност. Ова Општинска Управа није партизанска, него је ту са одређеним задатком, потпуног сређивања прилика у Општини. Ради остварења тога циља она треба добре и са-

весне сараднике. У име Суда, рекао је г. Стојадиновић, свечано дајем изјаву и овога пута, да никога од службеника неће ни глава заболети ако буде радио марљиво и предано. Али, зато ће Суд у толико бити безобзирнији према несавесном чиновништву, које не заслужује ни поверење, ни милосрђе. Мислим да не претерујем изражавајући своју пуну наду да ће у Општини Београдској настати нова ера рада и напретка, а да то буде ја поново подвлачим важност вас као сарадника, који својим плодним иницијативама имате за дужност да допринесете остварењу тих крупних задатака. Као такве ми ћемо вас помагати, завршио је г. Д-р Стојадиновић, чији је говор био праћен бурним аплаузом од свих присутних и тиме је овај свечан чин био завршен.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Теорија и класификација савременог града

(Наставак)

Као што се види из предњег излагања, поставка о тачној класификацији једног савременог града није посао без претходне студије великог броја чинилаца који опредељују појаве у оваквом правцу развитака. К томе треба додати, да су с целим комплексом тих питања у вези и сва законодавства од чијег правилног нормирања зависи развитака и градова, као нарочитих носилаца привредно-културног и социјалног развитака, и градског живота, као представника једног нарочитог менталитета. У данашњем веку грозничавог техничког развитака испушта се и кида често онај строги историјски континуитет који је читавим сплетом својих узрочних кретања одржаван све до појаве немирне садашњице. Нису ретка изненађења што нам их пружа у овом погледу стварање чисто градских агломерација тамо, где строги историјски посматрач узрочности не би могао наћи ни трага за такву еволуцију. И зато, што је све под изненадним ударом брзога развитака, свако би уопштавање на овом пољу рада било пренагло и штуро. Отуд свеопшти интерес модерних истраживача да створе што сажетији облик ове класификације. Да ли се можемо задовољити констатацијом, да су „градови места густо насељена живљем које се бави радом из области индустрије и трговине, везаним машинском техником производње (колективном фабричном производњом), концентрацијом капитала и пролетаризацијом пољопривредних радника“, како се наглашава обележје градова у социјалистичкој доктрини? Проф. Рожков је аналогично дошао до закључка: да се градом назива такво насеље чији становници имају као главно занимање рад у области трговине и индустрије. Он је, на овај начин, сасвим правилно истакао једну стварнију поделу која тачније обележава битност типичног савременог града с гледишта најбитнијег радног момента. На том је основу и садашње законодавство у Русији које у категорију градова уноси она насеља која имају најмање 1000 становника, али под условом да се чисто сеоска привреда у таквим насељима не јавља у већем броју од 25%. Но, овим се град не обележава као многољудно насеље и тиме губи једно своје значајно обележје. Било би довољно у селу настанити неку фабрику, завод или мануфактуру са 250 радника (рачунајући по 4 члана на породицу), па да то село постане град или насеље градскога типа. Међутим, таква насеља могу остати увек на истом ступњу величине која им је, по законодавству, дала право на звање вароши, и без

потребног обележја једног типичног градског проблема. Према томе, оваквој класификацији недостаје опредељење степена насељености.

Из целокупног набрајања покушаја да се градови ставе у одређену класификацију излази велика замршеност задаће, која је изазвала велику литературу из те области. Ни једна теорија не исцрпљује у свима потребним појединостима ово питање. Једна се приближује тачности, друга узима у разматрање само античке градове, трећа узима малопривредно мерило у социјалном смислу за дефиницију, као: естетско, субјективно-психолошко, материјално (по коме је град густо насељено раздвојено улицама) итд. Једном речју, досадашње дефиниције не садржавају потребну једнообразност за градове свих категорија и предела и, друго, што једни и исти градови по својим функцијама улазе једновремено у неколико група. Има градова који су једновремено: крупно индустријски, морска пристаништа, речна пристаништа, путна раскршћа, железнички чворови, седиште главне војне снаге, централе администрације и главних школа.

У научној литератури сусрећемо најразличније норме за обележај како привредно-производних градова уопште тако и оделито чисто индустријских, трговачких и трговачко-индустријских градова, при чему се, у већини случајева, предлаже један и исти шаблон за градове свих држава а где-где и свих епоха. Јасно је, ипак, да се ово питање мора разматрати на основу статистичких података за сваку народно-привредну јединицу и сваку епоху одвојено. Јер, једно насеље сматрано као привредно-производни и индустријски град у једној држави може имати сасвим другу класификацију у другој.

Пре свега, поставља се питање: по каквом се критеријуму има да разликује један привредно-производни град (чисто економски) од града који не спада у ту категорију. Овде могу бити два мерила: 1) годишњи трговачко-индустријски обрт који пада на једног житеља, и 2) односни број лица која се баве индустријом и трговином у виду основне професије.

Потребно је, на основу ових двају мерила, поставити одређене норме за трговачко-индустријске градове. Руски урбанист, Шанскиј, на основу проучавања живота у неколико стотина индустријских и трговачких градова у предратној Русији, предлагао је овакву таблицу прорачуна:

годишњи трговачко-индустијски обрт на становника

1) од 800 рубаља и на више	веома жив
2) од 500—800 рубаља	жив
3) од 100—500 рубаља	средњи
4) од 50—100 рубаља	слаб
5) испод 50 рубаља	веома слаб

Споменути аутор сасвим тачно примећује да се ове две последње категорије не морају срести у правим економским градовима, јер годишњи обрт од 100 рубаља годишње т. ј. мање од 8—9 рубаља месечно, оличава куповну моћ средње домаће послуге и ситних надничара којих је највише у градском насељу.

Што се тиче података из друге групе о запосленом становништву, тачна статистика би једино могла да пружи потребне појединости за процену и одређено становниште. Није од маленог значаја факат да ли је у једној вароши на пр. 50% становништва самостално и способно за рад, које се бави индустријским, трговачким, транспортним пословима. Руски закон предвиђа 25% градског насеља у корист сеоске привреде у граду, према чему би остало 75% за све остале класе и занимања. У сравању с државама Европе и Америке овај је проценат веома велики. Према општем попису, извршеном у Немачкој још 1895, селско-привредних занимања у граду било је не више од 1,4% (воћарство, живинарство, сточарство, шумарство и риболов).

Прелазећи к обележју чисто трговачког и чисто индустријског града, намеће се такође потреба расматрања статистике у свима конкретним облицима. За објективно мерило у овоме служи нам: 1) степен учешћа индустрије у општем трговачко-индустријском обрту града и 2) број градских становника који су запослени оделито како у индустрији тако и у трговини и транспорту. Споменути урбанист Шанскиј предлаже овакву табелу прорачуна за прву групу:

40% и више од целокупног трг. обрта јачко индустријски град;

25—40% од целокупног трг. обрта индустријски град;

20—25 од целокупног трг. обрта умерено индустријски град;

испод 20% од целокупног трг. обрта трговачки (слабо индустријски) град.

Узимајући у обзир да је велики број типично индустријских градова у Русији показивао нешто више од 40% учешћа индустрије у општем трговачко-индустријском обрту, то се према томе проценту и процењује индустријски тип града. По себи се разуме да је ова норма малена за градове Европе и других индустријских земаља.

У погледу друге групе, узет је у Русији проценат од 50% за типичне индустријске градове, док за остале градове статистички попис од 1923. г. даје само колебљиви број

од 20,6% до 29,9% индустријских радника у саставу једнога градског насеља. Немачки урбанисти (Г. Мајер, Г. Вентиг) признају за типично индустријске градске у Немачкој саме оне, који имају 60 и више процената индустријских радника (Дортмунд 64,3%, Нирнберг и т. д.). У Америци број индустријских радника још је већи у типично индустријским градовима (Бостон, Буфало, Цицинати и др.) па се и норма за класификацију тамо повећава на 65%.

За типично трговачке градове споменути немачки урбанисти признају она градска насеља која имају 25% и више независних трговаца (с породицама и послугом). Пошто најтипичније трговачки градови у Немачкој (Хамбург, Штетин, Франкфурт н.М., Бремен, Кенигсберг) представљају преко 35% лица запослених у трговини, то би се тај број могао узети као минимум за немачке градове.

Најзад за градове типа, који су раније споменути у овоме приказу, (тврђаве, чисто административна средишта, седишта школских завода, бање, резиденције) није било у литератури нарочитих покушаја да се обради њихово научно и економско обележје. Они имају т.зв. пасивни биланс и знатан број лица која се баве производним радом у широком смислу речи али не и привредном делатношћу. Строго узевши, у научном смислу се они не би ни признали као градови т. ј. привредни, већ само правни. Но, ипак, остаје спорно питање њихове објективне неопходности за општи производни систем државни.

На завршетку потребно је навести и класификацију савремених градова како ју је изradio Вернер Зомбарт. Он дели градове на пет категорија: 1) индустријски непотпун град, 2) индустријски потпун град, 3) трговачки град, 4) велики град (град индустрије, трговине, транспорта, главне снаге капитала), и 5) град нарочитог типа, с пасивним кретањем и, обично, најбогатији град (престоница, бања и т. д.

И овде је терминолошки незгодна подела градова на потпуне и непотпуне, тешко је васпоставити тачну границу ових двају назива. Назив „велики град“ не одаје јасно економско или административно обележје. Правилније би било градове ове групе назвати градовима трговачког, индустријског и финансијског капитала.

После овог излагања намеће се напомена, да област научне обраде класификације градова још није употпуњена у тој мери да нам пружи јасну слику економске класификације савремених градова. Она нам ипак указује рационалнији пут ка своме решењу, о чему ће бити неклико сажетих излагања у наредном броју овога часописа.

Писмо Југословенског Новинарског Удружења Суду Општине Града Београда

Поводом уступљеног плаца за Новинарски Дом

На седници Општинског Одбора од 11 ов. месеца једногласно је на предлог Суда уступљено за Новинарски дом земљиште — плац у ул. Франкопановој бр. 28-а.

Новинари који су изразито задовољни са овим плацом јер се исти налази на најповољнијем месту за подизање Новинарског Дома, упутили су 12. ов. м. своје представнике председнику Општине г. Савчићу, да му у име свих наших новинара изјаве захвалност на донетој одлуци.

Делегате новинара, њихову управу, Удружења, г.г. Драгишу Лапчевића, Бран. Нушића, Слободана Ж. Видаковића и Драгишу Миловановића, примили су у име Суда Председник г. Савчић и потпредседник г. Д-р Стојадиновић.

Г. Лапчевић је у име управе Удружења и Југословенских Новинара, предао г. Савчићу овај акт захвалности и признања:

„Управа Југословенског Новинарског Удружења — Друштво Београд, жели да овим путем изрази захвалност и признање целокупног новинарског staleжа Суду и Одбору Општине Града Београда на њиховом правилном схватању високог значаја подизања културе установе Новинарског Дома, и са тим у вези, на донетој одлуци о уступању општинског имања — плаца за Новинарски Дом у улици Франкопановој.

Још пре четири деценије покренуто је питање подизања Новинарског Дома у Београду. Још тада се осетила његова благотворна социјално културна потреба. Тада су покренули питање подизања Новинарског Дома творци нашег интелектуалног живота, дојени Југословенске штампе, Светомир Николајевић, Саван Ђурчић, др. Ђаја, Стева Видаковић и др., али су се њихове жеље разбијале о литицу неразумевања званичних људи, који тада никако нису могли да осете значај штампе, нити улогу нашег новинара у животу нације и друштва.

Од тада па до синоћне седнице општинског Одбора питање Новинарског Дома прелазило је нерешено из деценије у деценију. Истина, многе општинске управе обећавале су, па чак и нарочито давале новинарима плацево за њихов дом, али се доцније, при спровођењу те одлуке у живот, показивало да је то увек био више обичан маневар ситних личних момената или јевтине куртоазије, него искрене жеље и љубав да и наша престоница добије ову важну институцију, коју данас имају сви културни центри и Европе и Америке.

Најзад, ово је питање добило и своју завршну фазу, тиме што је Одбор Општине Београда прихватио предлог Суда о уступању плаца у Франкопановој улици бр. 28, и на тај начин, после дугих и узалудних мољакања разних општинских управа, које су се увек оглушивале, не схваћајући сигурно значај једне овакве установе, дошли су новинари до пуне могућности да свој сопствени Дом саграде, Дом у коме ће се они окупљати и припремати за велике социјалне задатке који их очекују.

Новинари ће на овом имању за најкраће време приступити подизању једне Палате Штампе, која има бити збориште свих интелектуалних, научних и политичких редова наше престонице. И у будућем Дому Штампе, као у свима новинарским клубовима Париза, Лондона и Вашингтона, зачињаче е увек основ највећих и најблагороднијих одлука за добро Београда, нације и друштва. У свом будућем Дому Штампе новинари ће подићи спомен плоче свима изгинулим у рату новинарима као култ вере будућим генерацијама које долазе. У Дому новинара биће новинарска школа, музеј наше штампе, библиотека и читаоница, клуб сала за предавања.

На крају, новинари у овом акту Београдске Општине виде сигурну залогоу за сређивање прилика у животу друштва Београда, и веру да ће данашња Општинска Управа, одржавајући што тешње везе са новинарима и свима осталим културним друштвима, убрзати процес не само напретка наше престонице, него створити и пуну заједницу за дубљи колективни рад на добру престонице и њеног друштвеног развика.

Поред наше захвалности и признања Суду и Одбору Општине Београдске, наша је жеља да истакнемо топло и искрено заузимање првог потпредседника г. др. Стојадиновића Милослава, који у својству представника Општине и као стари новинар и истакнути интелектуални радник није пропустио прилику а да и овог пута не уложи све своје напоре да се питање Новинарског Дома овако правилно и срећно реши.

За Управу Београдске Организације Југословенског Новинарског Удружења.

Председник
Драгиша Лапчевић

Секретар
Драгомир Миловановић

Чланови Управе:

Бран. Нушић, Слободан Ж. Видаковић, Душан Шијачки“.

ПОСЛЕ КОНГРЕСА РАТНИКА:

WWW.UNILIB.RS

Г. Марк Еро г. др. М. Стојадиновићу

— Захвалност председника „Поали д' Ориан“ —

Председник националне федерације „Поали д' Ориан“ г. Марк Еро упутио је по повратку у Француску потпредседнику Београдске Општине г. др. Милославу Стојадиновићу писмо следеће садржине:

„У своје име, као и у име свих чланова Националне федерације бивших ратника француске војске са источног фронта, изјављујем Вама и г. подпредседнику Зађини велику и дубоку благодарност коју сви ми осећамо према вама. У токе нашег дивног пута кроз Југославију, дани проведени у лепој престоници Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, били су дани чаробништва и сна. Спонтаност и свечаност пријема који су нам приређени, нарочито у зграде општинској, свечани изглед који је имала цела варош, богати банкет који сте нам приредили, — све то заслужује нашу благодарност и све су то успомене које се неће избрисати. Још увек нас обузме узбуђење када се сетимо акламација којима нас је становништво Београда поздравило.

Сад смо приступили прикупљању свих докумената која се односе на наше путова-

ње које се не може заборавити. Ја вас дакле, молим, господине потпредседниче, да изволите упутити нашем другу и пријатељу професору Кордијеу (Рион) текст ваших говора и један примерак афише која је била излепљена приликом нашег доласка. Ми вам на томе унапред захваљујемо по хиљаду пута, јер томе придајемо највећу важност.

Из свег срца ја тумачим осећаје свих мојих другова молећи вас да изволите пријемити, први потпредседниче, поштовања и искрене поздраве, које упућујемо вама, г. Зађини и одборнику г. Аврамовићу и вашим уваженим породицама. У вашим особама ми поздрављамо са одушевљењем и захваљујемо бескрајно вароши и становништву ваше сјајне престонице.

Жевила Београдска Општина! Живела пријатељска престоница!

Председник Националне Федерације „Поали д' Ориан“

М. Еро“.

КОМУНАЛНЕ ЗАНИМЉИВОСТИ ШИРОМ СВЕТА

ПРИВРЕДА ГРАДА СОФИЈЕ

Бугарска престоница Софија према попису од 1927. год., имала је 213.162 становника. Од овога броја 55.229 или 26.81% било је ангажовано у разним гранама радиности. Највише их је било у индустрији (29.529 или 13.90%), затим у трговини (23.143 или 10.85%), у здравственој и хигијенској служби (643 или 0.80%) и т. д. Ако, међутим, узмемо у обзир само живаљ способан за привређивање (од 18 до 59 године) који износи 133.158 душа, онда се проценат ангажованих у разним гранама радиности пење на 41.68%. Индустријски радници ангажовани су у 5.775 предузећа. Ако број радника поделимо са бројем предузећа онда излази да на свако предузеће просечно отпада 5 радника. Из овога видимо да је у оној великој цифри 5.775 мало правих и великих индустријских предузећа, већ да су ту убројане и занатске радионице. Највише је кројачких и обућарских радионица. Њих има 2.125, а на сваку долази по нешто мање од три радника. Метална индустрија заступљена је са 610 предузећа у којима ради 4.601 радник. Остале бранше заступљене су овако: за израду предмета исхране 841 предузеће са 5.275 радника; за израду дувана (фабрике) 20 предузећа са 2.533 радника; за израду намештаја 411 предузећа са 2.415 радника; за израду грађевинског материјала 584 предузећа са 2.834 радника и т. д.

Од 5.775 предузећа погонском силом се служе само 954 предузећа, која упослују 17.420 лица или просечно свако предузеће 20 лица. То су индустријска предузећа од којих опет највећи број отпада на предузећа мањег стила. Остала предузећа чији број износи 4921 упослују 12.109 радника или просечно свако предузеће по 2½ радника. То су све мање и веће занатске радње, којих је, као што се види, у Софији врло много. На сваки 43 становника долази по једна занатска радионица.

Трговачких радња у Софији има 6.601 или на сваких 33 становника по једна радња. Највише је трговина на мало 3.649, затим долазе хотели, кафане, ресторани и крчме којих има 1.236. Трговина на велико има 600.

Из ових података видимо да је привредна развијеност Софије још на доста ниском ступњу. Стандард живота Софије, међутим, није тако висок да би могао издржати овако велики број занатских и трговачких радња. Отуда долази да положај ових радња није ни мало повољан. Међусобна конкуренција је тако јако развијена да ће се за неколико година привредни односи у погледу броја радња морати изменити. Јача индустријализација града и околине учиниће да се број занатских радња знатно смање. Исти процес наступиће и у трговини где ће почети да преовлађују веће радње. Овај процес, свакако, иде сада брже но раније, и вероватно да ће већ кроз неколико година привредна физиономија Софије изгледати сасвим друкчије.

СМРТНОСТ У ВЕЛИКИМ ГРАДОВИМА

Статистички Биро бечке Општине прикупио је податке о кретању смртности у петнаест великих европских градова. Из ових података се види, да је морталитет у свима великим европским градовима после рата у сравању са 1913. годином опао, и стално у опадању. Године 1913. смртност у Пешти, Бечу, Риму, Бриселу и Минхену била је 1.5 до 2 од сто. Најмању смртност имао је Амстердам — 1 од сто. Од свршетка рата па до 1926. године смртност се постепено смањивала. Највише је смртност опала у Минхену, Бечу и Прагу, а најмање у Пешти и Брислу. Год. 1926. смртност у Бечу је била 1.2 од сто, у Берлину 1.1 од сто. Око овог процента кретала се и смртност у Лондону, Прагу и Дрездену. Изнад овог процента смртност је била у Паризу, Москви, Риму, Варшави, Брислу и Пешти. Најмањи коефицијент смртности у 1926. години имао је Амстердам — 0.9 од сто, а највећи Пешта 1.7 од сто.

Пре рата Париз је имао највећи број смртних случајева од туберкулозе. Од сто случајева смртности на смртност од туберкулозе отпадало је 20 од сто. У Бечу и Пешти овај је проценат био 16 од сто. Лондон и Москва имали су најмањи коефицијент смртности од туберкулозе — 9 од сто. Док је у Паризу од свих смртних случајева сваки пети отпадао на смртност од туберкулозе, у Бечу и Пешти сваки шести, у Лондону и Москви отпадао је сваки једанаести. После рата, међутим, смртност од туберкулозе, такође, је у опадању. Ово опадање износи у Паризу 5 од сто, у Бечу, Минхену и Дрездену више, од 3 од сто, а у осталим варошима за 2 до 3 од сто, сем Варшаве. У Варшави смртност од туберкулозе после рата је порасла. У Москви и Пешти смртност је остала готово на истој висини. Крајем 1926. год. највећу смртност од туберкулозе имала је Пешта — више од 15 од сто; затим долази Париз са 15 од сто, а потом Варшава, и Праг. У Бечу је 1926. год. на сто смртних случајева било 12 од туберкулозе, а на остале градове отпада 9 до 10 од сто. И код смртности од туберкулозе Амстердам је на последњем месту, односно у најбољем положају. Процент смртности од туберкулозе у Амстердаму био је свега 8 од сто. Излази, да је Амстердам најздравији град у Европи.

Из ових података најбоље се може уочити културни, здравствени и хигијенски напредак великих европских градова. Комунална политика свих великих градова полаже изванредно велику пажњу неговању, чувању и подизању здравља својих грађана. Да је та акција успешна и ефикасна најбоље се види из опадања морталитета, нарочито смртности од туберкулозе.

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Закон о атару Општине Града Београда**

— и о мерама за изградњу Београда и околине —

Његово Величанство Краљ, на предлог Г. Председника Министарског Савета и Министра Унутрашњих Послова, потписао је и прогласио:

Члан 1. — Атар општине града Београда простире се у овим границама, означеним према ђенералштабној карти од 1919 године размера 1: 25.000:

Од горњег врха Аде Циганлије током Савае и Дунава, обухватајући Аду Циганлију, Велико Ратно Острво и Острво Хују, до доњег острва Хује; одатле на десну обалу Дунава код утока Миријевске реке, па узводно Миријевском реком за један километар од њеног утока; затим од те тачке у правој линији на раскрсници пута за Миријево и за Ђурђево Брдо, североисточно од Великог Врачара, и даље путем преко Ђурђевог Брда, остављајући село Миријево источно, па путем источно од коте 245, између Лешћа и Лаудановог Шанца, до краја тога пута на смедеревском друму; одатле путем низ Милин поток на коту 150; од коте 150 на десној обали Мокролушке реке преко Цветанове ђуприје на коту 150 на левој обали Мокролушке реке, па даље на коту 170; одатле правом линијом на тачну старог крагујевачког друма, која је удаљена километар и по од пута Милошевац—Бањица; одатле низ Каљави поток, обухватајући село Бањицу у атар општине града Београда, па највишу тачку Гољиног брда, затим гребеном на коту 190 код барутног магацина; одатле путем низ гребен кроз раковичку шуму до раскршћа пута за Раковицу и за Кнежевац; од овог раскршћа преко железничке пруге Београд—Ниш ка коти 182 уз брдо до пута на гребену; одатле тим путем поред Кречана ка Кошутњаку, и онда поред Кошутњака западно на одстојању до 500 метара, па преко Липака и Релишта до места, где се од друма Београд—Лазаревац одваја друм за Жарково; даље друмом Београд—Лазаревац до на један километар југозападно од водоводне инсталације на Белим Водама; одатле преко Макиша на један километар југозападно од нове водоводне црпке за савску воду на друму Београд—Обреновац и најзад на почетну тачку горњег врха Аде Циганлије.

Члан 2. — Ближу границу између атара општине града Београда и суседних општина, по чл. 1. овог закона, обележиће на терену комисија у коју улазе: по један претставник Министарства унутрашњих послова, Министарства грађевина, Министарства финансија, општине града Београда и поједине сусед-

не општине, чији је део границе у питању. Жалбе општина на одлуке ове комисије подносе се Министарству унутрашњих послова у року од 15 дана по саопштењу протокола о обележеној граници између Општине града Београда и једне суседне општине.

Решење Министра унутрашњих послова по овим жалбама је коначно.

Члан 3. — Општина чукарчка и бањичка престају постојати, а остаци атара, који не улазе у атар општине града Београда, припадају суседним сеоским општинама. Који ће део којој општини припасти решиће, велики жупан, пошто прибави мишљење среског начелника.

Чланови ма које од околних општина, који су на дан ступања на снагу овог закона стално настањени на проширеном делу атара општине града Београда, постају чланови општине града Београда.

Члан 4. — Имовинско-правни односи између Општине града Београда и једне од суседних општина, чији делови прелазе у атар општине града Београда, уредиће се споразумом између претставника тих двеју општина сразмерно величини уступљене територије, промењеном броју становника и другим околностима заинтересованих општина. Ако до споразума не дође у року од три месеца, рачунајући од дана коначног обележавања граница према чл. 2., предаће се ствар на решавање изабраном суду, у смислу закона о грађанском судском поступку.

Права и обавезе имовинске природе општина, које овим законом престају постојати, прелазе у потпуности на општину града Београду.

Члан 5. — Атар општине града Београда поделиће се на зоне према самој намени и потреби изградња тих зона а нарочито центра.

Уредбе о подели атара на зоне и о проширењу садањег грађевинског реона града Београда у објему атара донеће Министар грађевина на образложени предлог општинског суда. Но чим овај закон ступи на снагу, улази у грађевински реон Топчидер и Дедиње тако да то проширење реона обухвати простор, који је обележен границом грађевинског реона по решењу Министарства грађевина бр. 35470 од 19 децембра 1928 године, затим железничком пругом ка Раковици до пута који иде на железничку колонију, одатле путем који води Јованим потоком ка коти 2106 и десно од ове на бањички пут, па овим до раскрснице на завршетку Румунске и Ковачевићеве улице. У овом делу грађевинског реона има се очувати карактер вароши у врту тако, да све куће морају бити слободне и окружене вртovima. Том захтеву има се прилагодити како систем парцела, које не могу бити мање од 1000 кв. метара, тако исто и техничке обраде кућа. Овај пропис се не односи на државне и општинске

зграде као ни на зграде намењене јавној потреби.

У деловима атара, који не буду ушли у грађевински реон града Београда, могу се подизати грађевине према намени тих зона у смислу овог члана само на основу грађевинске уедбе, коју ће донети Министар грађевина на предлог општинског суда.

Члан 6. — Министар грађевина, по претходном саслушању суда и одбора општине града Београда и суседних општина, пропишаће грађевинску уредбу о техничкој изградњи насеља ван атара општине града Београда, на простору суседних општина а нарочито дуж главних друмова, који воде у Београд. Том уредбом одредиће се простор и начин шумљавања околине Београда.

Истом уредбом установиће се нарочити грађевински одбор, у који Министар грађевина одређује половину чланова, два члана одређује општина града Београда, а по једног члана остале суседне општине. Одбор се стара за извршење задатака из овога члана. Његова ближа надлежност и састав одредиће се истом уредбом. Седиште одбора је у Београду.

Члан 7. — Уредбе из чл. 5 и 6 овог закона једном донете моћиће се мењати само законом.

Члан 8. — Општина града Београда може имања, која су у јавном интересу неопходна потребна за канализацију, водовод и осветљење, заузети одмах, чим експропријацију реши општински одбор и одобри Министар унутрашњих послова и Министар грађевина, с тим да се поступак за извршење експропријације одмах настави и чим буде окончан, да се исплата изврши.

Члан 9. — Општина града Београда може вршити експропријацију туђих имања за потребе регулације и гробља на овај начин.

Одлука општинског одбора по потреби за експропријацију не подлеже жалби а пустиће се у извршење само у томе случају, ако је одобре министар унутрашњих послова и министар грађевина; они ће коначно ценити законитост и целисходност те одлуке независно од прописа из закона о општинама, који се односе на надзор од стране државних власти.

По томе ће Управа града Београда у року од 15 дана по пријему акта образовати изабрани суд ради одређивања цене коју општина има да плати сопственику дотичног имања. По два члана избраног суда и по два заменика бирају општина града Београда и сопственик имања, а петог члана као председника именује Првостепени суд за град Београд у седници једног одељења. Ко не може бити вештак или сведок, не може бити ни члан овог избраног суда.

Незадовољна страна има право жалбе противу одлуке избраног суда Првостепеном

Суду за град Београд у року од 8 дана по пријему одлуке преко Управе града Београда, којој се и жалба предаје. Првостепени суд ће по жалби, као по хитној ствари, донети коначну одлуку по оцени свих околности по свом слободном убеђењу и процену ће одобрити или поништити.

У року од једне године од дана донете коначне одлуке о процени општина је дужна да сопственику имања исплати цену по процени, и власна је да одмах по исплати имање заузме као своје. Ако у томе року не исплати цену одлука о процени губи важност.

Ако се при извршењу одлуке општинског одбора по експропријацији наиђе на спорна питања, за чију је расправу надлежна редовна судска власт (на пример спорно питање о својини, наслеђу) а експропријацију немогуће одлагати без велике штете по опште јавне интересе, или ако сопственик у остављеном му року не одреди чланове и њихове заменике за избори суд, извршиће се привремена процена дотичног имања и та ће се сума депоновати у Штедионици општине града Београда до судске расправе о спорном питању. Ову процену врши дефинитивно комисија образована од председника, кога именује министар унутрашњих послова, два члана, које бира општински одбор и два члана, које бира најстарији судија за старатељска и неспорна дела Првостепеног суда за град Београд. По депоновању све суме општина је власна имање заузећи као своје. Овако депоновану суму са законским интересом може примити сопственик имања према исходу спора, односно у другом случају кад се појави, чиме се питање о експропријацији дефинитивно окончава, или може у првом случају сопственик тражити да се обави редовни поступак за процену путем изабраног суда, како је у овом закону предвиђено, према чему положена сума остаје у депозиту као залога сопственику до окончања поступка.

Члан 10. — Једном одобрен генерални регулациони и нивелациони план Београда може се мењати само законом. Но изузетно, а најдаље до краја 1931 године, у случајевима неопходне потребе и у јавном интересу може се овај план изменити на тражење суда и одбора општине града Београда или министра грађевина решењем председника Министарског Савета, а на предлог министра грађевина.

Члан 11. — Члан 7 закона о општинама не важи за Београд, као и прописи осталих закона, у колико су противни овом закону.

Члан 12. Овај закон ступа у живот и добија обавезну снагу, кад се обнародује у „Службеним Новинама“.

www.unilib.rs
Рад Општинског Одбора

ЗАПИСНИК

Тридесет и прве — Друге Редовне Седнице Одбора Општине Београдске, одржане 2. октобра 1929. год. у 6 часова по подне.

Председавао Председник г. Милош Савчић.

Заступа деловођу-секретар г. Боривоје Станковић.

Од одборника били су г.г.: Бранко Поповић, Васа Лазаревић, Мих. Л. Ђурић, инж. М. Сокић, Ђура Бајаловић, Х. М. Ребац, Шемајо де Мајо, Д-р Страш. Љ. Милетић, Таса Максимовић, Т. Здравковић, Негослав Илић, Благ. Брачинац, инж. К. Букавац, Јов. Дравић, Д-р Лазар Генчић, Тјеш. Старчевић, Т. Панић, Тр. Јовановић, Д-р М. Недељковић, А. Фирт, К. Гиноввић, Р. Живковић, Влада К Петровић, Д-р Александар М. Леко, Р. Ј. Јовановић, Стев. Бесарић, Д-р Љуб. Стојановић, Дим. Станчуловић, Јосиф Фрид и Д-р Драг. Ђ. Новаковић.

1.

О прочитаном записнику говорио је г. Милић Сокић и Председник г. Милош Савчић. За овим је записник примљен.

2.

По тачци 2. Одбору је саопштено да су се г.г. одборници Драг. Милошевић, Д-р Мића Анић и Д-р Букић Пијаде извинили болешћу за недолазак на седницу.

3.

Избор деловође Одбора скинут је с дневног реда да би се проверили услови појединих кандидата.

4.

На предлог Суда АБр. 19483. Одбор је
РЕШИО:

Да се одобри накнадни кредит у корист партије 38. поз. 1. на неподвижене и недовољно предвиђене кредите у буџету за 1929. год. у износу од 750.000.— Дин., а на терет партије 28. позиције 1. Дин. 400.000.—; позиције 2. Дин. 150.000.—; поз. 7-а Дин. 200.000.

Накнадни кредит у горњем износу биће употребљен за исплату кирија за Управу Града Београда, набавку намештаја и осталих потреба предвиђених Финан. Законом за 1929/30. год. као и за остале буџетом неподвижене издатке.

5.

Пета тачка — принудно каналисање имања — скинута је с дневног реда, изабрана је комисија у коју су ушли г.г. одборници Ранко Живковић, Ђура Бајаловић и Шемајо де Мајо, која у року од 8 дана има да поднесе извештај.

6.

Прочитан је предлог Суда о подизању Гасне Централне.

По овом предмету говорили су:

Потпредседник г. Д-р Стојадиновић изложио је историјат овога питања упозорујући на све начелне одлуке Одбора које претходе дефинитивном решењу тога питања.

Одборник г. Шемајо де Мајо указује на то да су г.г. одборници добили огроман елаборат о Гасној Централни увече у очи седнице и да је било немогуће елаборат прочитати. С тога је предложио да се ово питање решава на идућој седници.

Потпредседник г. Д-р Стојадиновић истиче да је комисија, којој је био поверен овај посао, радила врло савесно и дала један одличан елаборат. У вези тога напомиње незгоде у обостраном раду Суда и Одбора тамо где се, поред проучавања важних питања од стране одборских комисија тежи да ствар било одлаже или подвргне поновном проучавању, што би значило дезауисање комисија и отежавање њиховог образовања у опште. Г. Д-р Стојадиновић је скренуо пажњу да је ово уз то једно компликовано техничко питање и да је скоро немогуће да у све његове детаље уђу сва г.г. одборници.

Г. Шемајо де Мајо изјавио је да потпуно верује комисији која је овај посао водила, али моли да се да времена г.г. одборницима да извештај прочитају и да се лично упознаду са предметом о коме ће гласати.

Г. Јован Дравић изјавио је да сматра да с обзиром на имена стручњака који су потписали извештај може одмах дати свој глас за предлог Суда.

Г. Бранко Поповић подупире предлог г. Шемаја де Мајо, иначе је задовољан принципом рада који је овом приликом усвојен.

Код излагања г. Д-р Страшмира Милетића г. Д-р Милорад Недељковић предложио је да се предлог Суда стави одмах на гласање.

Г. Тихомир Панић такође је тражио да се овај предлог остави за идућу седницу, да би г.г. одборници могли да прочитају извештај.

Г. Васа Лазаревић изложио је да кад Општински Одбор изабере какву комисију, он тиме није делегирао комисији и своја права за дефинитивно решавање једног питања. У овој прилици поступљено је добро и дат је реферат који је веома разумљив, али не може да да свој глас пре но што буде прочитао цео извештај.

Г. Д-р Стојадиновић истиче, у вези напомена г. Васе Лазаревића да је Одбор ван сваке сумње једино надлежан да доноси дефинитивне одлуке а не комисија на коју делегира поверење проучавања а не и право одлучивања.

Председник г. Милош Савчић упозорио је да је у извештају концизно изнето све оно што је важно за опредељивање у овом питању и да је немогуће да сва господа одборници уђу у све детаље да би могли дати свој глас, нарочито је то немогуће код техничких питања, о којима може бити правилно обавештен једино стручњак.

ГГ. Д-р Недељковић изјавио је да је задовољан овога пута и да може гласати потпуно опредељено, само усваја и примедбе да се извештај могао послати који дан раније, али од тога не прави питање, јер је извештај такав да се може одмах разумети. Моли да се предлог Суда стави одмах на гласање.

Г. Радисав Јовановић изјавио је да би ово питање требало одложити са разлога, што је извештај и сувише касно добивен.

Већина одборника тражила је да се предлог стави на гласање.

За овим је Одбор на предлог Суда АБр. 21752 већином гласова

РЕШИО:

1. — Да се увођење гаса у Београду изведе путем давања концесије на 25 година а под условима које је саставила комисија одборника заједно са комисијом стручњака — хемичара.

2. — Да се подизање фабрике гаса у Београду путем концесије уступи Предузећу Франке Верке из Бремена а према мишљењу комисије одборника од 30. септембра 1929. године.

3. — Овлашћује се Суд да на основу ове одборске одлуке закључи писмен уговор са Предузећем Франке Верке из Бремена под условима утврђеним од стране комисије одборника а на основу којих је одржано уже надметање на дан 18. септембра 1929. године.

7.

На предлог Сура АБр. 20873. Одбор је

РЕШИО:

Да се Дирекцији Трамваја и Осветлења одобри кредит у суми од 390.000.— динара за набавку 1560 метара штофа за одело и 1560 за шињеле.

Г. Негослав Илић упозорио је да се од трамвајског особља одузима изношено одело и пита по чијем се наређењу то чини.

Потпредседник г. Заћина одговорио је да чиновници и службеници Дирекције Трамваја и Осветлења добијају то одело за непуну 40% на отплату за две године, а 60% даје

Суд. Када се та одела изнесу, продају се чистачима Општине да колико толико изгледају уљудни.

8.

На предлог Суда АБр. 18964 Одбор је

РЕШИО:

Да се за потребе Возног Парка изврши набавка сточне хране за исхрану стоке у 1929/30. год. и то:

1. — 550.000 кгр. зоби од фирме Димитрија Мирковића, а по цени од 17.399.— дин. од једног вагона 10.000 кгр.

2. — 300.000 кгр. сламе од фирме Димитрија Мирковића, а по цени од 4.100.— дин. по једном вагону од 10.000 кгр.

3. — 800.000 кгр. сена од фирме „Привреда“ А. Д. а по цени 8.980.— динара од једног вагона 10.000 кгр. и

4. — 6.000 кгр. мекиња пшеничних од фирме „Привреда“ А. Д. а по цени од 1.30 динара од једног килограма.

Све франко магацин Возни Парк.

9.

Код тачке 9. о избору земљишта за Новинарски Дом, Потпредседник г. Д-р Стојадиновић потсетио је г.г. одборнике на потребу ликвидирања овог питања као и на ранију начелну одлуку Одбора која гласи, да Суд изабере један погодан плац споразумно са новинарима за изградњу Новинарског Дома. Како се тај плац није могао наћи то предлаже да се изабере једна комисија која ће ову ствар проучити и предложити Одбору плац који ће се уступити новинарима.

Усвојено је да у ту комисију уђу г.г. одборници Бранко Поповић, Клементије Букавац, Ђура Бајаловић и Влада Петровић.

10.

На предлог Суда АБр. 19791. Одбор је

РЕШИО:

Да се набавка 80.000 кгр. бензина за Дирекцију Трамваја и Осветлења а по одржаној лиценцији на дан 9. IX. тек. год. уступи најповољнијем понуђачу фирми Стандард Оил и Комп. по цени од дин. 8,30 по кгр. нето а за укупну суму по динара 664.000.

Овај издатак пада на терет буџета Дирекције Трамваја и Осветлења за 1929. годину партија 9. позиција 1.

11.

На предлог Суда АБр. 19772 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се у целости усвоји предлог Суда о откупу имања Никодија и Браће Јовановић за проширење новог гробља а по цени од дин. 1,265.335, с тим, да им Општина плати за откупљено имање 1,000.000.— динара до 15. септембра а после тога рока да им Општина пла-

ћа по 6% год. интереса за неисплаћену суму до фактичне исплате. Остатак дуга да им Општина исплати у једнаким месечним ратама за дванаест месеци у години 1930. и

2. — Д се у целости устоји предлог Суда о откупу имања Косте Јовановића, Никодија, Војислава и Стевана и одвојено имање Косте Јовановића за Француско и Немачко Гробље и део за проширење Новог Гробља.

Целокупна сума, за сва три продата имања, износи 967.350.— динара и има се исплатити у једнаким месечним ратама без интереса за дванаест месеца у години 1930., што месечно износи 80.613.— динара.

Исплата рата почиње од 1. јануара 1930. године и свака се рата има исплатити најдаље до двадесетог дана у месецу, с тим да после тога рока Општина има да плаћа 6% годишњег интереса на заостале суме до фактичне исплате.

Општина задржава право да од куповине имања у потесу 9. парцела 12. у величини 3.210 м², по цени од 60.— дин. по 1 м², што укупно износи 192.600.— динара одустане, ако се по Генералном Плану не буде употребљено за проширење Новог Гробља или за отварање нових улица. У овом случају дуг Општине своди се на Динара 774.750.—, а величина месечних рата на 64.563.— динара, која исплата да буде под условима из предња два става.

Г.г. Мемајо де Мајо и Тихомир Панић тражили су да се испита, зашто се није придржавало ранијег споразума са сопствеником, који је далеко био повољнији по Општину.

Потпредседник г. Заћина одговорио је да је садашња Управа затекла готову пресуду Првостепеног Суда.

12.

На предлог Суда АБр. 21809 Одбор је
РЕШИО:

Да се Задрузи Државних и Самоуправних Службеника за подизање станова поред продатог им земљишта више Вождовачке Школе у величини 118.000 м² које је земљиште продато пом. Задрузи на основу одлуке Одбора Општине Београдске од 8. јула 1927. год. АБр.

12391. уступи још 29.375 м² под истим условима продајне цене, с тим да се за продато земљиште Задруга ослобађа уговорног интереса у износу 5% и то од 1. новембра ове год. а да се до сада наплаћена камата задржи.

Сви остали побројани у уговору закљученом код Кварта Саваамалског под Бр. 14082 од 31. јула 1928. год. важе и за ову накнадну продају о којој се има исти такав уговор закључити.

За закључење овог уговора овлашћује се г. Богомир Богић, пуномоћник Општине Београдске да према одборској одлуци уговор закључи са поменутом Задругом.

13.

На предлог Суда АБр. 21810 Одбор је
РЕШИО:

1. — Да се за потребе Кварта Врачарског продужи досадашњи уговор са Г-ђом Живком Павловић о закупу зграде на углу Зорине и Макензијеве улице, а по цени од 8.000.— дин. месечне кирије и условима предвиђеним у уговору о досадашњем закупу исте зграде.

2. — Да се за потребе Комесаријала Топчидерске Полиције продужи уговор са г. Исајлом Савићем месаром оvd. под истим условима као у уговору о ранијем закупу с том изменом што ће закупна цена износити 5.000 динара есечно кирије.

3. — Да се Кварт Варошки пресели у ул. Кнегиње Љубице у зграду Г-ђе Нети Леонових и Леона Коена где је до сада била Управа Града Београда, пошто закуп за поменути зграду тече до 1. маја 1930. године, а по цени од 10.000.— динара месечно кирије и

4. — Да се Кварт Теразијски пресели у зграду Милутина Марковића, Балканска бр. 29. где се сада налази Првостепени Трговачки Суд, пошто закуп поменуте зграде и даље тече до 1. маја 1930. године.

Седница је закључена у 9 и по часова у вече.

Заступа Деловођу
Секретар,
Бор. Станковић, с. р.

Председник
Београдске Општине,
Милош Савчић, с. р.

Рад Санитетског Одељења Општине Града Београда

— за прво полгође 1929 —

(Наставак)

ПРЕГЛЕД РАДА ХИРУШКЕ АМБУЛАНТЕ

Шеф Д-р Милоје Васић

Хируршка амбуланта Општине Града Београда, која се може сматрати за једну од најактивнијих, показала је у првом полгођу 1929 год. јак прираштај болесника. Поредећи статистику из 1928 и 1929 год. ми добијамо ову слику:

Хируршке интервенције:	1928	504
	1929	739
Хируршки прегледи:	1928	168
	1929	887

Тачан преглед рада, интервенција као и прегледа, приложен је у табелама број 1 и 2.

Ово неколико цифара довољно је да покаже напредак реорганизованог рада хируршког одељења, и да оправда све жеље које теже ка његовом све већем усавршавању. У материјалном погледу реорганизација је постигла леп успех. Нећемо се дотичати питања просторија, њиховог распореда и њиховог уређења. То су ствари неопходно потребне, али у тесној вези са стварањем једне општинске болнице чија би два важна фактора била: хируршка и интерна амбуланта а под непосредним надзором одговарајућих одељења. Задржаћемо се дакле само на унутрашњем уређењу саме хируршке амбуланте.

У материјалном погледу главни циљ реорганизације свео се на уређење стерилизационог одсека и инструментације. Док се код ове друге имало мало додата, дотле се стерилизацији обратила нарочита пажња. Тако је на пр. електрификован аутоклав, уведен сув електрични стерилизатор за инструменте, и, најзад, у припреми је електрична стерилизација воде.

Инструменти, сав остали прибор и начин стерилизације дозвољавају сада не само вршење сваке амбулантне интервенције него омогућавају поделу на асептичне и септичне интервенције. Та подела је у толико лакша што одељење располаже и одајама за ту сврху.

Признаћемо ипак један знатан недостатак, ренген апарат, чија ће се корист лако разумети када наведемо број самих фрактура, 93, не рачунајући ту контузије, луксације код којих је радиолошки преглед по некад апсолутно неопходан. Тај недостатак пада у толико теже што рентгенолошко одељење Опште Државне Болнице, и само преоптерећено, не може довољно да изађе у сусрет болесницима општинске хируршке амбуланте,

и тако док у разним инфекцијама и у хитним случајевима можемо лако пружити сваку прву помоћ, у фрактурама се губе не сати него дани. Надамо се да је то питање кратког времена, јер је увођење рентгена већ ушло у разматрање од стране самога Санитета Општине Града Београда.

У погледу самога рада хируршког Одељења, уведена је једна новина — хируршки преглед. Цифре показују на какав је пријем он наишао. Интересантно је ипак напоменути још постојећу необавештеност публике која тражи хирурга само за спољне видљиве случајеве. Цитираћемо као преглед број прегледаних хернија 8 и апендицитиса 3 на 887 прегледа. Док за то време имамо на пример: 18 кожных прегледа (екцема, еритема, псориазис и др.); то је питање едукације наше публике.

1.) Хируршке интервенције.

	Re-ductio											Свих интервенција			
	I. Incisio (Panarit. Furunc — Abces — etc.	Extractio	Exirpatio	Ablatio	Amputatio										
Јануар	54	7	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	32	12	109
Фебруар	6	7	1	—	2	4	—	—	1	—	—	2	32	13	127
Март	51	6	6	1	1	—	—	1	4	—	—	—	42	17	133
Април	45	7	8	2	4	—	—	1	4	—	3	—	31	11	116
Мај	62	15	11	1	5	2	1	1	1	1	5	—	18	7	130
Јуни	54	9	0	—	3	1	—	—	6	—	2	—	15	14	124
Укупно	330	51	37	4	15	8	2	3	17	2	14	2	107	74	739

На социјално питање, које је код нас нарочито од велике важности, обрађена је такође пажња, и све је учињено да се хируршка амбуланта врати своје првобитном задатку: првој помоћи свакоме коме она устреба и у ма које доба дана и ноћи, обичној помоћи и лечењу само сиромашном делу грађана. У томе циљу је издејствовано решење општинског одбора о наплати такса свима лицима која немају уверења о сиромашном стању. Таксе које се базирају на минималним таксама Министарства Социјалне Политике и Народног Здравља. Тиме су у исти мах вра-

вени разним установама (Уред — болесничка благајна и т. д.), њихови болесници, који су из разних разлога давали не мало посла овој амбуланци и то по неки пут до 20—30% од укупног броја болесника, а лекарима приватне праксе имајући грађани.

Из овога кратког прегледа рада види се

у главном да је реорганизација вршена у троструком циљу и то: материјалном, радном и социјалном. Надамо се да ћемо наићи на срдан пријем од стране наших колега, а да ли ће ово бити повољно примљено од стране самих болесника и дати још боље резултате; — то ће време само показати и потврдити.

2.) Хируршки прегледи

фрактуре и луксације 104	контузије 97	ране и улцерације, уједи опекотине, убоди и др. 127	Инфекције флегмоне, фурункули апсцеси, жлезде и др. 96	туберкулоза костију, зглобова, жлезда и др. 78
оболења костију и зглобова сем туберкулозе 60	оболења предела ано-ректалног, хемороиди, фисури, фистуле и др. 16	херније (Киле) ингвиналне, умбиликалне, укљештене и др. 11	оболења полних органа мушких (орхитис, епидимитис, фим за, шанкр и др.) 15	оболења полних органа женских 8
оболења недара аденоми; маститис, епителиом и др. 8	оболења жлезда тироидне, паротиса, субмаксиларних и др. 14	оболења кожна, еритем, екцем, псоријазис и др. 20	оболења трбушних органа, апендицит, рак стомака и др. 5	Тумори кожни (кисте себацеје, неуроми, папиломи и др.) 17
Разни: 211	Укупно: 887			

РАД АМБУЛАНТЕ ЗА ОЧНЕ БОЛЕСТИ

Шеф Д-р Драг. Костић.

Болесника је примљено нових 511, поновних 716, — што чини свега 1227.

Оперативних интервенција било је 57, наочара је дато 165. Овај мали број наочара објашњава се тиме што наш свт још до данас не може да схвати правилно корегирање очнога вида помоћу оптичких стакала и на све могуће начине избегава наочаре.

Обољевање спојнице без трахома регистровано је у 209 случајева. Од ових више од једне трећине (77), на подлози скрофулозе, јер су случајеви у главном, на подлози скрофулозе, што је пак један од доказа, да туберкулоза, та „бела куга“ несметано царује у Београду.

Трахомних је случајева било 165. Три четвртине (113) трахомних болесника били су са тешким формама ове опаке болести, на путу ка неизлечивом слепилу. Трахома доноси највише у Београд пречани махом као послуга или сезонски радници. Али поред тога имамо и много случајева трахома код правих београђана, те „Египатску болест“ већ морамо признати аутохтоном у Београду.

Ради искорењавања ове опаке болести морамо се старати да се лечење трахомних болесника учини обавезним и општим. Без ових мера не можемо се надати великим успесима у борби с трахомом.

Трагедија неизлечиво слепих на једно и оба ока остаје иста и увек страшна. Најжалосније је што су две трећине свих неизлечиво слепих ослепили од узрока безусловно одстрањиве природе. У овим узроцима односе рекорд: трахом, трипер, у очима код новорођенчади, богиње и обољевање ражњаче.

Обољевање очних капака:

1. Meibomitis akuta 8
2. Hordeolum 4
3. Chalazion 7
4. Blepharitis squamosa 9
5. Entropion 5
6. Ectropion 7
7. Phlegmona palpebrarum utriusquae 5
8. Oedema 5
9. Contusio palpeb. inf. 1
10. Blepharitis ulcerosa 7
11. Papilloma palpebr. 2
12. Carcinoma palp. super. 2
13. Apoplexia subentan. palp. 9

Свега оболелих очних капака: 60

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS **Обољевање сузних органа:**

1. Dacryocystoblenorrhoea 8
 2. Stricture canal lacrym 18
- Свега 26

Обољевања спојнице. (Conjunctivae)

1. Conjunctivitis acuta 53
2. " subacuta 25
3. " chronica 14
4. " eczematosa 69
5. " pollicularis 5
6. " icter 1
7. Blepharorrhoe neonatorum 7
8. " adultorum 2
9. T.b.c. conjunctivae 1
10. Apoplexia subconjunctivae 9
11. Pterygium 2
12. Corpus alien. conjunctivae 5
13. Combustio conjunctivae 9
14. Phlyktaena limbi 7

Свега оболелих
спојница без trach. 209

од ових случајева — 77, т. ј. више од $\frac{1}{8}$ — на подлози скрофулозе. Што означава, „да t.b.c. — та „бела куга“ несметано царује у Београду.

Trachoma

1. Trachoma I 22
2. " I; II 32
3. " III 29
4. Pannus trachoma 40
5. Ulcra trachoma 42
6. Trichiasis trachoma 18
7. Entropion trachoma 16

Свега 199; —

од којих 131 т. ј. $\frac{3}{4}$ свих обол. готово у неизлечивим и тешким формама, које се без регуларног и дугог лечења, имају завршити слепилом и то неизлечивим. Ergo — неопходно је потребно узаконити обавезно — макар и насилно лечење трахома!

Трахомни су махом млађи из прека, а има и много Београђана.

Обољевања corneae:

1. Keratitis eczemat. 33
2. Pannus eczemat. 11
3. Ulcus eczemat. 17
4. Keratitis superf. vaseulosa 5
5. " traumatica 1
6. " parenchymatosa 2
7. Ulcus serpens corn 3
8. " corneae post. variol 1
9. Vulnus " perforans 2
10. Ulcus corneal post. traumam 1
11. Leukoma corneal total 17
12. " " partial 6
13. Corpus alien. corneae 15
14. Staphyloma corneae total 2

Свега обол. corn. 116 —

од којих више од $\frac{1}{2}$ — т. ј. 64 — оболења на t.b.c. подлози.

Обољевања очних мишића:

1. Strabismus convergens 9
2. " divergens 12
3. Paraesi u. oculomotor 2

Свега 23

Обољевање очне јабучице:

1. Buphthalmus 1
2. Panophthalmitis 2
3. Lagophthalmus 1
4. Phthisis bulbi 2
5. Tumor bulbi 1

Свега 7

Обољевања sclerae.

1. Episelerosis 3

Свега 3

Обољевање сочива — Lentis

1. Cataracta 19

Обољевање дужице — iridis

1. Iris plastica 6
2. Iris serosa 5
3. Ir do cyklotis sympathica 1
4. " " traumatica 12
5. Irido-cyklitis post vuln. sclopet. 4

Свега 28

Обољевање мрежице и хориоиде-е — (retinae et choroideae)

1. Chorio-retinitis specifica 2
2. Aembolia art. centr. retinae 1
3. Chorio retinitis cent. 5
4. Retinitis proliferans p. vul. 1
5. Retinitis albuminurica 2
6. Ischaemia retinae 10

Свега 21

Обољевања пер оптици

1. Neuritis optica 2
2. Atrophia n. n. opticomum 2

Свега 4

Glaucoma

1. Glaucoma acutum 5
2. " chronicum 4
3. " absolutum 7

Свега 16

Аномалије рефракције:

1. Presbyopia 57
2. Hypermetropia 63
3. Myopia 45
4. Asthenopia 72

Свега 237

Неизлечиво слепо на оба ока:

1. Glaucoma 8
2. Trachoma 7
3. Обољевања corn. 3

WWW.UNILIB.R4

4. Богиње	4
5. Blenor. neonat.	2
6. Lues	4
7. T.b.c.	1
Свега	29;

од којих је 19 ослепело од узрока безуслов-
но одстрањиве природе т. ј. $\frac{2}{3}$ од свих неиз-
лечивих слепих на оба ока!

Неизлечиво слепи на једно око:

1. Trachoma	7
2. Blenor. neonatorum	1
3. Богиње	1
4. Обољења согнае	3
5. T. b. c.	2
6. Lues	1
7. Post. operationem	1

(Наставиће се)

8. Post. v. sclopet	1
9. Glaucoma	6
Свега	18

Од којих $\frac{2}{3}$ од узрока излечиве природе.

Излечиво слепи:

Од разних формама:	
Cataracta	19

Операције:

1) Incissio phlegmon. palp.	5
2) Ширење сузних канала	18
3) Вађење страних тела из спојнице	5
4) " " " " согнае	15
5) Истискивање трахомних зрнаца	14
Свега:	57.

Наочара дато у 165 случајева.

БОРБА ПРОТИВ ОРИЕНТАЛСКОГ МУРДАРЛУКА

Казне Санитета

СПИСАК лица која су кажњена због неисправности животних намирница и неисправности имања у августу и септембру ове године.

Кажњено је: млекација 60; месара 2; хле-
бара 8; пиљара 17; продаваца животних на-
мирница 24; власника приватних станова —
Београђана 85.

I. Кажњени су због неисправности млека:

- Светолик Живковић, из Кумодража;
- Мирко Камаревић, из Жаркова;
- Драгутин Пешић, из Вел. Мокрог Луга;
- Александар Петровић, из В. Мокрог Луга;
- Михајло Анђелковић, из В. Мокрог Луга;
- Стевко Милосављевић, из В. Мокр. Луга;
- Ана Шумар, из Бежаније;
- Александар Мојсиловић, из Раковице;
- Светолик Спасеновић, из Жаркова;
- Радоје Лукић, из Железника;
- Стеван Ђирић, из Железника;
- Душан Вељковић, из Железника;
- Боривоје Мишић, из Жаркова;
- Велимир Пауновић, из Кумодража;
- Перка Ђ. Милић, из Вел. Мокрог Луга;
- Аранђел Милић, из Великог Мокрог Луга;
- Чедомир Бабић, из Кумодража;
- Драгомир Миленковић, из В. Мокр. Луга;
- Јосиф Стадњицки, из Београда;
- Ева Редингер, из Бежаније;
- Петроније Дованчевић, из Остружнице;
- Јован Живић, из Вишњице;
- Никола Ж. Рајковић, из Железника;
- Иван Недељковић, из Ресника;
- Бранко Јаношевић, из Сурчина;
- Михајло Деспотовић, из Остружнице;
- Андрија Флонек, из Бежаније;
- Васа Стојић, из Сурчина;
- Катарина Либлајн, из Земуна;

- Данило Т. Трпчевић, из Бањице;
- Илија Сарајлић, из Остружнице;
- Миливоје Миленковић, из Ресника;
- Ружица Љ. Максимовић, из Кумодража;
- Иван Јанковић, из Жаркова;
- Петар Пантић, из Жаркова;
- Иван Јанковић, из Жаркова;
- Илија Сарајлић, из Остружнице;
- Евица Драгићевић, из Бежаније;
- Ангелина Јосић, из Бежаније;
- Петар Пантић, из Жаркова;
- Ева Мецкер, са Бањице;
- Момчило Савић, из Жаркова;
- Живко Милосављевић, из Сремчице;
- Мирко Раденковић, из В. Мокрог Луга;
- Илија Богдановић, из В. Мокрог Луга;
- Никола Лазаревић, из М. Мокрог Луга;
- Ката Кулман, из Бежаније;
- Павле Јутић, из Сурчина;
- Ева Редингер, из Бежаније;
- Миливоје Јаношевић, из Сурчина;
- Лена Мачвански, из Бежаније;
- Радомир Бранковић, из Остружнице;
- Ђурђе Урошевић, из Железника;
- Радован Нешић, из Железника;
- Љубина Плавшић, из Добановца;
- Душан Лазаревић, из Ресника;
- Ева Клаус, из Бежаније;
- Пасоје Јовановић, из Београда;
- Петромир Дољанчевић, из Остружнице;
- Никола Миловановић, из Земуна.

II. Кажњени су због неисправности месарница:

- Бранко Смућ, ћевабџија, Босанска ул. 36,
(уништено је меса 4 кгр. и 300 гр.)

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.unibiblioteka.org
 Бура Вулетих, ћевабџија, Немањина ул. 6,
 (уништено је 1 кгр. и 250 гр. смрдљивог
 и поквареног меса и 1 срце.)

III. Кажњени су због неисправног и јексик хлеба:

Ђурђија и Симић, (неисправан хлеб);
 Радомир Спасовић, Карађорђева 9, (јексик хлеб);
 Ђорђе Спасојевић, пекар, Палилулска пијаца, (не покрива хлеб);
 Љубомир Пејовић, пекар, Цара Уроша 65, (нечиста пекарница);
 Бура Стојковић, пијаца Смед. Ђерам, (не покрива хлеб);
 Софроније Филиповић, пијаца Смедеревски Ђерам, (не покрива хлеб);
 Бура Стојковић, продавац пецива, пијаца Смед. Ђерам, (не покрива хлеб);
 Коста Мишић, пијаца Смед. Ђерам бр. 49, (не покрива хлеб).

IV. Кажњени су због неисправности радња и пиљарница:

Младен Кочовић, пиљар, Херцеговачка 17;
 Роска Јанковић, Царинска 36;
 Никола Ђуровић, продавац лимунаде, Кр. Александра 30;
 Славко Илић, ашчија, Вилзонов Трг 107;
 Јован В. Јовановић, Таковска 36;
 Милан Радовић, пиљар, Таковска 30;
 Манојло Србиновић, ашчија, Карађорђева ул. 99;
 Стојан Нешић, пиљар, Карађорђева 99;
 Риста Ђорђевић, Јове Илића ул. бр. 3;
 Љубомир Пејовић, пекар, Ц. Уроша 65;
 Ђурђина Спасић, ћевабџ., Сарајевска 33;
 Божидар Петровић, пиљар, Цветни Трг;
 Јован Павловић, пиљар, Цветни Трг;
 Коста Стефановић, пиљар, Цветни Трг;
 Милан Спасић, пиљар, Цветни Трг;
 Димитрије Милић, пиљар, Цветни Трг;
 Милан Богдановић, пељар, Цветни Трг;

V. Кажњени су због неисправности животних намирница:

Гавро Јекић, Крунска 85;
 Стеван Крезих, млекар, Остружница;
 Станимир Милојковић, бакал., Нишка 35;
 Васа Естатовић, бакал., Бајлонова пијаца;
 Радован Савић, бакал., Бајлонова пијаца;
 Стеван Ристић, бакалин, Јованова пијаца;
 Кагица Ристић, бакал. Јованова пијаца;
 Кирил Калшински, бакал., Јованова пиј.;
 Ружа Николић, бакал., Јованова пијаца;
 Тома Благовић, продавац хлеба, Краља Александра 86;
 Светолик Цветковић, пиљар, пијаца Цветни Трг;
 Петар Кармашов, пиљар, Цветни Трг;
 Ђурђија Јелисијевић, пиљарица, пијаца Цветни Трг;

Јелена Сукоручки, пиљар., Цветни Трг;
 Ленка Хаџић, пиљарица, Цветни Трг;
 Атанас Ђорђевић, пиљар, Цветни Трг;
 Живан Јовановић, пиљар, пијаца Каленића Гувно;

Младен Сибиновић, пиљар, пијаца Каленића Гувно;

Таса Андоновић, пиљар, Каленића Гувно;
 Стеван Лопата, пиљар, Каленића Гувно;
 Назда Дедић, пиљар., Каленића Гувно;
 Панта Петровић, пиљар, Цветни Трг;
 Благоје Стојановић, ашчија, Војводе Мишића ул. 133;

Ката Димић, Мали Калемегдан, (кажњена због неисправног синалка, кракера и лимунаде).

VI. Кажњени су због неисправности имања:

Китан Маринковић, ашч., Макензијева 41;
 Слободан Крунић, брав., Поп Ташкова 19;
 Јевта Стаменковић, трг., Перистерска 7;
 Милутин Маринковић, пиљар, Војводе Саватија 25;
 Алберт Ђурић, Вој. Саватија 19;
 Калман Донен, Војводе Саватија 9;
 Методије Данчевић, Вој. Саватија 3;
 Јован Јовић, бакалин, Шарланска 4;
 Коста Петровић, Шарпланинска 2;
 Жика Стојковић, фот., Шарпланинска 1;
 Иконија Неквалсицка, Шарпланинска 16;
 Сава Јовановић, Шарпланинска 13;
 Станоје Милошевић, Шарпланинска 10;
 Петар Славовић, Шарпланинска 8;
 Љубомир Живановић, бакалин, Шарпланинска ул. 9;
 Јовица Јовановић, Шарпланинска 14;
 Коча Захо, инжињер, Карађорђева 28;
 Наталија Павловић, Кр. Милутина 11;
 Витомир Станојевић, кафеџ., Соколска 3.
 Светозар Милојевић, Граничарска 23;
 Српска Земљорад. Банка, Сарајевска 26;
 Графички Институт, Добрачина 55;
 Јован Наумовић, ашчија, Босанска 49;
 Београдска Задруга, Босанска 12;
 Младен Лавадиновић, рент., Ј. Илића 53;
 Панта Грчић, пиљар, Вој. Анђелка 35;
 Сава Захит Кулра, фијак., Славујска 83;
 Анка Јосиповић, домаћ., Вој. Анђелка 29;
 Маса поч. Тодора Павловића, Војводе Анђелка 27;
 Маса поч. Браће Батричевић, Војводе Анђелка 9;
 Богосав Кордијан, бакалин, Војвода Анђелка 1;
 Јован Ђорђевић, рент., Љубе Дидића 35;
 Стреја Давичо, Краља Петра 94;
 Најдан Марковић, каф., Вој. Мишића 162;
 Филип Чех, чиновник, Јове Илића 133;
 Рахила удова Адања, Вој. Анђелка 6;
 Константин Ашијански, трговац, Војводе Анђелка 8;

Клара удова Клазир, Вој. Анђелка 10;
 Драгољуб Илић, кондук., Вој. Анђелка 26;
 Адам Драгуљевић, бив. чиновник, Војводе Анђелка 18;
 Јован Борђевић, рент., Вој. Бране 17;
 Лазар Пустај, Војводе Анђелка 61;
 Богдан Талевић, Војводе Анђелка 57;
 Рашел Конфино, Војводе Анђелка 56;
 Милутин Сиврев, Војвода Анђелка 54;
 Милорад Јеринић, Војводе Анђелка 55;
 Миодраг Момчиловић, Вој. Анђелка 53;
 Ермоза Сид, домаћ., Вој. Анђелка 52;
 Захарије Хајим, трг., Вој. Анђелка 50;
 Никодије Младеновић, зидар, Вој. Анђелка ул. 49;
 Буча Абинум, Војводе Анђелка 48;
 Милосав Ружановић, новинар, Вој. Анђелка ул. 43;
 Светозар Мишић, капетан, Војводе Мишића ул. 42;
 Маса поч. Симе Ранисављевића, Војводе Анђелка 41;
 Никола Трајковић, трг. Вој. Мишића 47;
 Станко Јовановић, чин., Вој. Мишића 87;
 Јован Вученовић, бив. инкасант, Војводе Мишића 125-а;
 Велимир Лукић, Војводе Шимића 127;
 Спира Симић, ашчија, Вој. Мишића 23.
 Драгојло Обрадовић, Станичка 1;
 Мита Петровић, пекар, Милешевска 21;
 Милан Срдач, Трска 3;

Станоје Тодоровић, музикант, Јатаган М. бр. 2, XIII ред;
 Светозар Цветковић, Новопазарска 36;
 Владимир Поповић, инж., Студеничка 37;
 Јован Ристић, Кр. Александра 181;
 Стојан Величковић, ашчија, Кр. Александра ул. 157;
 Риста Константиновић, кочијаш, Краља Александра 167;
 Љубица Митић, Кр. Александра 171;
 Милован Костић, рентијер, Кр. Александра ул. 193;
 Петар Анастасијевић, Лепеничка 7;
 Персида Недељковић, Цара Уроша 15;
 Ђура Павловић, месар, Кн. Милетина 154;
 Филип Вучак, кочијаш, Кн. Милетина 162;
 Васа Цонић, дуван. Кн. Милетина 156;
 Мика Ристић, трг., Кн. Милетина 172;
 Љубомир Ристић, Далматинска 24;
 Милан Миленковић, бакалин, Кр. Александра 283;
 Милан Грчић, каф., Кр. Александра 285;
 Арса Пешић, каф., Кр. Александра 265;
 Александар Стаменковић, предузим., Триглавска 2;
 Коста Сребрић, Веселинова 21;
 Нестор Митровић, Веселинова. 3;
 Васа Каракија, Веселинова; 13
 Душан Нечетовић, Приштинска 27;
 Даница Ђурић, Хаџи Мелентијева 15.

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ

Решење Суда о службеним и повлашћеним грамај. картама.

Суд Општине Града Београда одлуком својом од 23.-IX. т. г. донео је следеће решење односно службених и повлашћених карата.

1) Да бесплатне карте остану и даље и по формату и по боји и по тексту какве су и до сад биле. Оне су издате само т. г. Одборницима Општине.

2) Да службене остану по формату и по тексту исте као и до садање, само да носе назив службене место бесплатне карте, али да их буде овега две врсте за I и II возну класу, и да карта I класе буде беле боје а карта II класе да буде боје отворено црвене. Обе карте морају бити снабдевене још и фотографијом лица, које је има. Да их и даље уживају иста лица која их већ имају.

3) Да се садање повлашћене карте све укину, а да се уведу истог формата и текста, само да карте I класе буду отворено плава боје а карте II класе буду зелене боје, као и да су снабдевене фотографијом лица које их употребљава.

Фотографије и код службених и код повлашћених карата имају добити жиг надлештва, којем дотични службеник припада али тако да жиг хвата и прилепљену фотографију и картон на коме је иста прилепљена.

Боје се мењају с тога, да особље зна, да ни једна досадања боја карата сем бесплатних не важи.

Повлашћене карте задржавају и на даље исту месечну претплату од 60 за I класу и 30 динара за II класу, но с тим, да се издаду само за ону трамвајску релацију, која доводи службеника од његовог стана до места његовог сталног рада (канцеларије, радионице, возног парка и т. д.).

Од овога се изузимају искључиво карте које се дају редакцијама, и које ће важити за све пруге.

Да би се пак сузбиле злоупотребе у плаћању претплате за карте; поступиће се на следећи начин:

а) За све службенике Општине:

Сва Одељења у којима се раде платни спискови особља, позваће особље објавом да

се пријави који жели карту и да наведе коју жели класу, где станује, где стално ради и да приложи своју фотографију.

Одељење ће према пријави службеника у платном списку месечара у рубрици „разне обуставе“, а у платном списку дневничара у празној рубрици до рубрике „свега динара“ извршити обуставу претплате за карту а то чинити редовно и у будуће.

Са једним списком претплатника Одељење ће обавестити Дирекцију Трамваја и Осветљења, којим се лицима задржава претплата, како би Дирекција само тим лицима оверила карту за наредни месец, а и знала колику суму има да од благајне добије. Благајна ће обустављену суму одмах слати Дирекцији Трамваја и осветљења.

Само првог пута, Одељење би имало Дирекцији да пошаље и пријаве службеника ради израде карата (односно класе и релације).

Изјави ли који службеник у току године, да одустаје од даље уплате карата, онда му се не сме издати наредна плата, док овој Дирекцији не врати претплатну карту.

Буде ли службеник отпуштен, онда му се не сме извршити ни једна исплата ма које припадљности док карту не врати. Нема ли службеник шта да прими и неће ли карту да врати, тражиће је ова Дирекција преко полицијских власти, јер ће одмах по обуставама знати ко не плаћа, па и дознати да ли не плаћа што неће више претплатну карту, или што је отпуштен, па ће према томе и предузети што треба, да карту одузме и своје особље обавести да иста више не важи.

Шеф Одељења код кога се израђују платни спискови сноси одговорност и за уредне обуставе за претплатне карте.

Тумачење величине таксе за везу приватних имања са уличним каналима.

На основу чл. 91. и 97. Закона о Општинама и чл. 3. измене и допуне у истом закону од 12.-II.-1929. год. и чл. 2. измена и допуна у истом закону од 11.-III.-1929. год. а у вези представке Удружења Власника зграда и земљишта, Суд Општине Града Београда

РЕШАВА:

Да се одобрење Господина Министра Финансија Д.Р.Бр.:82792 од 2. јула 1927. год. у погледу тарифног броја 392 а тачке 4. има тумачити овако:

Да се сви сопственици који се до сада нису везали са уличним каналом који је поред њиховог имања прошао имају да плаћају: до 1. априла 1927. год. нормалну таксу а после 1. априла 1927. год. дуплу таксу од нормалне; после 1. априла 1928. год. плаћаће

триплу таксу од нормалне; после 1. маја 1929. год. плаћаће четвородуплу таксу од нормалне и тако се такса има сваке године од 1. маја повећавати у истој размери док се дотични сопственик не веже са уличним каналом када се такса враћа на нормалну по тарифном броју 392 а.

Решење у препису доставити Главном Књиговодству Управе Водовода, Месној Контроли и Техничкој Дирекцији а Канализационо Одељење да ово решење изврши.

Решено у Суду Општине Града Београда на дан 8.-X.-1929. год.

Председник
Београдске Општине,
М. Савчић, с. р.
Потпредседници:
Д-р М. Стојадиновић, с. р.
Вој. Зајина, с. р.

Осуђени општински службеници

По тужбама Општине Града Београда, Првостепени Суд за Град Београд осудио је ниже означене Општинске службенике за почињене злоупотребе у службеној дужности и утаје Општинског новца и то:

1. **Средоја Даниловића**, бив. инкасанта Управе Трамваја и Осветљења Општине Београдске пресудом од 14. септембра тек. год. за утају суме од Динара 21.196.— осуђен је на четири месеца затвора, на губитак грађанске части за једну годину дана, као и да накнади Општини сву утајену суму и причињене трошкове.

2. **Александар Петровић**, бив. извршитељ Таксеног Одељења Општине Београдске пресудом од 30. септембра 1929. год. за утају суме од Динара 39.517.30 — осуђен је на две године робије, на губитак грађанске части за три године, као и да накнади Општини сву утајену суму и причињене трошкове.

3. **Тихомир Топаловић**, бив. инкасант Управе Трамваја и Осветљења Општине Града Београда пресудом од 1. октобра. тек. год. за утају суме од Динара 48.921.80 — осуђен је на три године робије, на губитак грађанске части за пет година, као и да накнади Општини сву утајену суму и причињене трошкове.

4. **Милан С. Ђенић**, бив. извршитељ Т. и Депозит. Одељка О. Б. пресудом од 5. октобра тек. год. за утају и фалсификат од Дин. 3.083 — осуђен на два месеца строгог затвора, на годину дана губитка грађанске части, да надокнади утајену суму и да плати трошкове.

Из Правобранилачког Одсека Општине Града Београда.

СПИСАК

ОДОБРЕНИХ ПЛАНОВА ЗИДАЊА ОД 22. СЕПТЕМБРА ДО 10. ОКТОБРА 1929.

ПРЕЗИМЕ И ИМЕ СОПСТВЕНИКА	Улица и број имања	ИМЕ И ПРЕЗИМЕ ПРОЈЕКТАНТА	Каква је зграда	Примедба
Јовановић Василије Миливојевић Јеремија Зарић Петар Маринковић Христина Грачанин Борко Лукић Лука и Катица Маса Каленића Влајка Југословенски Ганц Поповић Слободанка Јовановић Милосав Франђеловић Сотир и Марија Милићевић Стевка Вучетић Никола Др. Кикић Милош Стошић Милош Крстић Игњат Др. Ђоровић Владимир Узуновић Никола Милосављевић Јулка Розелт Фердинанд Матејић Брана Јовановић Лепосава Живановић Јеремија Јевтић Милан Димитријевић Никола Грегоровић Душан Николић Живка Хартвиг Евгенија Секулић Милан Ђурић Крста Нешић Драгомир Удруж. Држав. Служб. Милојевић Урош Симић Светислав	Дубљанска 85 угао: Краља Ми- лана--Масарикова угао: Динарске и Звечанске Качаничка 13 Ново Пазарска 19 Штросмајерова 15 Мајке Јевросиме Кара-Ђорђева 73 73а Енглеска 5 Зелени Венац 14 Војв. Миленка 2 Румунска 126 Кр. Милана 72 Далматинска 5 Слобода 12 Јеврејска 13 Матошева 6 Војв Протића 33 Јасеничка 4 Космајска 32 М. Поцерца 1 М. Великог 46 Височка 22 Горњачка 24 Млавска 6 Дубљанска 87 Видинска 20 Венизелосова 10 Страх. Бана 82 Ратарска 61 Престол. Петра 59 Орловска 35 Хаџи Милент. 39а Ситничка 22 угао: Обил. Венца и Чика Љубина Румунска 71 Венизелосова 58 Браћа Рибникара 3 Топчидерска 1 " 1 Мачванска 12 Млетачка 23 Нова ул. 44 код Мајдан. Симићева ул. Левачка 8	Влад. Пауновић Влад. Силински Рад. Златичанин Драг. Владимировић Бор. Гоџић Душан Дингарац Вал. Сташевски Лујо Тунер Милан Павловић Јордан Петровић Влад. Билински Петар Крстић Јан Дубови Милош Кикић Вал. Сташевски Мил. С. Прљевић Дујан Гранић Вал. Сташевски Ст. Вадер Јанко Шафарик Ђура Борошић " " Ђорђе Мијовић Ђ. Белопаваић Мирко Брадиловић Вал. Сташевски Жив. Радивојевић Влад. Билински Милан Секулић Фрањо Урбан Вал. Сташевски Чед. Јовановић Чед. Драгићевић Цветко Анђелковић Иван Белић Б. Несторовић Рад. Годоровић Мирко Брадиловић Душан Дингарац Јован Стојадиновић Иван Белић Влад. Павловић Синиша Швабић Мил. Борисављевић Војислав Костић	приземна са 3 спрата приземна приземна са 1 спратом приземна приземна са 1 спратом са 5 спрата приземна приземна са 2 спрата са 1 спратом приземна са 1 спрат са 2 спрата приземна приземна са 1 спратом са 2 спрата са 2 спрата приземна приземна са 5 спратова са 1 спратом приземна приземна приземна приземна са 1 спратом са 1 спратом са 1 спратом	дозађив. преправке на прив. употребу дозађив. дозађив. дозађив. дозађив. и надзађив. дозађив. преправке преправке дозађив. дозађив. преправке преправке дозађив. дозађив. и препр.

У
Н
И
В
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Л
И
О
Т
Е
К
А

Извештај о најнижим и највишим пијачним ценама на београдској пијаци, а на дан 15. октобра

Брашно

Брашно пшен. № 2	1 кгр.	3.50	3.50
Брашно пшен. № 1	"	4.—	4.—
Брашно пшен. бело	"	4.50	4.50
Брашно кукурузно	"	3.50	4.—
Хлеб пшен. црни	"	3.—	3.—
Хлеб пшен. бели	"	4.—	4.—

Месо

Говеђина	1 кгр.	16.—	18.—
Телећина	"	24.—	28.—
Јагњ. ћина	"	16.—	18.—
Овчетина	"	16.—	18.—
Свињетина	"	20.—	26.—
Свињско сушено	"	26.—	28.—
Кобасице	"	20.—	26.—
Шваргле и чварци	"	20.—	20.—
Пршута	"	30.—	40.—
Сланина сирова	"	22.—	23.—
Сланина сува	"	26.—	31.—
Сланина ужичка	"	40.—	50.—
Маст свињска	"	23.—	26.—
Сало	"	26.—	26.—
Лој нетопљен	"	16.—	18.—

Риба

Шаран	1 кгр.	15.—	25.—
Сим	"	20.—	40.—
Кечига	"	25.—	70.—
Смуђ	"	18.—	60.—
Штука	"	10.—	16.—
Бела	"	5.—	14.—

Млеко

Млеко слатко	1 литар	4.—	4.—
Млеко кисело	1 кгр.	10.—	10.—
Масло	"	45.—	50.—
Кајмак	"	40.—	45.—
Сир обичан	"	16.—	26.—
Сир сомборски	"	30.—	30.—
Сир качкаваљ	"	28.—	35.—

Поврће

Пасуљ	1 кгр.	5.—	10.—
Сочиво	"	16.—	18.—
Грашак у зрну	"	30.—	34.—
Кромпир стари	"	1.50	2.—
Лук црни	"	1.50	2.—
Лук бели	"	6.—	8.—
Боранија	1 кгр.	5.—	7.—
Тиквица	1 кгр.	6.—	10.—
Шаргарепа	веза	3.—	3.—
Купус сладак	1 кгр.	1.50	2.—
Купус кисео	"	4.—	4.—
Спанаћ	"	4.—	6.—
Рен	"	12.—	16.—
Кељ	"	3.—	4.—
Келераба	1 пишла	1.50	2.—
Зелен за супу	"	1.—	3.—
Патлиџан црвени	1 кгр.	1.—	2.—
Патлиџан плави	1 ком.	3.—	4.—
Паприка љута	100 ком.	3.—	4.—
Паприка туршијара	"	10.—	12.—
Паприка бабура	"	10.—	12.—
Краставци	"	16.—	22.—

Воће

Јабуре	1 кгр.	5.—	12.—
Крушке	"	4.—	12.—
Грожђе	"	4.—	14.—
Шљиве	"	2.50	6.—
Шљиве сушене	"	10.—	12.—
Ораси	1 кгр.	12.—	16.—
" чишћени	"	36.—	44.—
Смокве	"	14.—	16.—
Лимуни	1 ком.	1.50	2.—

Живина и јаја

Кокоси	1 ком.	15.—	20.—
Ђурке	"	35.—	45.—
Гуске	"	30.—	35.—
Патке	"	20.—	25.—
Јаја	"	1.20	1.40

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ**О Г Л А С****Лицитација за издавање шест комада гвоздених отворених шлепова**

На основу решења Суда Општине Града Београда Бр. 7303 од 7. октобра 1929. год., одржаће се на дан 25 (двадесет петог) октобра 1929. год. у 9 часова пре подне усмена — јавна лицитација у канцеларији Управе Општинских Добара у Југовићевој улици бр. 1, за издавање у једногодишњи закуп шест гвоздених отворених шлепова под бројевима Д.Р.П. 5, 118, 204, 360, 391 и 419 са целокупним инвентаром — алатом, који шлепу припада.

Рок за купу траје годину дана рачунајући од дана када Суд лицитацију буде одобрио, кога ће се дана и шлепови уступити лицу на кога лицитација остане.

Лице на кога буде остала лицитација, дужно је да закључи уговор са Општином, под условима који буду прописани.

Пре лицитације сваки лицилант полаже на име кауције од шлепа по 10.000.— динара.

Остали услови могу се видети у канцеларији Управе Општинских Добара, свакога дана од 8—12 часова пре подне и од 3—6 часова по подне.

Бр. 7303 — Из канцеларије Управе Општинских Добара 10 октобра 1929. године у Београду.

О Г Л А С**Израда 16 трансформаторских кућица од армираног бетона**

Дирекција Трамваја и Осветлења у Београду расписује другу оферталну лицитацију за израду 16 трансформаторских кућица од армираног бетона, које ће се подићи у разним улицама Београда, која ће се одржати на дан 16. октобра 1929. г. у 11 часова пре подне у Дирекцији.

Право учествовања на ову лицитацију имају сви овлашћени предузимачи и инжењери, који су сличне или овакве послове радили.

Личитанти су дужни положити кауцију на Благајници ове Дирекције најдаље до 10 часова пре подне на дан лицитације и то: 5% од понуђене цене, а страни поданици 10% у готовом новцу, или државним папирима.

Понуђачи ће поднети своје понуде у запечаћеном коверту Дирекцији Трамваја и Осветлења најдаље до 11 часова пре подне на дан лицитације са знаком: „Израда трансформаторских кућица за Д. Т. и О.“

Општи и технички услови, као и плано-

ви, могу се добити у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења сваког радног дана од 8—12 и 3—6 часова.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 20546 од 7. октобра 1929. год. у Београду.

О Г Л А С**Набавка радничког одела**

Дирекција Трамваја и Осветлења у Београду расписује другу јавну усмену лицитацију на дан 17. октобра 1929. г. у 11 часова пре подне, за набавку 157 пари радничког одела за особље Дирекције Трамваја и Осветлења.

Личитанти су дужни положити кауцију на Благајници ове Дирекције најдаље до 10 часова пре подне на дан лицитације и то: 2.000.— дин. у готовом новцу, државним папирима или гарантном писму какве веће Банке.

Потребна објашњења могу се добити у Економату Дирекције Трамваја и Осветлења.

Из Економата Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 14078 од 8. октобра 1929. год.

О Г Л А С**Пажња претплатницима осветлења**

Дирекција Трамваја и Осветлења извештава претплатнике осветлења, да је свима послала извештаје за утрошену струју почев од јануара закључно до јула т. г. а за август т. г. и свима оним претплатницима који плаћају струју по 0.30 и 0.70 дин. од хект. часа (радње, локали, мотори) и који претплатници у остављеном им року, не буду платили струју, Дирекција ће им исту укинути и неће примати изговор, да није примљен извештај, који им је послат поштом, јер и поред послатог извештаја, сваког месеца оваквим саопштењима претплатници се извештавају и позивају да струју плате.

Претплатницима који дугују струју за прошлу годину и раније године, струја ће се укинути па ма да су платили исту за све време ове године.

Извештавајући о предњем претплатнике осветлења, Дирекција их позива, да своја дуговања измире одмах на благајни за наплату осветлења Узун Миркова улица број 1., јер ако им се струја укине, поред плаћања дуговане суме, платиће још за укидање и давање везе по 44.— динара за прву стотину неисплаћених рачуна, а са сваком другом стотином још по 10.— динара.

Из Дирекције Трамваја и Осветлења ДБр. 18953 од 1. X. 1929. год.

www.ubz.rs

Штедионица и Заложни Завод Општине Града Београда

Угао Васине и Лобрачине број 1

Капитал Дин. 30,000.000

Отпочела је свој рад 1. октобра о. г.

Даје зајмове свима грађанима Општине Града Београда по есконту меница и на залог хартија од вредности и драгоцености. Прима улоге на штедњу по књижицама и по текућим рачунима.

Врши исплате и наплате као и све остале банкарске послове осим спекулација.

За улоге на штедњу и остале обавезе овога завода гарантује Београдска Општина.

УПРАВА

НАЈВЕЋИ ИЗБОР

јоргана, душека, јастука

са најбољим памуком и вуном.

Израда првокласна. — Цене солидне

Јорганџиска Радња
СТЕВАНА АДАМОВИЋА

Васина улица бр. 4.

Илија Милкић

Београд, Кнез Михаилова улица 1—3

Најмодерније женске шешире

Доиста последње париске творевине, најбољег квалитета и по невероватно ниским ценама. можете добити само у највећој и најсортиранијој модиској радњи

И. Милкића

БЕОГРАД

Кнез Михаилова улица број 1 и 3

За унутрашњост шаљемо повуком
Недопадајуће примамо натраг

Дрогерија „Нова Звезда“

Мг. Рђ. Савке Д. Каљевић и Стефановић
Гробљанска бр. 12.

Најсавршенији крем и помада за лице, сопствени производ као и „АЛБАСТЕР МЛЕКО“ наш специјалитет за деколтоване делове. Велики избор колоњских вода и све француске парфимерије на грам.

Лекарнице, дроге специјалитети и сав
завојни материјал.

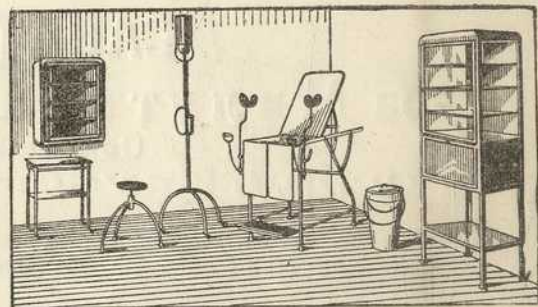
Геодеска и Грађевинска Академија

„Професор Андоновић“

Београд, Бранкова 23. Телефон 16-36

Спрема Геодете, Геометре (земљомере, порезнике), Грађевинаре (предузимаче) и Техничке Цртаче. — Настава траје две и једну школску годину. Школарина 3.300 дин. први и 3.000 дин други семестар. Зимска школска година почиње 1. новембра, а летња 1 јуна. Испити почињу 21 октобра. Упис отворен. Припремни и допунски курсеви отворени. Сва обавештења као и бесплатну уредбу даје

ДИРЕКЦИЈА, БЕОГРАД,
Бранкова улица број 23. Телефон број 16-36

Сортиран лагер намештаја, инструментата и осталог санитетског материјала за БОЛНИЦЕ, АМБУЛАНТЕ, САНАТОРИЈУМЕ и ЛЕКАРЕ, а са најнижим ценама и повољним условима.

С. ВАЈС, БЕОГРАД

ЈЕВРЕМОВА 6. — ТЕЛЕФОН 25-65

Велико фабрично стовариште целокупног електро-техничког материјала

РЕСАВСКИ РУДНИЦИ

Никола Б. Јоцић и Син
Дирекција Београд, Крунска улица број 32 а

Телефон 30-52. — Делеше „Ресава“

ПРОИЗВОДИ:

1. ПРВОКЛАСНИ УГАЉ са 6.000 калорија. Угаљ је сортиран те га у великим количинама троше осим Држ. Железница и Речне Пловидбе још и многобројна Индустијска предузећа, централна, стажна и обична грејања.

Угаљ горе са дугачким пламеном, потпуно сагорева без шљаке, и не лепи се на ростове.

2. ПРВОКЛАСАН БРИКЕТ у величини јајета и цигље са преко 7.000 калорија, за индустрију, централна и обична грејања.

САНАТОРИУМ

Д-ра Милутина П. Живковића

Основана 1911 год.

Београд, Крунска 55. Телефон 7-39

Две операционе сале. — 75 постеља. — Сала за порађање. Лифт. — Централно грејање. — Радио концерти Европе по собама.

Гинеколошко и Акушерско одељење прима на порађање, лечење и оперисање свих женских болести.

Хируршко одељење прима на лечење и оперисање болесника **оба пола** за сва хируршка оболења, као и за све веће операције мокраћних органа, ортопедске и области уха носа ит.д.

Рентген за дијагнозу и лечење (дубоку терапију).

Лечење **елентризацијом** (диатермија, пантостас, солукс, и кварц лампе).

За **децу** специјалан дечји лекар. Деца рођена у Санаториуму прегледавају се два пута месечно и лече до године дана бесплатно.

За **интерне** болести сталан домаћи специјалиста. У Санаториуму станују и ординирају лекари специјалисте.

Преглед болесника врши се преко целог дана, а примање у Санаториуму у свако доба.

У свако доба дана и ноћи може се телефонски добити лекар специјалиста за порођај и за помоћ у хитним случајевима код куће.

Прометна Банка А. Д.

БЕОГРАД

Основана 1896. године

Капитал 20,000.000 дин.

Резерве 15,000.000 дин.

ВРШИ СВЕ БАНКАРСКЕ ПОСЛОВЕ.

Тел.: 2-29, 14-30 и 32-08.

Са својих стругара у Београду и Босан. Јагодини испоручује чамову и борову стругану грађу под најповољнијим условима.

Тел.: 2-99, 2-29 и 14-30.

Врши багеровање и са својих стоваришта испоручује песак и шодер.

Тел.: 19-39 и 53-34.

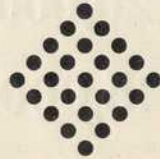
НАЈВЕЋЕ И НАЈБОГАТИЈЕ СТОВАРИШТЕ КАНАЛИЗАЦИО-
НОГ И ВОДОВОДНОГ МАТЕРИЈАЛА СА ОБЈЕКТИМА

ОВЛАШЋЕНЕ РАДЊЕ

Браће Димитријевића

У УЛИЦИ КРАЉА АЛЕКСАНДРА БРОЈ 115

ТЕЛЕФОН БРОЈ

На стоваришту цене су најповољније.

Роба је првог квалитета из
најбољих немачких кућа.

Г.Г. инжињерима и предузимачима да-
јемо робу по специјалним и врло по-
вољним условима плаћања

Бродарство Прометне Банке
Бродарско и Багерско Акц. Друштво и
М. Б. Завађил и Друг

Карађорђева улица бр. 6.

Имају на својим створиштима на Сави код
превоза, Баре Венеције и Шест Топола, као
и на Дунаву код Стругаре Прометне Банке

**све врсте првокласног багерованог
песка и шљунка за бетонске радове.**

Материјал доставља се и на грађевине.

Поруџбине примају се телефонски на број 58-87

ДРОГЕРИЈА

Mr. Ph. ДРАГ. Ј. ЛАЗИЋА

Краља Милана 144

БЕОГРАД

Краља Милутина 24

ПРЕПОРУЧУЈЕ:

Сав завојни и санитетски материјал за
болнице и општинске амбуланте,
техничке хемикалије,
фотографски
материјал и др.

КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.

НАЈВЕЋИ ДОМАЋИ ТЕКСТИЛНИ КОНЦЕРН

Фабрика Вунених Тканина

КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.

БРЗОЈАВИ „МУМЋИСКИ“ БЕОГРАД ТЕЛЕФОН БР. 3-68 и 23-63

Жиро рачуни: НАРОДНА БАНКА, ПОШТАНСКА ШТЕД. Београд, бр. 51178

ИЗРАЂУЈЕ: све врсте штофова, чоје, сукна, шајка абацијског и мустрованог, ћебад, вунене мараме (шалова) и гајтана. Кангарн предионица израђује: разна вунена плетива у свим бојама. Позанантериско одељење израђује: разне позанантерије од свиле, памука и вуне, разне врсте шујташа, пергле за обућу, штрикане краватне, шнуре за завесе и др.

ТЕКСТИЛНЕ ФАБРИКЕ
КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.
БЕОГРАД

Брзојав „Илићи“. Телефон 2-31

ИЗРАЂУЈЕ: сваку врсту платна као све врсте шифона, цица и порхета бељеног и штампаног у разним бојама, американа халико, платно за завесе, градла плавог за радничка одела, свилене „расе“ у свима бојама за женске хаљине.

ФАБРИКА КАНАПА И УЖАРИЈЕ А. Д.
ЛЕСКОВАЦ

Брзојав: „Кудељара“. Тел. бр. 9
Жиро рачун Нар. Банка Ниш, Пошт. чек. бр. 51744.

ИЗРАЂУЈЕ: канап у свима врстама и нумерама, конач у боји за абације, седларе и апотекаре. Обућарски конач (фонал). Прећу од кудеље у разним нумерама, шнуре за завесе. Ужарије у разним дебелинама, љуљатке, торбице, цегера, кајише и гуртне за трансмисије Кудељ. цакове, црева за водоводе.

ТЕКСТИЛНЕ ФАБРИКЕ
КОСТЕ ИЛИЋА СИНОВИ А. Д.

ФИЛИЈАЛА ЛЕСКОВАЦ

Брзојав „Илићи“. Телефон бр. 71

ИЗРАЂУЈЕ: све врсте американа, платна за поставе, сламарице, шираде и цакове од чисте кудеље ит.д.

СРПСКА ФАБРИКА ТЕПИХА
ЛАЗАР ДУЊЕРСКИ А. Д., В. БЕЧКЕРЕК
Брзојав „Тепих“. Телефон бр. 97

Пошт. Штед. Загреб. чек. 46445
Београд „ 51905

ИЗРАЂУЈЕ: све врсте тепиха Турме, Велвет, Тапестари, Киндерминстер, Холендер, јуте тепиха и макета као и „смирна тепихе“ у свима бојама, дезен. и величинама.

Вуна Д. Д. Карловац

ФАБРИКА ИЗРАЂУЈЕ

све врсте мушких и женских штофова од најјефтинијих до најбољих; чоје, ћебад и вунених шалова.

Прва Српска Фабрика Мрежа

А. Д. Вел. Бечкерек

ТЕЛЕФОН 3-17

ИЗРАЂУЈЕ: мреже кудељне за реч. бродарство и памучно за морско рибарство. Сваке врсте других мрежа као за коње, хенгемаат за железнич. вагоне, разне кесе и др.

„ХЕМИКОС“
Фабрика Хемиских Производа
А. Д. — Београд

Брзојав „ХЕМИКОС“. Тел. бр. 15-81
Рачун Поштан. Штеднишнице бр. 51839

ИЗРАЂУЈЕ: Разноврсну парфимерију и козметику као и крем за лице, пасту за зубе, колоњске воде, прима француске парфеме ит.д. Хемиковон, крезон, сапонат одлично у води растворено дејство за дезинфекцију, хемиске масти за обућу, маст за чишћење метала, маст за паркете.

САПУНА СВЕ ВРСТЕ.

ТЕКСТИЛНА ИНДУСТРИЈА А. Д.
КАРЛОВАЦ

ФАБРИКА ИЗРАЂУЈЕ: све врсте вунених тканина. Одељење трикотаже израђује мушки и женски јегеров веш, вунене мараме, и разне плетене производе од вуне, свиле и памука.

Млин Српске Трг. Банке
СКОПЉЕ

Израђује све врсте брашна.

ПРВА СРПСКА ФАБРИКА
КОНФЕКЦИЈЕ А. Д.

КОНАК — БАНАТ

Телефон бр. 6

Најмодерније уређења фабрика за израду одела за одрасле и дечаке, веша, постелијних ствари и др.

ТКАЧКО ОДЕЉЕЊЕ: СВЕ ВРСТЕ МУШЕМА (ЦИРАДЕ).

Косте Илића Синови А. Д.

Prva Bosanska Asfaltna Industrija -- Sarajevo

АНТУН СИРМАИ К. Д.

РАПРЕЗЕНТАЦИЈА ЗА СРБИЈУ

БЕОГРАД, Кн. Михајлов Венац 37

Творница

наравног асфалта, кровне лепенке, свију
натранских производа и цементне робе.

1-6

Преузимамо асфалтирање улица, тротоа-
ра, дворишта, ходника, и т. д. уз најпо-
вољније услове и дугорочном гаранцијом.

WWW.UNI.RS

ТРАВЕРЗА

Трегере, бетонско гвожђе
и сав ост. грађ. материјал
Војводе Добрњца ул. бр. 50
Телефони: бр. 9-50 и 53-64

БЕОГРАД

„МЕРКУР“

ЛИВНИЦА ГВОЖЂА И МЕТАЛА

САВЕ ЛОЗАНИЋА

угао Позоришне и Сењанин Иве улице

БЕОГРАД

ТЕЛ. 13-39

Има на стоваришту и израђује САВ ливени материјал за каналисање зграда, као ливене цеви, олучњаке, поклопце за шахтове, резервоаре, каои сав грађевински материјал, тегове за ваге и све друге ливничке израђевине.

ЦЕНЕ СУ ФАБРИЧНЕ

Брајковић и Костић

овлашћени инсталатери канализације, водовода и електричног постројења
Краља Милутина 55. Телефон 25-78

Имају на свом стоваришту сав материјал за канализацију, водовод, електрику, комплетног клозета, лавора, купатила ит.д.

Извршују све врсте инсталација КАНАЛА И ВОДОВОДА солидно и на време ПО НАЈПОВОЉНИЈИМ ЦЕНАМА.

ГАРАНТУЈУ ЗА СВЕ ИЗВРШЕНЕ ПОСЛОВЕ

ПУТНИК

**ДРУШТВО ЗА САОБРАЋАЈ ПУТНИКА
И ТУРИСТА У КРАЉЕВИНИ С. Х. С.**

ДИРЕКЦИЈА:

Београд, Коларчева 1. Телефон 19-16.

ПУТНИЧКИ БИРО:

Београд, Коларчева 9. Телефон 34-05.

ЗАСТУПНИШТВА:

у ДУБРОВНИКУ, Плаца Краља Петра
у МАРИБОРУ, Александрова 35
у ОСИЈЕКУ, Краља Петра 13
у СОМБОРУ
у СПЛИТУ, Обала
на СУШАКУ, Скерлићева 2

у ЗАГРЕБУ, Јелачићев трг 6
у ЉУБЉАНИ, Дунајска цеста 1
у НОВОМ САДУ, Краља Александра
у САРАЈЕВУ, Краља Петра 15
у СУБОТИЦИ, Краља Александра 8
у ШИБЕНИКУ, у ВРЊЦИМА.

Продаје возне карте за железнице, бродове, авионе, аутомобиле и т. д. за унутрашњост и иностранство; издаје места у колима за спавање, обезбеђује путнике и путнички пртљаг. -- ДАЈЕ БЕСПЛАТНО СВА ОБАВЕШТЕЊА ПОТРЕБНА ПУТНИЦИМА и врши све остале послове путничких бироа.

Уленшаће
Вас

ELIDA

Идеал-сапун

Citron Goldcream

Bath soap

Creme de chaque heure

Ланолин-сапун

Shampoo

Чисти, благи и одлично парфумисани.

Акционарско Друштво пређе Шкодина Фабрика У ПЛЗЊУ

ГЕНЕРАЛНА И КОМЕРЦИЈАЛНА ДИРЕКЦИЈА У ПРАГУ

ЗАСТУПНИШТВО У ЈУГОСЛАВИЈИ:

БЕОГРАД

КНЕЗ МИХАЈЛОВ ВЕНАЦ БРОЈ 13.

Брзојав „Шкода“, Београд.

Телефон број 5-78

Израђује и добавља:

КОМПЛЕТНА ПОСТРОЈЕЊА ЗА РУДНИКЕ, ШЕЋЕРАНЕ, ПИВАРЕ, КЛАНИЦЕ, ЕЛЕКТРИЧНЕ ЦЕНТРАЛЕ, ЛОКОМОТИВЕ, ЧЕЛИЧНЕ ПРОИЗВОДЕ, УСПИЊАЧЕ, ДИЗАЛИЦЕ, ПАРНЕ ТУРБИНЕ, ВОДЕНЕ ТУРБИНЕ, ПАРНЕ МАШИНЕ, ПАРНЕ КОТЛОВЕ, ДИЗЕЛОВЕ МОТОРЕ, КОМПРЕСОРЕ, ПУМПЕ, ТЕРЕТНЕ И ЛУКСУЗНЕ АУТОМОБИЛЕ, ТРАКТОРЕ, СЕПАРАТОРЕ, ДИНАМО-МАШИНЕ И ЕЛЕКТРИЧНЕ МОТОРЕ, ТРАНСФОРМАТОРЕ И ЕЛЕКТРИЧНЕ АПАРАТЕ, АРОПЛАНЕ, СВЕ ВРСТЕ ЖЕЛЕЗНИХ КОНСТРУКЦИЈА, КАБЛОВЕ и т. д.

Израђује све пројекте и шаље на захтев своје
стручне инжењере

Шкода — Аутомобили.